UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion, Sive Manvale Confessariorvm Et Poenitentivm

Azpilcueta, Martín de

Antverpiæ, 1625

De peccatis diuersorum statuum. cap. 25.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41661

Visual Library

poſtremas. Tertium vero de muliere ſe comẽte per adducta ſupra e. Quartum autem ſoluitur per primam, & ſecundam declarationẽ: quatenus habent, teneri nos ad impedienda mala proximi, quibus ille iuſte conſentire non poteſt, quamuis non ſit in extrema noſtrę opis neceſſitate conſtitutus.

e Ca. 3. n. 5. & ca. 23. nu. 19.

De peccatis diuerſorum ſtatuum, & primum Regum.

CAPVT XXV.

1 *Rex vt peccat aliena capiens, & capta non reſtituens male, vel in malum finem gubernans.*
1 *Rex ſeditiones excitans, vel ſubditos non exercens peccat.*
2 *Rex arces non muniens, vel armentis carens vt peccat & 3.*
4 *Rex legem pœnalem ferens, vel vias, & lites negligens, vt peccat.*
5 *Lex diſponens circa legem naturalem, vel ſuam, vt peccat.*
6 *Rex tollens ſubditis bona ſua, & libertates, vt peccat.*
6 *Rex bellans iniuſte, vel malo fine vt peccat.*
6 *Rex iura noua indicens & viſitantes impediens, vt peccat.*
7 *Rex cogens operari ſubditos, & eorum delicta non puniens, vt peccat, & 8.*
7 *Rex officia ſua vendens, & indignis conferens peccat, & 8.*
8 *Rex matrimonium contrahere cogens vt peccat.*
8 *Rex beneficia indignis conferens, & malam conſuetudinem ſeruans, 9.*
9 *Rex damnans inauditum, vel auditum male, vt peccat. 10. & 11.*

1 DIcendũ quod peccat mortaliter *primo* Rex, vel monarcha, qui aliena regna, & dominia iniuſte quærit, vel iniuſte quęſita nõ reſtituit, nulla iuſta cauſa ab hoc excuſante *a*. Venialiter autẽ periculoſe qui ea etiam iuſte quęſita gubernat principaliter ob voluptates, vel diuitias, aut gloriam, & honorem *b*. Nam vt ſancte reſoluit S. Thomas *c*, finis primarius laborum eius vix tolerabilium debet eſſe ipſe Deus, cuius vices in terra gerit, & vera beatitudo, de qua ſupra *d*.

Secundo peccat, qui iuſte poſſeſſa iniuſte gubernat, non reddendo ſuũ cuique ius, vel excitando factiones, vel nõ ſedando eas, non prouidendo annonæ, vel aliarum rerum caritati, aut præficiendo rectores indignos, aut non ferendo leges neceſſarias, vel conſtitutas non exequendo, aut non communiendo armis, artibus, & exercitiis ad ſe, & illa tuenda neceſſarijs, adeo vt iudicio prudentis ea, vel partem eorum probabili amiſſionis periculo ſubijciat, iuxta mentem eiuſdem S. Thomæ *e*.

2 *Tertio*, peccat, qui per incuriam non habet propria armenta boum, & greges ouium, arietum, porcorum, & mares ſelectos, quo

a Cap. quod culpatur, 22. q. 1. c ſi res, 14. q. 6 adiuncto c ſæpe de reſtit. ſpol.
b Per ſupradicta, c. 23. n. 73.
c De regi. princ. l. 1. c. 7 & 8. d. prælu. 4.
d Vbi ſupra, c. 15 & probatur per ca. adminiſtrares, 23. q. 5. & c. alius, 15. q. 5.

quo habeat carnes in opſonium ſuum, & ſuorum; aut non colit agros proprios, quo triticum, hordeum, & alia frumenta ſibi, ſuiſque neceſſaria colligat, aut non habet equitia pro ducendis equis ad bella neceſſarijs, hæc enim ſunt mortalia, aut certe venialia periculoſa, ſecundum S. Thomam *f*. Dixi, *per incuriam*; quia iudicio noſtro non ſunt peccata omiſſa ad vitandos ſumptus, & ad quærendum plus ex prędijs locatis, quam per ſe cultis, & de ſuis herbis locatis, quam per armenta ſua, & greges depaſtis, aut ad melioribus curis occupandum tempus, quod his imponendum eſt *g*: quod miror nec S. Thomam, nec alios animaduertere, quum fere omnes reges ea facere omittant.

f Vbi ſupra, li. 2. c. 5. & 6

g Arg. c. non mediocriter de cõſecr. d. 5.

Quarto peccat, qui adeo negligit coaceruare diuitias artificiales, auri, argenti, pecuniarum, & aliorum ſimilium, vt ſe ſuumque regnum exponat probabili periculo pereundi fame, bello, & alijs malis, quę probabiliter defectu pecuniarum euenire poſſunt: è quibus eſt mutuari ſubditis cum pudore, & periculo deſerẽdi iuſtitiam in eorum fauorem, vel à nummularijs ſub vſuris, aut intereſſe, ad quę poſtea ſoluenda nimium ſit grauaturus populum, ex mente eiuſdem *h*.

h. Vbi ſupra, c. 7.

3 *Quinto* peccat, qui pecunias congerit grauando notabiliter ſubditos ob auaritiam, nullo iuſto fine propoſito, iuxta S. Antoninum *i*, quia id eſt contrauenire præcepto de dando ſuperflua pauperibus, iuxta dicta ſupra *k*.

i 2. part. tit. 1. c. 2.

k Ca. 13. nu. 74.

Sexto peccat, qui prodigis largitionibus ita indulget, vt ſe exponat probabili periculo vſurpandi aliena, vel tributa maiora, quã par eſt, exigendi, aut debita ſtatis diebus non ſoluendi, aut onere grauiſſimo intereſſe, ac cambiorum ſe ſuumque regnum in maximam paupertatem inducendi, propter rationes Ariſt. *a*

a In epi. ad Alex. & per leg. par. Caſtel. tit. 14. 2. par. tit. 5. & mentem S. Th. vbi ſup.

Septimo peccat, qui adeo negligit munire ſuas arces, vt occaſionem populo prębeat irreuerentię, vel rebellionis, aut alijs inimicis occupandi regni, aut partem illius, iuxta mentem eiuſdem S. Thomę *b*.

b Vbi ſupra, l. 2. c. 11.

4 *Octauo* peccat, qui negligit per incuriam imperare refectionẽ, & cuſtodiam viarum publicarum ſui regni, ita vt viatores notabilia ob id damna incurrant, aut de ſuis publicis reditibus pauperibus extreme egentibus à ſe petentibus non ſubuenit, iuxta eundẽ S. Thomam *c*. Dixi, *negligit*; quia ſecus ſi per ignorantiã, aut impotentiã id omittit *d*, quamuis hoc alij nõ animaduertant.

c Vbi ſupra c. 12. & 15.

d Arg. l. impoſſibilium ff. de reg. iur. & c. ignorantia, eod. tit. l. 6.

Nono peccat, qui habet cum alio Rege Chriſtiano ſuper aliquo regno, vel dominio aliquam dubiam, & nunquam controuerſiam quæ de iure non poteſt extingui, quia nõ habent ſuperiorem, neque bello, quippe quorum arma adeo creuerunt, vt neuter ab altero omnino ſuperari poſſit, niſi facta per ſtrages copia Turcis inuadendi quod reliquum eſt Chriſtiani orbis, vel bonam partem eius, & non vult in arbitros ſuſpicione carentes conuenire nec petere, vel accipere cõditiones honeſtas, quibus pax firma fiat, quod probauimus *e*.

e In reper. c. quando de conſe. d. 1. c. 9 n. 9.

Decimo peccat, qui aliquam legem pœnalem conſtituit principaliter propter ſuam vtilitatem priuatam, quo eius tranſgreſſione, aut diſpenſatione multas pecunias cogat *f*.

b *Vndecimo* peccat, qui diſpenſat in legibus diuinis, aut naturalibus abſque iuſta cauſa, & qui in proprijs cum notabili damno aut ſcandalo publico, vel priuato, & qui delicta diuina lege aut naturali damnata ſine iuſta cauſa condonat, videns, aut videre debens ſe ad alia ſimilia occaſionem præbere, aut lites, vel ſolutiones debitorum ſine iuſta cauſa ſuſpendit. Tum per gloſſam ſingularem *g*. Tum quia omnis iniuſtitia rei notabilis eſt mortalis, iuxta S. Tho. *h* Dixi, *ſine iuſta cauſſa*; quia cum cauſa, & ſine ſcandalo notabili illa licite facere poteſt *i*.

6 *Duodecimo* peccat, qui non permittit populo ſuo tueri ſuas libertates ſibi ex iure diuino, aut humano iurato debitas: aut bona populi vſurpat, & reſtituere obligatur *k*.

Decimotertio peccat, qui minis, aut precibus importunis adigit aliquem ad donandum ſibi ſua bona abſque iuſta in id cauſa, cum obligatione reſtituendi *l*.

Decimoquarto peccat, qui gerit bellum iniuſtum defectu auctoritatis, aut iuſtæ cauſę, cum obligatione reſtituendi, aut iuſtum ex ſe, ſed animo, & ſine iniuſto, ſine obligatione reſtituendi, iuxta vtrumque Thomam *a*.

Decimoquinto peccat, qui impedit viſitationem monialium iuridicam *b*, & eſt excommunicatus, ſi admonitus non deſiſtit *c*.

Decimoſexto peccat, qui exigit à ſuis ſubditis aliqua tributa noua abſque neceſſitate publica, cum obligatione reſtituendi, quamuis in bonum finem ea exigat *d*. Et multo magis ſi ad ſuperfluum vſum, vel veſtium pompas, conuiuia, prodigalitates, quas vulgus liberalitates appellat *e*. Dixi, *Noua*; quia ſi antiqua bene ſtatuta ita prodigit, non tenetur reſtituere, nec mortaliter peccat, niſi aliqua circumſtantia finis, formæ, materiæ, aut alia mortalis interueniat *f*. Dixi etiam, *Abſque neceſſitate publica*; quia cum hac exigere & accipere poſſet, ſi ad eam ſui reditus non ſufficerent *g*.

Decimoſeptimo peccat, qui adigit ſubditos ſuos, ad id non obligatos, ſibi domos ędificare, agros colere, vineas fodere, aut alia ſimilia facere ſine integra ſui laboris compẽſatione *h*, ſubdens, bis eum peccare, qui diebus feſtis ad hoc eos adigit.

Decimooctauo peccat, qui officia ſui regni vendit tam care, & talibus perſonis, vt probabiliter credat, aut credere debeat, eas male illis vſuras, aut ſubditos oppreſſuras *i*, alias ſecus, iuxta S. Thomam *k*: quamuis præſtaret non vendere. Quo fit, vt dictum Panormitani *l*, ſcilicet, id quod domini pro officijs ſecularibus ſuæ iuriſdictionis accipiunt, lucrum ſordidum eſſe, & accipiendo mortaliter peccare, reſtringendum ſit ad perſonam quæ ſuperiorem agnoſcit, & locum vbi vetitum eſt lege obligante ad mortale, cui conſuetudo præſcripta non derogauit, ſine licentia

f C. erit aute lex. 4. d. & commu. in c. 1. de conſt.
g C. nō eſt de vot. c. ex parte de conſ. c. ex iure, de iureiur. c. ſi eccle. 23. q. 4. c. regum 23. qu. 5.
h 2. 2. qu. 55. art. 4.
i l. 1. C. de leg.
k Arg. c. reges, & c. principi 23. q. 5. & l. 2. C. ſi quacūque præd. pot. & c. ſi res 14. q. 6.
l Arg. c. conuenio 33. q. 8. 3. Reg. c. 21. & totius tit. ff. & C. quod met. cau. & Bar. in tra. de tyrann. n. 20.
a 2. 2. qu. 40. art. 1.
b Clem. attendentes, de ſtatu monac.
c Ead. cle. parag. fin.
d C. militare ſub ſi. 23. q. 1.
e Sum. conf. l. 2. tit. 5. q. 35. n. 31.
f Per ſupradi. c. 23. n. 75.
g Arg. c. tum ſecundum, de præb. & ca. 2. 11. q. 2. & eorum quæ ibi citantur.
h S. Ant. par. 3. tit. 3. c. 4. parag. 4.
i Per rationes Authen. vt iud. ſine & quo Auth. de mād. prin. parag. 2.
k Ad Duciſſam Brabantiæ in opuſc. 21. q. 1.
l Communiter recept. in c. 1. & 2. ne præla. vic. ſe.

centia eius, qui eam dare poteſt ad vendendum honeſto pretio perſonis idoneis. Et conſequenter non ſunt damnandi Reges & Principes qui ea dant pro pecunia in dotem, vel mercedem obſequiorum: neque etiam ipſi officiarij illa vendentes tam honeſto pretio talibus perſonis, vt probabiliter credatur eas illis non male vſuras, quo pretium male datũ peius extorqueant. Quare ob ea quæ in curijs monarcharum fieri vidimus, eorum confeſſarios, conſiliarios, & regni procuratores admonemus, videri è republica, & animarum ſalute fore lege aliqua circumſpecte ſtatuere vnicuique officio, vel muneri certum pretium, vltra quod nil dari, vel accipi poſſet, declarando eum, qui plus acciperet, plus iuſto pretio accipere, & addendo, ne remiſſioni locus eſſet, & tempore quo titulus confertur, cogerentur partes iurare de non plus dando, vel accipiendo, cum in dies adeo eorum pretia creſcant, vt ementes honeſte emere nequeant, niſi magno reipub. malo, vt illa, quę forte mutuo, & ſub vſuris, vel intereſſe acceperunt, recuperent.

Admonemus vero hic, fel. rec. Pium V. tuliſſe legem anno 1571. menſe Decembri *a*, contra ambientes officia iuriſdictionis adminiſtrationem habentia, in hæc verba: *Nemini de cætero liceat mediante pecunia, vel ſolutione, & traditione, ac promiſſione aliarum rerum, & per interpoſitas perſonas, aut alias quouis modo faciendas, aliquas dignitates, & officia, exercitium, & adminiſtrationem iuriſdictionis habentia procurare, aſſequi, vel obtinere; ac ſi quis his præſentibus contrauenisſe quoquomodo dici, aut cenſeri potuerit, ipſum contrauenientem eo ipſo confiſcationis omnium bonorum, degradationis, & amiſſionis, tam priuilegij doctoratus, quam quorumque per eum obtentorum officiorum, tam ſecularium quam eccleſiaſticorum; ac demum vltimi ſupplicij pœnã irremiſsibiliter incurrere volumus.* & infra: *Et quod vbicunque, & quandocumque compertum fuerit per interpoſitam perſonam aliquas pecunias, ſeu alias res traditas ſeu promiſſas fuiſſe alicui curiali, familiari, vel cuicumque alteri perſonæ pro offi ijs, & dignitatibus iuriſdictionis adminiſtrationem habentibus, is qui officium huiuſmodi obtinuerit, ſe à præmiſsis attenta interpoſitione perſonæ huiuſmodi nullatenus excuſare queat: quinimo nulla admiſſa ignorantiæ excuſatione ipſo iure præſumatur ſolutionem, & promiſſionem huiuſmodi de eorum, qui officia, & dignitates ſimilia obtinuerunt conſenſu, & mandato penitus eſſe facta, eiſdemque propterea pœnis ſubiacere omnino intelligatur.*

a In extrauag. & ſi Romani.

8 *Decimonono* peccat mortaliter, qui cogit aliquem ad certum matrimonium contrahendum, vel à contrahendo impedit *b*, quod Concil. Trid. *c* in hæc verba confirmauit: *Præcipit S. Synodus omnibus, cuiuſcumque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, ne quouis modo directo, vel indirecto ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios cogant quo minus libere matrimonia contrahant.*

b S. Anton. 3. par. tit. 1. c. 4. parag. 5.

c Trid. Seſſ. 24. c. 9. de reform. matri.

Vigeſimo peccat, qui præficit officiarios indignos, imperitos, aut malæ conſcientiæ, credens, aut credere debens eos tales eſſe, aut per iuſtam ignorantiam præfectos, poſtquam id reſciuerit non deponit, cum poſſit abſque ſuæ vitę periculo, & damno Reip. cum obligatione reſtituendi damna, quæ fecerunt *d*, per ea quę copioſe diximus *e*.

Vigeſimoprimo peccat, qui ad ſacerdotia, vel beneficia eccleſiaſtica, quorum eſt patronus, præſentat perſonas non idoneas ętate, ſcientia, vel moribus: aut inducit legatos, epiſcopos, & alios prælatos ad conferendum talibus, aut patronos ad tales pręſentandum *a*.

d Scot. in 4. l ſent. d. 15. q 2. art. 4.
e In præallegat. c. parag. quando, de reſcri. excep. 16. n. 3. & 4.
a Contra c. cū in cunctis, de elect. & c. graue, de præb. & alia late dicta in d. relect. exce. 16.

Ad noue autem quæſitum reſpondeo non peccare poſſidentem virtute bullæ Iulij ſecundi aliqua bona tamquā profana, quibus pater eius impoſuit onus aliquarum miſſarum, conſtituens eum patronū eorum, & earum: quia etiā abſque tali bulla poterat ea iuſte poſſidere vt talia, quippe quę nullius ſpeciei ſacrorum ſunt, vt colligitur ex S. Thoma recepto *b*: non enim ſunt bona eccleſiaſtica, licet oneri eccleſiaſtico ſint ſubiecta *c*.

Vigeſimoſecūdo peccat, qui non cohibet ſuos ſubditos ab vſurpādo alieno per furtum, rapinas, munera, aut per alium quemuis modum illicitum, cum obligatione reſtituendi.

b 2. 2. q. 99. a. 9.
c Arg. c. ex parte de cenſibus.
d Richard. in 4. l. ſent. d. 15. a. 5. q. 5.

Vigeſimotertio peccat, qui negligit abolere prauas ſuę terrę cōſuetudines, veluti vſurarū, ludorū periculoſorum animę, & corpori, cū ſine ſcandalo id poſſit: aut permittit falſas mēſuras, aut pretia iniuſta rerum venalium, cum obligatione reſtituendi *e*.

9 *Vigeſimoquarto* peccat, qui per ſe, vel alium cōdemnat aliquē, præſertim ob crimen, indicta cauſa, aut non conceſſa ſe defendendi facultate, aut ſine ſcientia publica per publicā probationem habita, ductus ſcientia priuata per priuatam probationem quęſita, ſecundū mentem S. Thomæ *f*, & clarius Caietani *g*. Tū quia ſententia, quæ actus publicus eſt, auctoritate, & ſciētia publica, & non priuata ferenda eſt. Tum quia iuris naturalis eſt, ne quis inauditus, & indefenſus damnetur *h*. Quo fit, ſecundum eos, grauiſſime peccare reges, & principes, & eſſe homicidas, qui aliquem etiam ſubditum, inauditum, & indefenſum veneno, aut alio mortis genere interfici iubent, vel beneficijs, officijs, honoribus, aut alijs bonis ad nutum non amouibilibus priuant, ſola ſciētia priuata ducti. Eodem item modo peccare exequutores talium mandatorum, neque excuſari obedientia, quā ſuis regibus id præcipientibus debent, quoniam contra ius naturale, vel diuinum non eſt eis obediendum *i*.

e Rich. vbi ſupra arg. c. error. 83. d.
f 2. 2. qu. 67. art. 2.
g ibid. & in ſum. ver. homicidium.
h Idem paſtoralis, parag. cæterum, de re iud. gloſſ. memorabilis in extrauag. 1. de dol. & cont.
i Ca ſi dominus, c. qui reſiſtit, 11. q. 3. & Caiet. in dicto ver. homicid.

10 Contra vero non peccare eum, qui ſecundum allegata, & probata iudicat, quamuis vti priuatus oppoſitum iuſtum eſſe ſciat, adeo quod eum, quem priuate ſcit innocentem, iuſte cōdemnare poſſit probatum nocētem, ſaltem quando quoad eius fieri potuit, omnia facit vt veritatem cognoſceret, & ne de illo caſu iudicaret, iuxta S. Thomam *k*.

k In d. q. 67. art. & alios graues auctores, quos Caiet. ibi adducit.

Pro quibus eſt textus *a*. Dixi, *Ad nutum non amouibilibus*, quia in alijs ſecus eſt *b*: qualia ſunt officia Caſtellæ regia *c*. Idem quū res notoria eſt, vel ex natura rei, vel actis cōſtat, nullā condemnando defenſionem cōpetere *d*, quia ſcientia rei publice notoriæ publica eſt, & non priuata vt ſentit S. Thom. *e* Idem quum aliqua magna, & iuſta de cauſa non recognoſcens ſuperiorem, omittit audire, & vocare reum: vt probauimus *f*: modo curet allegari, & probari pro parte abſente quęcunque poſſunt. Per quod excuſauimus magnum quendam Monarcham, qui virtute proceſſus in abſentia facti, & ſententię ſine citatione latę, fecit capite plecti quendam ſuorum militum ducem ſibi in alio regno militantem, quia nec capi, nec ſine metu rebellionis illius, & magnæ partis exercitus audiri poterat.

11 Nō autem omnino placet conſilium Raymundi probati à S. Antonino *g*, quod rex, aut dominus, qui ſuis ſubditis aliqua de ſuperioribus cauſis reſtituere tenetur, & nō poteſt, aut certe difficile id facere, cōdonet eis aliquas operas, vel iura ſibi debita in perpetuū, eiſue annuā penſionē perpetuam, aut temporariā in id ſufficientem ſuper bonis regni conſtituat: aut aliquod xenodochium, aliudve opus pium de illorum cōſenſu ſi haberi poſſit, inſtituat, nō inquam, omnino placet. Tum quia impotētia eum excuſat, per dicta *h*. Tū quia nō poteſt iura regni diminuere, nec onera augere *i*. Tū quia non ſufficit dare pijs quod debetur alijs *k*. Tum quia conſenſus ſubditorum in eiuſmodi raro eſt ſpōtaneus, iuxta illud: *Preces principis iuſſa ſunt*. Quare ſecurius conſilium eſſet, vt ſuperflua ſui ſtatus reſecando, & parcius viuendo, & à donis gratuitatis abſtinendo, quantum poſſet de reditu ſuo decenter reliquaret, quo debita ſolueret, & reſtitueret, iuxta mentem Ariſtotelis *m*, & S. Thomæ *n*.

Vigeſimoquinto peccat mortaliter Rex, qui vt iudex facit aliquid, quod iudici eſſe mortale *o* dicitur.

De peccatis Iudicis ſuperiorem agnoſcentis.

12 *Iudex vt peccat mortaliter ſuſcipiendo officium cui eſt impar.*
12 *Iudex iudicans iniuſte, aut accipiens pretium pro ſententia etiam iuſta.*
13 *Exemptus hodie multo plus ſubiacet ordinario, quam olim.*
13 *Iudex vſurpans iuriſdictionem, non ſeruans ordinem iudiciarium, vt peccat.*
13 *Iudex male capiens, & victum non condemnans in expenſis peccat.*
13 *Iudex non ſatis ſtudens, nec conſulens, affectu condemnans, & miſeris non deferens, vt peccat.*
14 *Iudex appellationi non deferens, vel eam non admittens, vt peccat.*
14 *Iudex pœnam legis augens vel diminuens, vt peccat.*

a In l. illicitas, parag. veritas, ff. de offic. præſid. & in c. paſtoralis, para. quia vero, de offic. del. g. & vtrobique communis.
b Arg. l. quæ poteſt inuitis, ff. de reg. iur.
c Lib. 1. ordi. tit. 75.
d Ca. bonæ 1. de elect. vbi Panor. adiūcto, c. cum olim de re iudi. vbi poſt alios Felin. col. 5.
e 2. 2. q. 67. a. 1. & fac. c. ad noſtram de iureiur.
f In c. 1. de cauſ. poſſeſſ. per gloſ. ſingul. in l. antepen. ff. in quib. cauſ. maieſt. laudatā per Rauen. in d. c. 1. & Decium in c. ex parte 2. de offic. deleg. col. & c. quæ in eccleſiarum de conſt. col. 9.
g 2. par. tit. 2. c. 7. parag. 3.
h Sup. in c. 17. num. 60.
i Ca. intellecto cum ei adnot. de iureiur.
k Arg. c. ea re de iureiur. & c. cum tu de vſur.
l Gloſſ. in l. 5. ff. quod iuſſu.
m 4. Ethic.
n 2. 2. q. 117. a. 1. & melius, q. 58. art. 1. ad 1. c. para. ſeq.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

15 *Appellatio ab interlocutoria in quibus cauſis criminalibus hodie ſublata.*

15 *Iudex ſententiam nullam ſuperioris exequens vt peccat.*

16 *Iudex non obediens Eccleſiæ, non ſeruans interdicta, prehendens iudicem Eccleſiaſticum qui eum excommunicauit, cogens abſoluere, libertatem Eccleſiæ minuens, res intra Eccleſiam capiens, vt peccat.*

17 *Iudex extrahens quem ab Eccleſia, approbans falſitatem officiarij, negans damnato confeßionem, vt peccat, & 23.*

19 *Eccleſiæ immunitate gaudet regulariter omnis Chriſtianus tantum, & non alij, & ſeq.*

24 *Iudex partibus æquales aduocatos non aßignans, non viſitans carcerem, excommunicatum admittens, clericum ſuo iudici non reddens, iudicans die feſto, iura nimia exigens, fingens quò fœminam adeat, procedens ſine accuſatore, vt peccat, & ſeq.*

25 *Iudex non inquirens generaliter, interrogans, & inquirens ſpecialiter.*

27 *Domini terrarum cultarum à Sarracenis eis decimantibus hoc agant.*

12 DIcendũ quod peccat mortaliter *primo* iudex petens aut ſuſcipiens munus gubernandi, aut iudicandi, quo ita eſt indignus, vt ſit veriſimile inde notabile aliquod damnum proximo euenturum *a*, per ea quę late adduximus in prælect. cap. *ſi quando b*, ponendo exemplum de eo, qui noſcens ſe contra potentes ſententiam ferre non auſurum, iudex efficitur *c*.

Secundo peccat, qui ſciens, aut ſcire debens, ſententiam iniuſtam fert, aut iuſtam ferre negligit amore, odio, precibus, metu, vel alia de cauſa *d*, cum obligatione reſtituendi, nõ ſolum principale, ſed omnes impenſas, damnum, & intereſſe, quę ex eo conſecuta fuerint *e*, ſiue appellet, ſiue non *f*, niſi conſentiat in ſententiam animo remittendi debitum: de quo intelligi poteſt Medina *g*. Et ſi eſt Eccleſiaſticus, & tulit eam etiam contra conſcientiam, ipſo facto eſt ſuſpenſus, & irregularis, ſi ante quam abſoluatur ab ea, celebret *h*.

Tertio peccat, qui pecuniã accipit vt bene vel male iudicet, aut iudicare omittat *a*, cũ eadem obligatione reſtituendi (vt dictum eſt) *b* ea, de quibus in §. præcedenti, & etiã quod accepit, ſi pro bene iudicando accepit, iuxta diſtinctionẽ poſitam ſupra. *c*. Adde extrauag. quæ incipit: *Ab ipſo*, Gregorij XIII. quæ innouat extrauagant. 1. *d* in quam late nuper cõmentati fuimus.

13 *Quarto* peccat, qui iudicat aliquid eſſe iuſtum, vel iniuſtum, etiamſi reuera ſit tale, ſed non habet in id iuriſdictionem, eo quod reus eſt exemptus, licet aliquando contra eum ordinario concedatur *e*, quod Concil. Trid. *f* innouauit, & ampliauit in hæc verba: *In ciuilibus cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum clerici ſeculares, aut regulares extra monaſterium degentes quomodolibet exempti:*

a Per c. non eſt putanda, 1. q. 1.
b Excep. 12. cum tribus ſeq. de reſcr. & in c. inter verba, concluſ. 1.
c Contra c. 7. Eccleſ.
d Cap. ſi quis dixerit c. quatuor, 11. q. 3.
e Cap. fin. de iniur.
f Glo. c. paſtoralis, parag. quia vero, de offic. deleg. communiter recepto.
g In C. de reſtit. q. 2. can. 7. in fin.
h Ca. 1. de re iud. lib. 6.
a Ca. iubemus, cum 4. ſequēt. 1. q. 1.
b In c. 17 n. 28. cum ſeq.
c Supra, c. 17. nu. 33.
d De ſent. excom. inter communes.
e Cap. 1. de priuil. lib. 6.
f Seſſ. 7. c. 14. de reform.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

exempti: etiamſi certum iudicem à ſede Apoſtolica deputatum in partibus habeant, in alijs vero ſi ipſum iudicem non habuerint, coram locorum ordinarijs tamquã in hoc ab ipſa ſede delegatis conueniri, & iure medio ad ſoluendum debitum cogi, & compelli poßint priuilegijs, exemptionibus, conſeruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus aduerſus præmiſſa nequaquam valituris.

Quinto peccat, qui iudicat etiam recte, ſine tamen probatione ſufficienti, ſiue quia teſtes ſunt ſuſpecti, vel iniuſte torti: aut nõ vidit ſaltem mediocriter proceſſum, aut probationẽ legitimam nõ admiſit. S. Thomas *g*, addens peccare quoque eum, qui probationem maiorẽ neceſſaria exigit. Pro quibus omnibus ſunt ca. *irah*, & ca. 2. *i* Et qui ordinem iuris non ſeruat, procedendo ſine libello, aut ſine conteſtatione litis vbi ſunt neceſſaria: aut ſine dilationibus neceſſarijs, aut ſuperfluas concedendo, non admittendo iuſtas exemptiones, aut iniuſtas admittendo *k*, interrogando ea, ad quæ pars reſpondere non tenetur *l*. Et qui in ſententia aliqua clauſula obſcura vtitur, qua condemnatus aliquo tempore ſe contra iuſtitiam defendere poſſit. Et qui appellationem, aut recuſationem, quam non debet, admittit, vel contra, quam debet, non admittit, pręſertim propter preces, aut munera, quod eſt peccatum quotidianum *m*, aut differt ſine iuſta cauſa expeditiones iudiciorum petitorum.

14 Et qui propter pietatis famam, pœnam abſque facultate id faciendi remittit totã, aut partem, aut eandẽ auget vt ſeuerum ſe oſtendat *n*, non faciendo ea in ipſa ſententia, vel faciendo in ea ſed ſine iuſta cauſa: & probatur *o* per Deciũ poſt alios *p* vbi latius, vt diximus: & quamuis qui ſuperiorem non habet, totam pœnam, aut illius partẽ remittere poſſit, aut mutare corporalẽ in pecuniariam, ſi videt illud in honorem Dei, aut in vtilitatem Reip. ceſſurũ: vt cum reus vtilis eſt populo *a*: & etiã ſi videt nullum inde damnũ publicum emergere, de cõſenſu partis aduerſæ: ſi tamen præuidet, vel præuidere debet, occaſionem delinquendi per illud præberi, quę vt plurimum præbetur ignoſcẽdo homicidis, latronibus, iniquis iudicibus, & id genus alijs, grauiter peccat, quamuis pars aduerſa in id conſentiat *b*.

15 Et qui ſententiã ſuperioris exequitur, ſciens eam nullã eſſe, & irritam, ſiue quia errorem cõtineat intolerabilem, ſiue manifeſtam iniuſtitiam *c*. Dixi, *ſciens nullã eſſe*; quia validam (licet iniuſta ſit) exequi poteſt poſtquam procurauerit ne executioni mãdetur *d*, & qui iubet aliquem ſine iuſta cauſa comprehẽdi, ſicuti ſuprà dictum eſt *e*, qui ſine iuſta cauſa omittit condemnare victum in impenſis petitis à victore *f*, & qui ignorans ea quę ad iudicandum ſunt neceſſaria, quem debet, non conſulit. Dubitauerunt quidam viri docti an omnes in pręfatis modis peccandi cõtenti ad reſtitutionẽ teneantur: quibus reſponſum fuit, quod ſic: quoniam omnis qui damnificat próximum aliquid contra legem iuſtitię ſpecialis agendo, tenetur reſtituere damnum, vt

g 2.2.q.60.a.3. & 6.
h 11. quæ.3.
i De pro... & c. ad noſtr..., 3. iuncta gloſſ. antepenult. de iureiur.
k Clem. ſæpe de verb. ſign.
l Gloſſ. magna, ca. 2. de confeſſ. li. 6.
m S. Anton. 3. par. tit 9. ca. 14. parag. 2.
n S. Thom. 2. 2. q. 67. a. 4. Alexan. 3. par de leg. iud. quantum ad perſonam iudicis, q. 4. a. 4. S. Ant. 3. parte, tit 29. c. 1. parag. 7.
o Per l. reſpiciẽdum, ff. de pœ. & l. quid ergo, parag. pœna grauior ff. de ijs qui not. infam.
p In ca. at ſi, para. de adulteriis, de iud.
a l. ad beſtias, ff. de pœn. & Alex. vbi ſup.
b Caieta. in ſumm. verb. iudic. peccata.
c Gloſ. recep. c. paſtoralis, para. quia vero, o ſſic delc. Alex. Alenſ. 3. p. tractat. de quinto præcepto memb. 1. art. 4. circa fin.
d per dictum parag. quia vero, & ſupradicta.
e Ca. 15. n. 12.
f Cap. calumniam, de pœ. l. properãdũ, parag. ſin autẽ alterutra, C. de iudic.

diximus *g*: & per modos peccandi præcedentes peccatur cõtra leges ſpecialis iuſtitię. Admonemus tamen quod qui per dictos modos peccat, tenetur quidem reſtituere id in quo contra iuſtitiam læſit: non autem ea omnia, in quibus male iudicat, ſed tantũ in quibus iuſtitiã ſpecialem lęſit: vt qui contra ordinẽ iuris, vel dilatando, vel abbreuiando, vel male cõcedendo, vel negando appellationem, lædit, ſolum reſtituat id in quo ſic lædit, non autem omnia in quibus condemnauit, vel abſoluit, &c. qui autem aſſeſſorem habet, & quem debet conſulit, & eius conſilium ſecutus male iudicat, non peccat: aſſeſſor autem, & cõſultor ſic, cum obligatione reſtituẽdi *h*: qui vero mortali odio, malove animo aut ſine (licet alioqui iuſte) aliquem dãnat morte, mutilatione, vel alia pœna *i*, quãuis peccet, non tamen tenetur reſtituere, ſecundum mentem vtriuſque Thomæ *k*: quia non peccat contra leges ſpecialis iuſtitię, ſed charitatis, vel alterius virtutis, quæ communiter non obligat ad reſtitutionem *l*.

Adde, quod Concil. Trident. *m* ſic circa hæc ſtatuit: *In cauſis viſitationis, & correctionis, ſiue habilitatis, & inhabilitatis, necnon criminalibus ab Epiſcopo ſeu illius in ſpiritualibus vicario generali ante definitiuam ſententiam ab interlocutoria, vel alio quocunque grauamine non appelletur.* Circa quod *nota primo* conſonare illud iuri antiquo quoad cauſas viſitationis, correctionis, habilitatis, & inhabilitatis *a*.

Nota ſecundo, quod diſſonat illi quoad cauſas criminales: & videtur ſolum eſſe locus ei in criminalibus quæ tractantur coram Epiſcopo, & vicario generali eius: & non in eis quæ tractantur coram inferioribus, vel delegatis à Papa, Legato, vel Epiſcopo. Tum quia prooemium illius habet, id ſtatui in auctoritem Epiſcoporum, quo libentius reſideant in ſuis Epiſcopatibus. Tum quia verba ſæpius repetita ſolum loquuntur de Epiſcopis, & vicarijs eorum, & non quibuſcunque, ſed tantum generalibus. Tum quia eſt ius correctorium, & nouum per quod non recedimus ab antiquo, niſi quatenus in eo exprimitur *b*.

Nota tertio, quod iura remouentia appellationẽ in aliquot caſibus, & admittentia regulariter in omnibus *c*, ſolũ procedunt in foro exteriori, quia in interiori iudex, qui grauat, peccat nõ admittendo appellationem, vel alia via grauamen non remouendo, ſiue ſit caſus quo liceat appellare, ſiue non *d*. Qua in re quamplurimi litigantes, & aduocati, ac procuratores eorum, paſſim grauiſſime peccant, cum obligatione reſtituendi.

Nota quarto quoad hoc vt iudex peccet nõ admittẽdo appellationem, & pars appellando, non requiritur quod ſententia ſit iniuſta ſecundum acta, ſed ſufficit quod credatur eſſe ipſa re iniuſta, & per agenda de nouo poſſit monſtrari eſſe talis *e*.

Sexto peccat mortaliter, qui peregrinos, viduas, pupillos, & alias miſeras perſonas negligit notabiliter pręferre alijs in iure ſibi reddẽdo *f*. Et qui iudex ſecularis mandatis Papę, aut aliorũ

pięla-

g Super c. 17. n. 6. & ſeq. & in tractat. de redditib. eccleſia. q. 2. moni. 2. & 7. num. 6.

h Ca. ſtatutũ, parag. aſſeſſorẽ, de reſcrip. l. 6. Panor. & Ant. in c. tuas nos, de homicid. & Deci. poſt & ante alios in l. cõſilij, ff de reg. iur.

i Per c. cum miniſter, 23. q. 5. & multa ibi per nos nuper adducta.

k 2. 2. qu. 40. art. 1.

l Vt in d. mo. deducitur.

m Seſſ. 13. c. 1. de refor.

a Per c. licet, de offic. ord. & c. reprehẽſibilis de appellat. cum eis annotat.

b l. præcipimus, C. de appellat.

c Iux. gl. ſing. in l. qui reſtituere, ff. de rei vend.

d Arg. l. 3 ff de appell. & c. ad noſtram, eodem tit.

f Arg. c. per tuas, de ſen. excom. & c. ſolet. eod. tit. l. 6.

g Ca. regũ 23. q. 5. Richa. in 4. d. 15. ar. 5. num. 4.

prælatorum non paret, aut eorum excommunicationes, aut interdicta, vt debet, non ſeruat *g*.

16 *Septimo* peccat, qui cogit, aut pręcipit tempore interdicti celebrare, aut ne denuntiati excommunicati à diuinis officijs egrediantur, & eſt excommunicatus *h*. Et qui vi, metuve abſolutionem extorquet, aut excommunicationem aut interdictũ reuocari facit *i*. Et qui facultatem facit comprehendendi, aut vexandi iudices Eccleſiaſticos in perſonis, aut bonis eo quod contra ipſum cenſuras tulerunt, vel ſuo iuſſui non paruerunt *k*.

Octauo peccat, qui prohibet ſubiectis ne vendant, vel emant ab Eccleſiaſticis, & eſt ipſo facto excommunicatus *l*. Et qui compellit vt bona immobilia, aut iura Eccleſię ſubijciantur laicis, aut ad eoſdem transferantur *m*. Et qui iubet capi cruces, ornamenta, libros, aut alia Eccleſiæ bona *a*.

17 *Nono* peccat, qui extrahit, aut vult, vel iubet extrahi per vim ex loco ſacro eos qui ad illũ cõfugerunt *b*, per multas leges regias citatas à Don Remigio à Gogni Pãpilonenſi *c*, & per leges Luſitanię circũſpectiſſimas. Pro cuius rei notitia dico quatuor. *Primũ*, quod per locũ ſacrum hoc in loco intelligitur quęlibet Eccleſia, capella, baſilica, eremitoriũ, & quodlibet aliud ſacellũ pro miſſa diceda epiſcopali auctoritate cõſtructũ, ſine qua deſtrui non poteſt, iuxta mentẽ Cardinalis *d*. Cœmeterium item, quod eſt locus per Epiſcopũ ſepeliendis mortuis ſacratus, ſiue ſit continuum ſiue contiguum Eccleſiæ, ſiue ab ea ſeparatũ *e*. Dormitorium item cõmune clericorũ, & religoſorum *f*. Et ianua, & porticus Eccleſiæ, aut cœmeterio adnexa *g*. Clauſtrũ itẽ, & pauimentum, licet ſpatium pluſquam 30. paſſ. contineat *h*.

18 Domus item epiſcopalis, quamuis ab Eccleſia ſeiuncta ſit *i*. Domus etiam Eccleſiæ ad habitationẽ clericorum intra 40. aut 30. paſſus cõſtructę, alias nõ, niſi alicui capellæ adnexæ eſſent *k*. Spatiũ item 40. paſſuum in circuitu Eccleſiæ maioris, & 30. in circuitu Eccleſiarum minorum *l*, vt affirmat Oldradus *m*, Feli. *n* Admonemus tamen nullo in loco hoc ſeruari, niſi quoad fines cœmeterij, forium, clauſtrorum, graduum, & ſic videmus plus obſeruari opinionem, quam ridet ibi Oldradus, quam ſuam.

Hoſpitale item epiſcopali auctoritate conſtitutum *o*. Et presbyter, qui defert ſanctum ſacramentum extra Eccleſiam *p*. Cardinales etiam hoc priuilegio vtuntur, quod tamen nullo iure ſcripto probatur, quamuis fortaſſis ſic non ſcripto conſuetudinis *q*: & à fortiori eo vtentur Imperatores, Reges, & ipſorum Regię: quamuis nõ ipſorum ſtatuæ, neque domus aliorum magnatum, niſi priuilegio donatorum *r*. In vrbe tamen nulla Eccleſia vtitur hac immunitate aduerſus iudices etiam ſeculares Papę, licet domus Cardinalium cum certo ambitu, & legatorum Regum, & Rerumpub. ea gaudere videamus.

h Cap. 2. de maior. & ob. & c. 1 & 11. q. 3.
i Clem. grauis, de ſent. excommũn.
k Ca. 1. de his quæ vi met. l. 6.
l Ca. quicunque de ſen. excõmun. l. 6. de qua infrà c. 27. nu. 99.
m Ca. eos, de immuni, eccleſ. l. 6.
n Ca. 2. de rebus eccle. nõ alie. l. 6.
a Cap indigne 12. q. 1.
b Per c. definiuit. c. ſiquis concu-max. & c. reũ, 17. q. 4.
c Lib. de immunit. eccle.
d Conſil. 18. & dictum. Remig. vbi ſupra ampliat. 1. 2. & 3.
e Cap. quiſquis, 17. q. 4.
f Arg. c. cum pro cauſa, de ſent. excommun.
g Dict. c. ſi quis contumax. Pano. in c. penult. de immuni. eccleſ.
h Ex Remig. vbi ſupra ab ampliat. 5. vſque ad 15.
i Ca. id conſtituimus 17. qu. 4. Ion. & communis in d. c. inter alia, de immun. Eccleſ.
k Dict. cap. quiſquis.
l Ca. ſicut antiquitus, & c. quiſquis, 17. q. 4.
m Conſ. 35.
n In dicto c. cũ pro cauſa.
o Panorm. in Remig. c. penult. col 2 de immunit. eccle.

p Hoſtienſ. & communis, in c. ſane, de celebr. miſſ. & vbi ſupra ampliat. 18. q And. Sicul. de præt. Card. q 9. part. 2. r Remig. vbi ampl. 21.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

19 *Secundum*, quod hac immunitate gaudent omnes, & ſolum Chriſtiani liberi, qui ad prędictū locum ſacrum, ſiue ob delicta, ſiue ob debita cōfugiunt *ſ*. Et etiā ſerui ob delicta quæ grauiſſime à iure puniri poſſunt, confugientes, aut ob ſæuitiā dominorum, alias non: & ideo ſuis dominis reddi debent, præſtita tamen cautione ſaltem iuratoria de non ſæuiendo in eos *t*.

Tertiū, quod ex hoc infertur, hac immunitate gaudere excōmunicatos, interdictos, & ſuſpenſos, iuxta Imol, Bonif. & communem *a*: quia non excipiuntur à regula prędicta. Et eadem ratione qui de licentia cuſtodis carceris, vel ſine illa etiā violato iuramento de non egrediendo è carcere, confugit: quia licet teneamus *b*, quod iuſte in carcerem coniectus exiens à carcere pręſtito iuramento de redeundo, teneatur redire, per vim tamē educi non poteſt *c*. Et etiam qui violato carcere confugit. Et qui comprehenſus per locum ſacrum ducitur *d*, etiam ſi iam damnatus ad ſupplicium ducatur: quia iam eſt intra eam receptus: & à fortiori, qui à iuſtitiæ miniſtris fugiens in eam eſt ingreſſus *e*. Gaudet etiam percutiens clericum, aut occidens, & conſequenter omnis ſacrilegus qui in loco ſacro non cōmittit, quidquid relati per Remig. *f* dicant ſine textu, & nulla ratione: cum à regula prædicta non inueniantur excepti. Exules item, ſiue banniti, etiam ita vt impune occidi poſſint, & obligatus ad reddendas rationes, & mercator qui decoxit, aut fidem fefellit: & qui transfugit ad hoſtes, quidquid dicāt relati à Remigio, & quos ipſe ſequitur *g*, modo non delinquant in Eccleſia, neque alia delicta excepta committāt, quia non eſt textus nec vlla ratio firma, quę eos à prædicta regula excludat.

20 *Quartū*, quod non gaudēt hac immunitate Iudęi, Mauri, Pagani, hæretici, & alij infideles, niſi quādo cōfugiunt vt vere fideles efficiantur *h*, neque blaſphemus, iuxta Nicolaum Boēriū *i*, & alios quos refert, & ſequitur Remig *k*. Quod noſtro iudicio nō probatur per rationes dicti Nicolai male digeſtas: cū (quidquid ille dicat) certum ſit blaſphemum, quatenus tantum talis eſt, non eſſe hęreticū, iuxta vtrūque Thom. receptum *l*: & ſi vna cum blaſphemia hæreſi tenetur, nō quidem qua parte eſt blaſphemus, ſed qua parte eſt hæreticus, & infidelis, deſinit gaudere hac immunitate. Non item gaudet viarum graſſator, neque nocturnus ſegetum, & aliorū fructuum vaſtator *m*. Neque qui occidit, mutilat, vel aliud graue crimen in loco ſacro admittit *n*, iuxta cōmunem, quam copioſe tractat prędictus Remig. quia à prædicta regula excluduntur per iura pręcitata. Nec refert an delinquant cū ſpe immunitatis, an ſine illa *o*. Quod quamuis ſit cōtra communē in theorica, eſt tamē in praxi receptum *p*, quod Luſitania non ſeruat, cuius leges ita diſtinguere videntur *q*.

21 Neque qui inſidioſe occidit, aut animo occidendi percutit; iuxta cōmunē *r*, quā prædictus Remigius copioſe refert *ſ*, quāuis ſic qui abſque tali animo percutit, ſecundum ius cōmune.

Sed

ſ Dict. c. inter alia, vbi Panor. num. 4. & Remig. vbi ſupra.
t Iux. Panor. & cōmun. in d. c. inter alia.
a In clem. 1. de pœn. & remiſſ.
b Cum gloſ. ſing. clem. paſtoralis, verbo per violentiam, de re iudic.
c Steph. deciſ. capell. Tholo. 422.
d Nic. Boer. deciſ. 100. colla. 1. & communis contra Archid. in c. ſent. 1. 17. qu. 4.
e Remig. vbi ſupra fol. 31.
f Fall. 32. & 34.
g Fall. 37 & duabus ſeq.
h l. cū gloſ. C. de his qui ad Eccleſ. cōfug. Nicol. Boer. deciſ. 200.
i In dict. deciſ. 100.
k Vbi ſupra, fol. 24.
l 2. 2. quæ. 13. art. 1.
m Ca. inter alia de immunit. eccle.
n Cap. fin. de immun. eccleſ.
o Secundum Panorm. in d. cap fin.
p Secundum Steph. in deciſ. 422. capell. Tholoſ.
q Li. 2. ord. tit. 4.
r Dict. c. 1. de homicid. contra Pan.
ſ Vbi ſupra, fol. 11. & duabus ſeq.

Sed iuxta leges Luſitanię vſu receptas nemo qui aliũ de propoſito,vel in duello occidit,aut percutit, hac immunitate gaudet *a*. Nemo item ea gaudet,qui ex Eccleſia alterũ extra Eccleſiam exiſtentem percutit: neque cõtra,qui exiſtens extra illam exiſtentem in illa percutit *b*,quia in Eccleſia dicitur delinquere. Neque qui exiſtens intra Eccleſiam iuſſit extra Eccleſiã delictum fieri, quoad delictum, quod iubendo committit:quia in Eccleſia patratum fuit: quamuis ſic, quoad delictum patratum ex iuſſu ſuo *c*. Neque qui eum,qui in Eccleſia erat,per vim extraxit,ſaltẽ per veſtes trahendo,quia in Eccleſia delinquit. Neque qui extrahi eum iuſſit,quoad delictũ,quod in hoc commiſit:quamuis ſic,quoad delictum quod interficiendo,aut percutiendo poſt eum extractum committeret *d*, quia hoc extra, & illud intra cõmiſſum eſt. Neque qui ſponte egreditur *e*. Neque is,quem Papa educi iubet *f*. Neque perſonæ Eccleſiaſticę,iuxta Panormitanum vſu receptum *g*.

22 Quod videtur limitandũ quoad iudicem Eccleſiaſticum,nõ autem quoad iudicẽ ſecularem, quem arbitror nõ poſſe extrahere ab eccleſia clericum in minoribus conſtitutum, etiam ob delictũ:licet quoad illud poſt Conc. Trid. *h* habeat in eum iuriſdictionem. Neque qui ex Eccleſia ſe iniuſte defendẽs pugnat: quia intra Eccleſiam delinquit. Neque qui prope Eccleſiã delinquit,animo ad eam confugiendi *i*,quamuis quoad Luſitanũ nihil refert prope Eccleſiã, aut lõge delinquat, ſed an caſu,aut data opera id faciat *k*,neque etiã ſecundum ius commune, noſtro iudicio. Tũ quia non eſt textus qui ita diſtinguat. Tũ quia ſupra proxime ſecuti ſumus opinionem Panormitani dicentis, nil referre, aut qui in Eccleſia delinquit, id faciat cum ſpe immunitatis eius,vel ſine illa. Neque etiã gaudet, qui ab Eccleſia ſponte egreditur, licet ſubdolis aliquorũ verbis deceptus,quãuis qui promittit reddere Eccleſiæ, aut eiuſmodi dolis vtitur (ſiue ſit iudex,ſiue alia perſona particularis) ad fidem ſeruandã tenetur, vt videtur æquius, iuxta relata per prædictum Remigium *l*. Neque qui comburit, aut deijcit Eccleſiam: quia in ea delinquit *m*,quidquid dicant relata à Remigio *n*.

23 *Decimo* peccat mortaliter, qui conſentit ſuis officiarijs aliquo dolo,vel falſitate in notabile partium damnum vtentibus: quia facientes,& conſentientes,&c. *o* aut non ſeruat conſuetudines & ſtatuta,quæ ſe ſeruaturum iurauit,ſi ſint licita,poſſibilia,& non derogata,ſaltem per conſuetudinem contrariam.

Vndecimo peccat,qui damnato ad mortem nõ permittit locũ ſuſcipiendi ſacramentũ pœnitentię ab eo petitum: nec contraria eũ conſuetudo excuſat *a*. Idem eſſe de ſacra cõmunione tenet ibi gloſſ. communiter recepta, quam late Rauennas defendit *b*,quę tamen in Gallia non obſeruatur,ſecundũ Stephanũ *c*, & Robertum Gaguinum *d*, dicẽtes negatam fuiſſe Coneſtabili Galliæ Ludouico Lucemburgenſi, quando anno 1475. iugulatus

a Lib. 2. ord. tit. 4. & parag. 3.
b Iuxt. Pan. & commun. in d. c. ſi.
c Remig. vbi ſupra, fal. 5.
d Remig. vſt. ſupra fal. 4. vſque ad 15.
e Iuxt. Hoſt. & commun. in d. c. fin.
f Ca. vxor. felicis, 16. q. 4.
g In d. c. fin.
h Seſſ. 23.
i Iuxt. Hoſt. in ſumma de immun. para. in quantum, nu. 8. & alios quos refert & ſequitur Remig. vbi ſup. fall. 2.
k Lib. 2. ord. tit. 4. parag. 3.
l Vbi ſupra fal. 25.
m Cap. ſi de immun. eccleſ.
n Vbi ſupra.
o Cap. 1. ad Rom. ca. 1. de offic. deleg. & clement. 2. parag. notarit. de hære.
p Cap. 1. de iureiur. li. 6.
a Clem. 1. de pœ. & remiſſ.
b In tracta. incip. Valore in fine alphabeti aurei.
c De poteſtate eccleſ. caſu 118.
d In vita Ludouici 11.

tus fuit. Neque etiam in Hiſpania: & quidem non male noſtro iudicio (quamuis prędictus Rauennas cum cõmuni oppoſitum teneat) vt *e* pridẽ defendimus, eo quod ita fieri expedit ob multa, ne executio ſentẽtiæ criminalis differatur pluſquam differri oporteret, ſi ea cõdemnatio tribueretur. Tum quia irreuerẽtiæ eſſet ſumere ſupplicium de aliquo eo ipſo die quo cõmunicauit, cum nõ conſtet ſpecies ſacramenti eſſe digeſtas. Tum quia non eſt tanta ratio cõcedendi hoc ſacramentum, quanta pœnitentiæ, cui ſuſcipiendæ prædicta clem. pręcipit dari locum. Eſt tamen cõſuetudo vrbis, vt diximus *f* alibi, digna maxima Maximorum Pontificum prudentia, quam orbis imitari deberet, vt damnato ad mortem denuntietur ſententia poſt mediã noctẽ, vt liceat ei confiteri, & communicare ante quatuor horas, quã ducatur ad mortem: & (ſi libuerit) etiam teſtari: vt iam corrupta tanto temporis ſpatio panis ſpecie, ſine vlla irreuerentia ſacramenti cũ magno eius fructu moriatur ſemper victurus. Amen.

e In dicta clemen.

f In Enchirid. de orat. c. 22. n. 11.

24 *Duodecimo* peccat, qui coram ſe litigantibus ęquales aduocatos, & procuratores ex eis, qui coram ſe aduocati, aut procuratoris munere vtuntur, non concedit cum damno notabili alterius partis *g*, pręſertim perſonis miſerabilibus, quibus interdum etiam non petentibus prouidere debet *h*. Imo & interdum ſine ſtipendio, ſcilicet, quando ſoluere nequeunt, & aduocati ſine tali ſtipendio illis patrocinari poſſunt *i*.

g l. prouidendum, C. d. poſtulat.
h l. nec quidquam, parag. fin. ff. de offic. pro conſ.
i Syluest. ver. aduocatus. q. 18.

Decimotertio peccat mortaliter, qui non viſitat carceres, aut non procurat vt in eos coniectis neceſſaria vitæ ſuppeditẽtur, cum illorum damno notabili *k*, aut in ſuo iudicio excommunicatum admittit in actorem, aduocatum, aut teſtem, contra ſuperioris iuſſum, aut iuſtam partis requiſitionem *l*. Dixi, *Contra &c.* alias enim non videretur nobis pluſquam veniale, ſi ex eo damnum notabile alteri non ſequatur.

k Arg. l. iudices, C. de epiſ. aud. & c. paſce. 86.
l Ca. decernimus, de ſent. excom. li. 6 & Inno. in c. 1. de offic. ordi.

Decimoquarto peccat iudex laicus, qui non reſtituit ſtatim Eccleſiaſtico captum, dicentem ſe eſſe clericum, ſi eum in habitu clericali inuenit, aut manifeſto conſtat eum clericum eſſe, & eſt excommunicatus *m*. Dixi, *In habitu clericali*; alioqui enim non tenetur reddere Eccleſiaſtico, donec ei de clericatu conſtet *a*, nec tunc ſi eſt clericus coniugatus: niſi probet, quod vnam ſolam, & virginem vxorem duxerit, & habitum, & tonſuram clericalem geſtauerit *b*.

m Ca. ſi iudex, de ſent. excom. l. 6.
a Dict. c. ſi iudex, & ibi omnes.
b Cap. 1. de cler. coniug. l. 6.

Ad noue autem quęſitum reſpondeo, peccare iudicem laicum capientem clericum, qui vi abſtulit ab eo proceſſum, & retinentem donec illum reſtituat, ſi poſt factum delictum, vel in flagranti eum capiat, & non remittat ad iudicem Eccleſiaſticum infra tempus debitum *c*, per notata à Panormitano, Aretino, Felino, & Decio *d*, qui dilucidius alijs hoc reſoluit.

c In c. cũ non ab homine, de iud.
d l. num. 10.

25 *Decimoquinto* peccat, qui die in Dei honorem feriato teſtem iurare facit, aut aliquẽ alium actum iuriſdictionis exercet, qui nõ eſſet meræ executionis *e*, niſi neceſſitate excuſetur *f*. Et qui accipit

e Ca. 11. & fin. de fer. 15.
f Per ead. in c. & ibi annotata.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

accipit pluſquam valet cera, & labor ſigilli ſignandi, ſecũdum Gabrielem *g*, quod non ſeruatur, nec eſt verum, vbi eſt lex, aut conſuetudo quæ contrarium induxit, quidquid ille ſentiat *h*.

Decimoſexto peccat, qui fingit aliquid quo eat, aut mittat ad accipiendum teſtimonium alicuius fœminæ: & eſt excommunicatus *i*. Aut ex officio ſuo procedit ſine petitione partis, ad vtilitatem priuatam, aut etiam publicam in delictis ſine accuſatore: exceptis caſibus, in quibus id ius permittit, qui ſunt multi ſecũdum multos, quos nos quaſi ad vnum reduximus *k*, ſcilicet quando principaliter intenditur cohibitio malorum futurorum, & materię illorum generaliter.

g In 4. l. ſent. d. 15 qu. art. 4. dub. 5. l. R. S.
h Arg. c. fi. de conſuet. & c. ad Apoſtolicã, de regula, quidquid illo reſpondeat.
i Cap. mulieres, de iu. l. 6.
k In d. c. in tit. verba concluſ. 6.

26 *Decimoſeptimo* peccat, qui ceſſante iuſto impedimẽto omittit viſitare, aut inquirere, ad noſcendum delinquẽtes, & delicta ſui territorij, & illud eis expurgandi *l*. Et qui in huiuſmodi viſitatione, & inquiſitione generali interrogat quemquam ſpeciatim, an ille, vel ille illud, aut illud delictum fecerit. Et qui generaliter edicit, aut ſpeciatim adiurat quemquam, vt notum faciat ſibi quidquid ſcit, ſiue ſit occultum, ſiue publicum: quia nõ debet velle vt quidquid ſcitur ſibi dicatur, ſed ſolum illud quod eſt notorium vel famoſum, per dicta ſupra *m*. Et qui procedit per viam inquiſitionis contra aliquem particulariter: vel interrogat de ſocijs, contra ſupradicta *n*. Aut facit, vel conſulit aliquid eorum, in quibus ſupra eodem, reges, & monarchas mortaliter peccare dictum eſt.

l Arg. l. congruit, ff. de offic. præſid. & c. 1. de offic. ord. cũ annot.
m Cap. 18. num. 59.
n Cap. 18. num. 58.

27 Ad noue autem quęſitum reſpõdeo, dominos terrarum, in quibus prognati à Sarracenis degunt, & omnes reditus Eccleſiaſticos capiunt, teneri ad dandum congruam ſuſtentationem parochis Eccleſiarum *o*, & ad denuntiandum ſacroſanctę Inquiſitionis officio eos, quos nouerint cæremonijs Mahometicis vti, per mandata Inquiſitorum quæ in hoc ſæpe fiunt.

o Argu. 6. de monachis, de præbend.

De peccatis Aduocatorum, & Procuratorum.

28 *Aduocatus vt mortaliter peccat neceſſaria ignorans, aut fouens litem iniuſtam, aut eſt in cauſa quod aduerſarius ſuam iuſtam cauſã perdat, aut ob nimias dilationes, & illicitas ſubornationes teſtium notabiliter illi officit, &c.*

29 *Aut aduerſario ſecreta ſuæ partis pandit, aut pauperi non ſubuenit.*

30 *Aut ſtipendium immoderatum, aut ex eo quod non debet accipit, aut aduerſæ parti fauet, aut de ſuo ſtipendio ſic, aut ſic conuenit.*

30 *Præuaricator eſt aduocatus qui parti aduerſæ fauet.*

30 *Stipendium aduocati quale iuſtum, quando in pactum deduci poteſt.*

28 Dicendum *primo*, quod mortaliter peccat aduocatus, qui non exiſtens ad id idoneus patrocinatur *a*, & ita peccat qui ſine iuris peritia id facit, niſi ob defectum iuriſperi-

a l. nemini. C. de aduoc. diuer. Pan. in rubr. de poſtu. Bart. in l. 1. ff. eod. S. Th. 2. 2. qu. 71. art. 2.

torum

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

torum id faciat ante tribunal, in quo patrocinatur mediocriter inſtructus ex libris ſermone vulgari ſcriptis *b*.

Secundo peccat, qui defendit cauſam quam ſcit eſſe iniuſtam, cum obligatione reſtituendi damna parti aduerſę, & etiã ſuæ, ſi eam id non admonuit *c*. Et qui licet neſciat eã omnino eſſe iniuſtam, magis tamen reputat eſſe iniuſtã, quam iuſtam *d*. Et qui à principio credit iuſtam, & nõ deſiſtit poſtquam nouit non eſſe talem: quia quãuis aduerſario id indicare non debeat, neque ſecretum detegere, à patrocinio tamen ſuæ partis deſiſtere debet, & ei ſuam ſententiam declarare, imo & inducere eum ad concordiam honeſtam *e*. Quamuis ſi cauſa eſt dubia ob varietatem opinionum magnorum virorum, aut ob diuerſos intellectus legis, qua eſt decidenda, poterit ad finem vſque ſine peccato proſequi, ſi pars ſua id admonita voluerit *f*.

Tertio peccat, qui notabili ſua negligentia, aut ignorãtia partis ſuæ cauſam iuſtã perdit, cum obligatione ad damna, & intereſſe *g*, ſi pro doctore ſe gerit, & pars eius ignorãtiã ignorat: alia ſecus, ni ſit in dolo, vel lata culpa, iuxta mentem Innoc. *h*

Quarto peccat, qui facit aliquid, quo cauſam iuſtã aduerſarius amittat: aut infert ei aliquod damnum notabile petendo ſuperfluas dilationes, dando, aut ſubornando parte, aut teſtes, ne verum fateantur, aut id genus alijs modis, cum obligatione reſtituendi omnia damna, & intereſſe *a*. Et qui facit pręſentari inſtrumentum, aut teſtes falſos, aut allegat iura falſa, aut aſſerit aliqua, quæ ſcit eſſe falſa *b*, quamuis poſſit prudẽter occultare, & tacere id quod ius ſuę partis impedire poteſt *c*, & honeſte ſimulãdo ſuum aduerſarium fallere *d*, abſque tamen mẽdacijs *e*.

29 *Quinto* peccat, qui aduerſario indicauit ſecreta notabilis momenti ſuę partis *f*, cũ obligatione reſtituendi damna. Et qui nõ ſubuenit pauperi in extrema neceſſitate ſui auxilij conſtituto, eo quod ex defenſione illius cauſæ vita ipſius aut ſuorũ pendet *g*, & alias non, per dicta ſupra *h*: quia non tenetur magis ad faciendam eleemoſynam de ſua arte, quam diues de ſuis bonis, quidquid dicat Hoſtien *i* Angel. Roſel. & Sylueſt. *k*

30 *Sexto* peccat, qui ſtipendium exigit de eo, propter quod nõ debetur, vel notabiliter maius debito pro patrocinio *l*. Peccat etiã, qui parti aduerſę publice, aut ſecreto fauet, quod eſt pręuaricatorẽ agere *m*. Stipendiũ vero, ſiue honorarium moderandũ eſt iuxta magnitudinẽ cauſę, & laboris, & ſcientiæ, & conſuetudinis regionis *n*. Conuentio autem nõ eſt facienda in medio litis, ſed in principio, vel fine *o*, quãuis vere iuſta ſine vi, & ſcandalo facta non videtur peccatum, ſaltẽ in foro conſcientiæ: quia in ea ceſſat pręſumptio, quo in caſu nititur forum exterius *p*.

Septimo peccat, qui conuenit de quota parte litis, puta dimidia, aut tertia, aut quinta, aut decima *q*, quib⁹ id vetatur, ne pręvaricentur. (catchword: beatur)

b Arg. l. cert. C. de iudi. & gloſ. c. ad audientiam, de conſuet.
c Arg. c. 1. ad Rom. & ca. 1. de offic. deleg.
d Ant. But. in cap. breui, de iureiur.
e S. Tho. 2. 2. q. 71. art. 3.
f Syl. ver. aduocatus, q. 10.
g l. idem iuris parag. 1. ff. ad l. Aquil. & Hoſtien. in c. calumniam de pœn.
h In ca. ſicut dignũ de homic. quò in hoc appli. Sylueſt. verbo aduocatus, q. 4.
a Hoſtien. in d. ca. calumniam, commun. recept.
b Sũma confeſſ. c. 2. tit. 5.
c Gloſ. ca. ne quis, 22. q. 2.
d Gloſ. c. dominis, 25. qu. 2.
e Arg. d. c. ne quis.
f l. 1. parag. ſi is qui ff. de leg. cor. de falſ.
g Cap. paſce 86. d.
h Cap. præce. & ſent. S. Tho 8. declarat. Caie. 2. 2. q. 71. art 1.
i De pœ. & remiſſ. parag. quibus, verſ. quid de adnotat.
k Verb. aduocatus, q. 16. in his ſummis.
l Ca. non ſane, 14. quæ. 5.
m l. 1. ff. de præuari. adiunct. doctrina Bart. ibi.
n l. 1. parag. in honorarijs, ff. de iur. & extraord.
gl. c. non liceat, 11. q. 3.
o Ca. infami, parag. præterea, 3. q. 7.
p Arg. not. in c. is qui & c. tua de ſponſ.
q Contra, ſumptus, ff. de pact. l. item, C. de procur. & parag. arceantur. 3. q. 7.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

beatur occaſio volendi per fas, & nefas vincere. Idem ſi paciſcatur, vt victa ea tantum ſibi ſoluatur *r*, quamuis ſine peccato cōuenire poteſt, vt ſibi certa quantitas iuſta pro ſuo labore ſoluatur, ſiue vincat, ſiue non, iuxta communem in dictis legibus *ſ*: imo & de certo aliquo palmario ſibi dando præter ſtipendiū, ſi vicerit, modo ſit moderatum *t*.

r Gloſ. ſumptus, ff. de pact.
ſ Iuxt. Alex. in d. l. 1. ff. de var. & extraordin.
t Iuxta Salſ. in d. l. item.

De peccatis Accuſatoris, Denuntiatoris, & Cuſtodis.

31 *Actor aut accuſator vt peccat mortaliter mouens aut proſequens litem iniuſtam, aut ob malum finem ſententia iniuſta vtens, diſcedens à lite, aut falſo iurans, mentiens etiam pro iuſta lite non accuſans, iurans non accuſare, n. 32.*

33 *Denuntiator vt mort. pecc. denuntiando, quod, aut quo fine vel modo non debet, aut non denuntiando quod debet, cum exemplis.*

33 *Denuntiator ſecum, & cum alio teſte probat.*

34 *Cuſtos, apparitor, & Merinus vt mortaliter peccant non accuſando inuentum, aut damnum non intimando, aut non reſtituendo hoc, & hoc.*

31 DE ijs *dicimus primo*, quod peccat mortaliter, qui accuſat aliquem in iudicio criminis falſi, vel petit debitum falſum, cum obligatione reſtituendi omnia damna inde ſecuta *a*, aut ignoranter, ſed ſimul ac nouit illud eſſe falſum, non deſiſtit *b*, & qui etiam poſt definitiuam ſententiam pro ipſo latam, nouit ſuam cauſam iniuſtam fuiſſe, & non reſtituit quod per illam accepit *c*.

Secundo peccat, qui accuſat aliquem veri criminis, vel petit verum debitum, animo tamen, vel fine malo mortaliter: ſed nō obligatur ad reſtituendum *d*. Dixi, *Mortaliter*, alias enim tantum venialiter peccaret *e*.

Tertio peccat, qui poſt citatam partem non renuntiata lite procurat eam ſuſpendi contra voluntatem aduerſarij *f*. Aut deferit cauſam ſpiritualem contra ius *g*.

32 *Quarto* peccat, qui paciſcitur, aut tranſigit in cauſa criminali adulterij, vel alius criminis, in qua pœna ſanguinis non eſt imponenda *h*, quamuis noſtro iudicio, ſi ex eo damnum Reipub. aut proximi nō ſequeretur, in foro conſcientię non eſſet mortale; quia cauſa principalis quare id vetatur, videtur eſſe damnum, vel ſcandalū publicum quod inde naſcitur, & ita ceſſante illa, videtur ceſſare prohibitio *i*. In omnibus autem caſibus eſſet mortale, ſi tranſactio fieret interueniente periurio, vel mēdacio pernitioſo *k*, & etiamſi ob diſceſſionem à lite iniuſta quidquam accipit, cum obligatione reſtituendi *l*.

Quinto peccat, qui ad obtinendum in cauſa iuſta iuramentis, inſtru-

a Ca. calumniator, 2. q. 3. c. calumniam de pœ. c. fin de dol. & cōtum.
b Arg. c. ſi quē 2. quæ. 3.
c In Inno. in c. quia plerique de immun. eccle. communiter receptus.
d C. cum miniſter 23. q. 5. cum ibi à nobis late notatis.
e Ange. ver. accuſ. para. 4.
f Arg. c. pro. de dol. & cōtū. auth. qui ſemel C. quomodo & quādo.
g Arg. c. ſuper eo cū glo. de cognat. ſpiri.
h l. tranſigere. C. de tranſact. iuxta cōmunē intellectum.
i C. cum ceſſante de app.
k S. Tho. vbi ſup. q. 68. art. 3.
l Iux. not. in c. dilectus 2. de ſimon.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

inſtrumentis vel teſtimonijs falſis vtitur, ſine obligatione reſtituendi *m.*

Sexto peccat, qui omittit accuſare aliquem, cuius delictum in magnum damnum ſpirituale, aut temporarium Reip. redundat, & alias id impediri non poteſt *n*, quod plurimum commendat ibidem Caietanus. Idem de eo, qui iurat, aut promittit non accuſare de peccato mortali nondum patrato, aut cum iniuſte accuſare *o*. Dixi, *Nondum patrato*; quia ſecus de patrato *p*.

33 *Septimo* peccat, qui denuntiat quod non debet, notabiliter nocendo: vel quando debet, intentione mortali *a*: aut omittit denuntiare tractatum criminis committendi in damnum ſpirituale aut corporale publicum, aut priuatum, vt proditionis, cõiurationis, hęreſis, aut aliorum ſimilium, quamuis eſſet ſecretus, & iuraſſet ſe non denuntiaturum *b*. Idem ſi non denuntiat alia delicta pernitioſa ſoli auctori, à quibus per correctionem fraternam non reſipiſcit, modo ea probare poſſit *c*. Dicitur autem poſſe probare, ſi habet vnum teſtem integrum: quia denuntiator in hoc iudicio locum alterius teſtis tenet *d*.

34 *Octauo* peccat pręfectus cuſtodiæ vrbis, qui iurans ſe accuſaturum, quos poſt ſonum campanę inuenit, non accuſat: quia frangit iuramentum iuſtum *e*, quamuis ſine obligatione reſtituendi pœnas, quas accuſati incurriſſent, iuxta S. Bernardinum, quẽ citauit Syluester *f*: & ex dictis *g* deduci poteſt: neque etiam quod recepit, ne accuſaret, tenetur ad neceſſario reſtituendum, iuxta opinionẽ, quam ſecuti ſumus ſupra *h*: quãuis ſi videt aliquem aliquod damnum facientem, & ei qui damnũ accipit nõ indicat contra id quod iurauit, aut promiſit ratione ſui officij, nõ ſolum peccat mortaliter, ſed etiam ad ſarciendũ damnũ tenetur *i*. Idẽ videtur dici poſſe de cuſtodibus, & de pręfectis circa importandas, & exportandas merces in confinibus regnorum, prouinciarum, & ciuitatum, qui permittunt exportari, vel importari vetitas, ſcilicet peccare mortaliter, & eſſe periuros, nec abſolui poſſe ſine firmo propoſito numquam id amplius permittendi: ſed non tenetur ad reſtituendum pœnas, quas ſoluiſſent tranſgreſſores, ſi denuntiati fuiſſent: neque bona, quibus ob id priuarentur: quamuis tenerẽtur ad reſtituenda vectigalia quæ importatores vel exportatores deberent: quia hoc non eſt pœna, ſed intereſſe: faciunt infra dicenda de teſte falſo *k*.

m S.Th. 2.2. q.71.a.3.ad3.
n S.Th.2.2.q. 46.a.1.
o l. ſi vnus, parag. pacta, & para. illud. ff. de pact.
p Dicto para. pacta gloſſ. c. quemadmo. de iureiur. Syluest. verb. accuſ. qu. 6.
a S.Tho. 2.2. q.33. art. 2.
b Inno. in c. qualiter 1. de accuſ. & Panor. in c. de lect. de excepræl. per adducta in d. c. inter verb. concl. 6.
c Vt in ea concl. 6.
d Ca in omni de teſtibus.
e Ca. ſi vero, de iureiu.
f Verb. reſtitut. 2. quæ. 5. verſ. 7.
g In c 23. nu. 40. & 62.
h Ca. 17. n. 32. & ſeq.
i Sylueſt. vbi ſupra.
k Num. 40.

De peccatis rei accuſati, & inquiſiti.

35 *Reus carceratus per iniuſtam cauſam ſe defendens vt peccat*
36 *Reus iuridice interrogatus veritatem, eam negans vt peccat.*
37 *Confeſſarij caueant ne reos vitam, aut animam perdere faciant.*
37 *Reus non detegens ſocios, aut non parens excommunicanti, vt peccat.*
38 *Conſiteri an debeat, qui negauit, & damnatur.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

39 *Reus defendens ſe mẽdacijs, aut à iuſta ſententia appellãs, vt peccat.*

35 DIcendum, quod peccat mortaliter *primo* reus, qui ſcienter ſuſcipit defendendam aliquam litem iniuſtam, aut non deſiſtit ab eius defenſione poſtquam ſciuerit eam iniuſtam, cum damno notabili aduerſarij *a*.

36 *Secundo* peccat mortaliter, qui interrogatus à ſuo iudice ſeruato iuris ordine non fatetur verum, etiamſi ſit crimẽ morte plectendũ, ſecundum S. Thomam receptum *b*, Gabrielẽ *c*, vt latius tradimus *d*. Dixi, *Seruato iuris ordine*: ſecundũ quem tria in hoc requiruntur. *Primum*, vt delictum ſit notorium, famoſum, aut ſemiprobatũ, quod contingit quãdo eſt vnus teſtis oculatus, & omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura æquipollentia, vt ſentit Bartolus *e*. *Secundum*, vt probatio ſit iam poſita in proceſſu. *Tertium*, vt ſit reo notificata, quo videat ſe ad obediendum mandato iudicis teneri, ſecundũ vtrumque Thomam *f*: tunc autem adeo obligatur, vt à cõfeſſario nõ ſit abſoluendus, niſi proponat illud confiteri. Nam, vt recte ait Sotus, *g* talis reus in non confitendo peccat, neque eũ peccati pœnitet, imo in eo perſeuerat, & conſequenter veniam nõ meretur, nec abſolutionem *h*: quæ eſt ſingularis, & quotidiana concluſio.

a Arg. c. ſæpe, de reſtit. ſpol. adiũct. c. pœnal. 14. qu. 5.
b 2. 2. q. 69. art. 1.
c In 4. libro ſent. diſt. 15. q. 6. art 2.
d In c. inter verb. concl. 6.
e In l. fi. n. 7. ff. de quæſt.
f 2. 2. q. 69. art. 1. & 2.
g Lib. de rat. tegen. memb. 2. q. 7.
h Cap. peccati venia. de reg. iur. li. 6

37 Quare diligenter confeſſarius conſideret, ne præcipiendo confiteri inducat reum in iacturam corporis, & in non præcipiendo, in iacturam animæ, vt *i* monuimus, addendo quid dicendum de illo, qui confeſſus ſuum delictum ſocios occultos, etiam iuſſu iudicis detegit: & de illo cui à Prælato præcipitur, vt ſub pœna excommunicationis aliqua occulta intra certum tempus reuelet. De fugiente autẽ è carcere, & nõ implente iuramentum de redeundo ad illum, dictum eſt ſupra *k*.

i Vbi ſup. & c. 18. ſup. eod. num. 58.
k Ca. 22. n. 18

38 Ad noue autem quæſitum reſpondeo eum, qui rite interrogatus negauit delictum quod confiteri tenebatur, & nihilominus damnatus ducitur ad ſupplicium, non teneri ad confitendum illud, niſi notabile aliquod damnum inde alioqui probabiliter ſequeretur: quia nullo iure contrarium euinci poteſt, quum ad eius animæ ſalutem ſufficiat iuſta confeſſio cum abſolutione ſacramentali *l*.

39 *Tertio* peccat, qui ſciens ſe iuſte condemnatum, ad differendum exſecutionem appellat *m*, cum obligatione reſtituendi omnia damna, & intereſſe, S. Thom. *n*

l Cap. quem pœnitet, de pœn. diſt. 1.
m Arg. l. 1. ff. de appell. & c. ad noſtram. eo. tit.
n Vbi ſupra, art. 4. & probat c. omnino, & c. quicunque 2. q. 6.

De peccatis Teſtium.

40 *Teſtis vt mortaliter peccat aſſerens falſum, & tacens verum.*
41 *Teſtis dubitans, & non reuocans ſuum dictum verum, quod putat falſum.*
41 *Teſtis iurans ſe teſtem non fore, excuſans ſe illicite, abſentans ſe, vt peccat.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

42 *Teſtis detegens quod non debet, non teſtans quod debet, nu. 44. mercedem accipiens, nu. 45. non parens addicto iubenti teſtari ſine aliqua octo excuſationum, quibus non ſe excuſat inhabilis, vt peccat, 46.*

43 *Teſtis quid faciet interrogatus de eo quod tacere debet.*

47 *Teſtis quis tenetur ſe offerre, & quis non, & quis poteſt, & non tenetur, & ſeq.*

49 *Teſtes quando dicuntur deeſſe, vt admittantur inhabiles, & cogantur priuilegiati, & ſeq.*

51 *Teſtis falſe teſtans vt non reſtituit fiſco bona quærenda ei, ſi verum teſtaretur.*

40 DIcendum, quod peccat mortaliter *primo* teſtis, qui iuratus, aut iniuratus verum eſſe in iudicio affirmat quod ſcit eſſe falſum, aut dubitat eſſe verum, aut tacet verum in notabile alterius partis damnũ *a*, cum obligatione reſtituẽdi, iuxta mentẽ S. Thomę recepti *b*, quia Deũ, iudicem, & proximum offendit *c*: & quãuis timor iuſtus à nõ teſtificãdo excuſare poſſit, nõ tamẽ à teſtificando falſe *d*. Dixi, *Quod ſcit*; quia ſi mediocri diligentia in reuocanda ad memoriã veritate adhibita errat, non peccat, ſaltẽ mortaliter, iuxta mentẽ eiuſdem optime per Caietanum declaratam *e*. Sed ſi nouerit ſe erraſſe, debet ſuum dictũ reuocare, ſi reuocatio prodeſſe poſſit. Poteſt autem prodeſſe, ſi ſtatim poſt atteſtationẽ ſe corrigat *f*, & etiã ex interuallo, antequam ſententiam ferat, ſaltem ad debilitãdũ ſuum primum dictum *g*, adeo quod deſinet eſſe teſtis integer, id eſt, omni exceptione maior *h*. Quin interdũ ſecundo teſtimonio, & nõ primo credetur, ſcilicet quando conſideratis circumſtantijs perſonarum, cauſę, & temporis, iudici videretur non reuocare ſuum dictum per ſubornationem, ſed ſtimulo conſcientię *i*, vt quum (quod eſt exemplũ Panormitani) *k* Epiſcopus probus, & diues diceret aliquid in alicuius plebei lite, & poſt aliquod tẽpus elapſum iuratus diceret ſe per errorẽ, vel obliuionem ita dixiſſe: ſed ſi per magnam negligentiam, vel defectu ſaltẽ mediocris conſiderationis dicat falſum, mortaliter peccat, cum obligatione reſtituendi, iuxta S. Thomam *l*, & S. Antoninum *m*.

41 *Secundo* peccat mortaliter, qui teſtatur verum quod credit eſſe falſum, vel ſolo timore periurij teſtatur, per dicta *n*, ſed ſine obligatione reſtituendi: quia quamuis nocere velit, non tamen nocet: & qui iurat non teſtificari, etiam iubente ſuperiore, in caſu quo tenetur.

Tertio peccat, qui caſu, in quo ad teſtificandũ tenetur, quo ſe ab eo excuſet, falſo dixit partẽ aduerſam ſibi inimicã eſſe, ſciẽs, aut ſcire debẽs, ſuum teſtimonium ad ſeruandam iuſtitiam neceſſariũ eſſe, cũ obligatione reſtituendi *a*. Idem de latente, vel abſentante ſe ne teſtificetur, vt poſt Sotũ *b* diximus *c*: aut ſe nõ offert in teſtẽ, ſciens id eſſe neceſſariũ ad impediendũ aliquod

notabile

a Prou. 12. & c. 1. de crim. falſ.
b 2.2. q. 70. art. 4.
c Cap. 1. de crim. falſ.
d Arg. c. ne quis, 22. q. 2.
e In dict. a. 4.
f Ca. præterea, de teſtib. cogen.
g Iuxt. Inno. recep. ab omnibus, in d. c. præterea.
h Iuxt. Card. in c. veniens 2. de teſtib.
i Iuxt. Hoſt. recep. per Anto. & Pan. in d. c. præterea, arg. l. 3. ff. de teſtib. c. ſi teſtes, parag. teſtium, & parag. ſæpe 4. q. 3.
k In d. cap. præterea
l Vbi ſupra.
m 2 par. tit. 1. c. 19. parag. 7.
n In d. c. inter verba, 11. q. 3. conclu 6 nu. 70.
a Ang. verb. teſtis, parag. 17.
b Li. de rati. tegen. memb. 2. q. 7.
c Vbi ſupra, num. 70.

notabile damnũ publicum, vel priuatũ, per dicta *d* poſt S. Thomam *e*, etiamſi promiſiſſet, vel iuraſſet ſeruare ſecretum.

42 Et qui alienum peccatum ſecretum detegit, cuius cognitio non eſt neceſſaria ad mala & damna impedienda, quãuis particulariter de eo interrogetur, iuxta eundẽ S. Thomam *f*: maxime ſi illud per ſolam confeſſionem ſacramentalem, vel conſultationem didicit, iuxta dicta *g*. Quo fit, aduocatos, confeſſores, medicos, & alios ſimiles, quibus deteguntur ſecreta litium, dubiorum, & morborum, peccare teſtificando de ſecretis communicatis ſecreto cum eis: niſi aliũde illa nouerint, vel niſi ſint talia, quę non detecta in aliorum damnũ redundarẽt: nec tunc eſt detegendum aliquod vltra neceſſarium, neque quantum eſt neceſſarium, ſi maius ex eo damnum famæ, in eum, qui detegitur, quam in damnificatum bonorum redundat, per multa tradita *h*: donec concurrant tria ſupradicta.

43 Porro, qui non tenetur ad teſtificandum debet dicere iudici ſe ad reſpondendum interrogatis non teneri, quamuis ſciret: & ſi illum cogere velit, appellare debet, ſi non timet iudicem in eum ſæuiturum: & ſi hoc timet, reſpõdere poteſt, ſe nihil ſcire, intra ſe intelligendo quod dicere teneatur, vt dictum eſt *i*, diſcedendo in hoc ab eloquentiſſimo, & doctiſſimo doctore Geneſio Sepulueda *k*, olim condiſcipulo noſtro in artibus liberalibus, quẽ credo non meminiſſe legere Paludanum, quia dicit, vſque ad Gabrielem neminem hoc dixiſſe, quum tamen antea ille dixiſſet, quodque verum eſſe probauimus *l*.

44 *Quarto* peccat mortaliter, qui ſciens aliũ eſſe in extrema ſui teſtimonij neceſſitate, quia ſine illo vitã amiſſurus eſt, vel ea, ſine quibus vita eius, vel ſuorũ probabiliter peribit, niſi ſe ad id in teſtẽ offerat, & nõ ſe offert *m*. Dixi, *In extrema neceſsitate*; quia ob aliã, quamuis magna ſit, ſub pœna mortalis nõ tenetur, niſi eo modo, quo offendẽs bouẽ proximi errantem tenetur *n*. Nõ tamen tenetur reſtituere eo quod iniuſſus nõ ſe offert: quia lex charitatis, qua ſe tenetur offerre, non obligat reſtituere, vt dictũ eſt ſupra *a*. Secus autẽ ſi iuſſus non teſtificetur, & ob id aliquis ſuũ ius amittat: niſi timor periculi, in quod incurrere poſſet, eũ excuſaret, vt ſupra tactum eſt: lex enim iuſtitiæ, qua iuſte iuſſus tenetur teſtificari, obligat reſtituere, vt ſępe dictum eſt.

45 *Quinto* peccat, qui mercedem accipit vt verum teſtetur, cũ obligatione reſtituendi ei qui dedit *b*, & qui accipit vt falſum teſtetur, ſine tamẽ neceſſitate reſtituendi, niſi de cõſilio pauperibus, per dicta ſupra *c*. Omne tamen quod per ſuum falſum teſtimonium alterutra partium amiſerit, reſtituere debet *d*. Accipere tamen poteſt impẽſas itineris faciendi ad ferendum teſtimonium, & mercedem operariã dierum, quibus ſe occupauit in eo, vna cum intereſſe damni emergentis, & lucri ceſſantis *e*.

46 *Sexto* peccat, qui abſque cauſa non paret iudici pręcipienti vt denuntiet talia & talia crimina, vel debita: & eſt excom-

d Vbi ſupra, n. 70.
e 2.2.q. 70. art. 1.
f 2.2.q.70.a. 1.
g C. 8. n. 53.
h Vbi ſupra n. 9. & breuius ſup. c. 18. n. 60.
i Supra c. 18. n. 61.
k Li. de rat. reuden. teſti. c. 13.
l In c. 2. de confeſſ. & in c. humana, 23. q. 5.
m Per d. in d. c. inter verba, concl. 6.
n Vt ſupra c. 24. n. 17.
a Cap 17. n. 1. & in trac. de reditibus q. 2. monit. 2. & in locis rei citatis.
b Cap. non ſane. 14. q. 5.
c Cap. 17 nu. 32. & ſeq.
d Ca. non ſym.
e Caſteſes, parag. ven. tatis, 4. q. 3.

municatus, ſi mandatum fuit ſub pœna excommunicationis latæ ſententię, teneturque damna reſtituere. Dixi, *abſque cauſa*; quia multa excuſare poſſunt, vt copioſius alijs dixi *f*, tractando de magna prudentia, qua eſt opus ad recte parendum eiuſmodi mandatis. Quorum *primum* eſt, quod peccatum eſt occultum, & peccator iam emendatus, aut ſola fraterna correctione probabiliter emendabilis: tunc enim non eſt parendum ante fraternã correctionem, etiamſi præciperet vt fieret denuntiatio nõ habita ratione fraternæ correctionis, ſecundum S. Thomam *g*, & B. Antoninum *h*. *Secundum*, defectus probationis peccati denuntiandi, vt dictum eſt ſupra *i*. *Tertium*, quod à talibus, & taliter audiuit, vt ob id moueri non debeat: præſertim ſi denũtiaturus eſſet talis, qui leuitatis ob illam denuntiationem notaretur, aut cuius teſtimonium iudicem magis, quam cõueniret, moueret *k*. *Quartum*, denũtiatio eius à quo audiuit. *Quintum*, noſſe eum, qui furatus eſt, vel tenet illud, retinere in compenſationem alterius tanti, vel pluris, quod ſibi debetur. *Sextum*, quod per ſolam ſacramentalem confeſſionem nouit. *Septimum*, quod per ſolam conſultationem ſecretam pro conſilio habendo nouit.

Ad noue autem quæſitum reſpondeo, eum, qui non denuntiauit delicta intra tempus in edicto contentum, teneri ad denuntiandum poſt illud quam cito commode poteſt *l*.

47 *Octauo* peccat, qui non ſe offert in teſtem, cũ ad id tenetur, vel ſe offert, cum nõ deberet. Eſt enim qui ſe tenetur offerre, & qui tenetur ſe nõ offerre, & qui poteſt ſe offerre, & non tenetur, vt copioſe, & vtiliter tractamus vbi ſupra *a*, quorum aliqua, quę parum inſeruiunt confeſſariis, omittendo, *dico primo*, quod offerre ſe tenetur ſciens præparari aliqua mala notabilia quæ ſine ſuo teſtimonio probabiliter euenirent: ſciens item crimen, de quo aliquis accuſauit, aut denuntiauit alium, ob ſolam conſcientiæ obligationem *b*. *Secũdo*, quod regulariter non debent ſe offerre, nec oblati admitti aſcendentes contra deſcendentes, nec è contrario, & idem fere de vxore pro, vel contra maritum: & contrario de liberto contra patronum *c*.

48 *Tertio*, quod regulariter nemo tenetur ad ſe offerendum in teſtem *d*, & quilibet iuſſus teſtificari tenetur id facere, exceptis priuilegiatis. *Quarto*, quod regulariter priuilegiati poſſunt cogi ad teſtificandum, in defectum aliorum teſtium, etiam maritus contra vxorem, & è contrario *e*.

49 Quia iura ſtatuentia, vt aliqui non admittantur: quia ſunt inhabiles: & alij vt non cogantur ad teſtificandum.

Quia ſunt honorati, aut coniuncti, intelliguntur quando alij non deſunt, iuxta gloſſam *f*.

50 *Quinto* excuſatur, qui probabiliter timet ſibi ex ſuo teſtimonio aliquod magnũ damnum ſpirituale, aut temporarium perſonę, honoris, aut bonorũ euenturum, ſecundum Baldum receptum *g*: vt ſi ex eo ſcandalũ oritur, vt ait Syluester *h* citatus à

nobis

f In d.c. inter verba, cõcl. 6

g 2.2.q.33.a.7.ad 3.

h 2.par.tit.9.c.6.parag.4

i Ca.18.n.61

k Verb. idem dictum eſt.

l Arg. c. cum dilectus de dolo, & contu. cum cita. ti. a glo. & doct. ibi.

a In contractibus his in Manual. Hiſpano.

b Iuxta Caſ. per nos relatum in d.c. inter verb. concl. 6.

c Iuxt. deciſ. 3 Ca. Toloſ.

d Arg. eorum quæ de operibus miſericordiæ ſupra præced. diximus.

e Iuxta deci. 4. C. Tholoſ.

f Ca. quamquam 14.q.2. per illud c. & gl. receptam ab Archid. & Alex. ibi. & communiter ibi, in ca. ſtatuendum. 6 & alia vbi ſupr. adducta per Fel. in rub. & c. dilectorum, de teſtib. cog.

g In c. cum nuntius, de teſtibus, & eundem, & Fe. in d. ca. dilectorum, & nos vbi ſupra.

h Verb. denunciatio, q. 1. & verb. correctio, q. 7. ſub fin.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nobis vbi ſupra. *Sexto*, quod quamuis ad effectum admittendi teſtes inhabiles ob defectum aliorum nõ ſufficiat nõ eſſe alios idoneos, quia opus eſt, quod neque ſint, nec ſoleãt, nec poſſint interuenire communiter in eiuſmodi factis, niſi tales perſonæ priuilegiatæ, aut inidoneæ *i*: ad effectum tamen compellendi priuilegiatos ſatis eſſet iuramentum partis dicentis non adfuiſſe alios quam priuilegiatos, & eos, ſic nulla interueniente in contrarium coniectura *k*, niſi ex eo aliquod damnum timeatur *l*: addendo, quod quamuis tenetur filius ad denuntiandam hæreſim patris, & ad teſtificandum de illa, ſi alij deſint; niſi ſciat, eum iam pœnituiſſe, aut certo credat, quod monitus ab ipſo, aut ab alio vere reſipiſcet: Inquiſitor tamen debet ei prouidere, adhibendo magnum ſecretum ne id ſciat pater, & ne illi aliquod magnum damnum ex eo eueniat. *Septimo*, probare nos ibi, quod inhabilitas non excuſat à parendo eiuſmodi mandatis: licet aliquando excuſet priuilegium.

i Vt ſenſit gl. 2. communiter recep. ca. tertio loco, de ; robat. vt vbi ſupra diximus.
k Arg. 1. 2. parag. fin. de iura. caſuum. lib. 6. & per ea, quæ ibi, & in alijs locis doctores docent.
l Vt vbi ſupra dictũ eſt.

51 Ad queſitũ autem è longinquo à viro vndequaque doctiſſimo, & pientiſſimo reſpondeo, quod teſtis, qui in iudicio legitime interrogatus ſuper crimine, ob quod bona publicantur, negat veritatem, propter quod reus abſoluitur, non tenetur ad reſtituendum fiſco id, quod ad eum perueniret, ſi damnaretur. Tum per dictum S. Bernardini relatum à Syluestro *a*, quem ſequimur *b*. Tum quia pœna non debetur in foro animę ante cõdemnationem *c*. Tum quia etiam intereſſe remotum, & extra rem non debetur *d*. Tum quia leges humanæ præſertim pœnales, non ligant potiſſimũ in foro animæ, niſi quatenus ſunt receptæ, vt traditur ſupra *e*: & nullibi vlla lex damnari iubens aliquẽ publicatione bonorum eſt ita recepta, vt ante damnationem bona ad fiſcum def[illegible]r. Tũ denique, quod alioqui ſequeretur omnes cuſtodes [illegible]m Regnorum deputatos ad cuſtodiendum, ne quis aliq[illegible] portet ex illis, vel importet in illa, vel non ſaltem niſi ſoluto vectigali, vel portorio, ſiue gabella ſub pœna priuationis bonorum, teneri reſtituere non ſolum iura, ſiue vectigalia debita, ſed etiam bona quæ ob id debent fiſco applicari: quod nullus, vt arbitror, hactenus dixit.

a Verb. reſti. 5. ver. 7.
b Sup. eod. nu. 34.
c Gl. c. fraternitas 12. q. 2.
d l. ſi ſterilis parag. cũ per venditorem ff. de actio. empt.
e Cap. 23 ar. nu. 49. & ſeq.

De peccatis Notariorum, & Tabellionum.

52 *Notarius cum fit, quæ & quot capitula iurat.*
53 *Notarius vt peccat faciens inſtrumentum falſum, & reſcindens vel delens verum.*
53 *Notarius vt peccat male componens, & non tradens illud.*
53 *Notarius non informans ſatis renuntiantem, aut tranſcribens die feſto.*
53 *Notarius non ſeruiens pauperi vt debet, peccat.*
54 *Notarius conficiens inſtrumentum de re illicita, & ſcribens ſtatuta vſuraria.*

54 *Notarius non retinens protocollum, & faciens teſtamentum inſano.*

54 *Notarius ſtipendium nimium capiens, literas ordinum carius tradens.*

52 DIcendum quod peccat mortaliter *primo* notarius, qui nõ ſeruat aliquod capitulorum à ſe iuratorum, cum creatus fuit notarius *f*: quorum *primum* eſt, quod conficiet inſtrumenta de quibus fuerit rogatus, nil veritatis tacendo, nec falſitatis miſcendo. *Secundum*, quod non reuelabit quod ſecreto ipſi commiſſum fuerit, niſi iuſta de cauſa *g*. *Tertium*, quod non conficiet aliquod inſtrumentum ſcienter de aliquo contractu vſurario, nec de alio quouis illicito *h*. *Quartum*, quod retinebit de omnibus inſtrumentis, quę dederit, protocollum, aut regeſtũ. *Quintum*, quod erit fidelis ei, à quo eſt creatus notarius: & admonebit eum ea, quę ſciuerit in eius damnum vergere. *Sextum*, quod nullo amore, odio, ſpe, vel timore officio ſuo abutetur.

f Hoſtien. in ca ſicut, ne cler. vel monachi recep. per Io. And. Pano & Com ibid. & S. Anton. 3. par. tit 6. c. 3. parag. 1
g Secundum Panor. in d. c. ſicut, n. 19.
h Panor. vbi ſupra.

53 *Secundo* peccat, qui inſtrumentum conficit falſum: aut verum, vtile, & parti neceſſarium occultat, aut rumpit, vel delet: & qui per malitiam, aut ignorantiam notabilem male aliquod teſtamentum, aut inſtrumentum conficit, addẽdo aliquas clauſulas obſcuras, aut neceſſarias omittendo, propter quod aliquis ſuum legatum, aut debitum perdit: & qui ſolemnitates neceſſarias dolo, aut lata culpa omittit: puta ſuum nomen, ſignum, teſtes, diem, menſem aut annum.

Tertio peccat, qui rogatus ab aliquo, vt ſibi det aliquod inſtrumentum, quod dare tenetur, non dat, ne aduerſario, aut amicis eius diſpliceat: & qui non informat partem ignorantem, quæ renuntiatura eſt alicui iuri, quale eſt illud *a*: & qui die feſto abſque neceſſitate ob auaritiam inſtrumenta cõficit, cum in alium diem cõmode differre poſſit: & qui rogatus à pauperibus non valentibus ſoluere iura, nõ vult ipſorum inſtrumenta ſcribere, aut iam ſcripta in publica forma tradere, ſecundum eundem vbi ſupra: quę tamen non teñetur dare gratis, per dicta ſupra *b*.

54 *Quarto* peccat, qui excipit, aut in publica forma ſcribit ſtatutum vt ſoluantur vſurę, aut non repetantur ſolutę, & eſt excommunicatus *c*: & qui excipit, aut in publicam formam ſtatuta contra libertatem Eccleſiæ redigit *d*.

Quinto peccat, qui conficit teſtamentum carentis iudicio, aut ratione non vtentis, cum obligatione reſtituendi ei qui ab inteſtato ſucceſſurus erat *e*: & qui ſtipendium notabiliter maius debito accipit, etiam ſponte datum, ſi publicum ſtipendium conſtitutum illi erat *f*: & qui aliquid accipit pro literis ordinatorum *g*, quamuis, ſi non datur ei ob id aliquid ex publico, licite poteſt aliquid pro ſuo labore conſiderata illius qualitate, & non ordinis accipere, hoc eſt, vt non accipat plus eo quod de maiori ordine fidem faciat, per ſupradicta *h*.

a Secundum S. Anton 3. part. titu. 6. c. 3. parag. 6.
b Eo. c. n. 29. & 44. & c. 24. nu. 3. & 4.
c Clem. 1. de vſur.
d Cap. graue de ſent. excommun.
e Arg. eorum quæ ait Bal. in l. 1. C. de ſacroſan. Eccleſ. num. 17.
f Bal. in authen. ſed hodie C. de Epiſ. & Cler.
g Iuxt. Anton. Butr. in c. 1. not. 3. de ſimon.
h Cap. 23. num. 111.

De peccatis

De peccatis Magiſtrorum & Doctorum.

55 *Doctor, vel magiſter vt peccat mortaliter lauream immeritam, vel principaliter ob honorem petens, vel ſuſcipiens.*

55 *Doctor docens Theologiam in peccato mortali notorio, admittens excommunicatos vel malos ſcholaſticos, aut admittens religioſos, vel presbyteros, num. 56.*

57 *Doctor approbans ad lauream indignum, falſa docens, vel inutilia, aut malo fine mortali, præſertim vltimo, ſubornans auditores, procurans vt indignus ad munera ſtudij delegetur.*

57 *Doctor prælegens die feſto, & ſeruans nouum feſtum vt peccat.*

58 *Doctor vt peccat ſtipendium priuatum accipiens, vel beneficium cum pacto legendi, caſtigans diſcipulos, aut contemnens ſimplices.*

55 DIcendum, quod peccat mortaliter *primo*, qui errat aliquo ex quindecim modis relatis ab Aluaro Pelagio *a*: quorum vnus eſt, petere, aut accipere lauream Theologiæ, aut canonum, quam non meretur *b*. Idem de accipiente lauream aliarum facultatum, per dicta *c*, & per rationem S. Antonini, & qui (licet ſit idoneus) tamen principaliter petit illam propter honorem, & vtilitatem propriam, ſecundum S. Anton. *d* quod non eſſe tenendum probamus poſt Sylu. *e* & qui prælegit in ſcholis peccato mortali notorio infectus, iuxta S. Antoninum *f*, quod limitandum eſt ad prælegentem ſacram Scripturam, vt ait S. Th. *g* quod non aduertit S. Antoninus.

56 Ratio autem cur magis peccet legens prædictam Scripturam, redditur à S. Tho. *h* Peccat item, qui ad ſcholas ſuas admittit excommunicatos, aut prauis moribus vtentes, iuxta mentem S. Anton. *i* quod non videtur verum quoad excommunicatos: niſi eſſent excommunicati cum participantibus expreſſo doctore *k*: nec quoad praua exercentes, ſi doctor non habet iuriſdictionem ad eijciendos eos è ſcholis, quam communiter hodie doctores in magnis vniuerſitatibus nō habent, quidquid in authentica *l* ſtatuatur, licet præcepto correctionis ad id procurandum pluſquam alij teneri poſſet, iuxta dicta *m*.

Secundo peccat, qui profeſſor legum, aut medicinæ, ad ſuam prælectionem religioſum, presbyterum, aut clericum aliqua dignitate Eccleſiaſtica præditum ad ſe audiendum admittit, & eſt excommunicatus *n*: & qui profeſſor cuiuſuis facultatis, etiā Theologiæ, admittit aliquem religioſum in ſuo habitu ſine licentia ſuperioris, aut cum licentia, ſed ſine habitu: & eſt excōmunicatus per rationem participationis in crimine, iuxta S. Ant. *o* & qui prælegit, aut docet principaliter ad humanā gloriam, quod principaliter ad gloriam diuinam inſtitutum eſt, iuxta Angel. *p* cuius oppoſitum, ſcilicet non eſſe pluſquā veniale, per multa & firma tenuimus *q*, & breuiter reperimus ſupra *r*.

57 *Tertio* peccat, qui ſtatuta à ſe iurata non ſeruat *ſ*, & qui

a De planct. Eccle. lib. 2.
b S. Anton. 3. par. tit. 5 c. 2. parag. 10. & 2. par. tit. 3. c. 5. parag. 6.
c In d. c. inter verb. nu. 97. poſt gloſ. ſing. clem. 2. de mag.
d In d. parag. 6
e Vbi ſupra, parag. 6.
f Ver. doctor q. 4. vbi ſup.
g Vbi ſupra, d. parag. 10.
h In 4. d. 19. q. 2. a. 2. ad 4.
i Vbi ſupra.
k In d. parag. 10.
l Iux. c. ſtatuimus, cap. cōſtitutionē, c. præſenti de ſen. excomm. lib. 6.
m Habita, C. ne fil. pro patr.
n In c. præ.
o Cap. 2. ne cler. vel monach. lib. 6. adiuncta gl. c. non magnopere & c. ſuper ſpecul. eod. tit.
p 3. par. tit. 24. & 30. vt infra c. 27. n. 134. dicetur.
q Verb. hon. parag. 7.
r In d. c. inter verb. concl. 6.
ſ Ca. 23 n. 13.

exiſtens examinator indignum laurea, ad eam probat *t*: vel cõtra dignum reprobat *a*, aut alio modo illicito quempiam à cõſequenda laurea impedit, cum obligatione reſtituendi.

Quarto peccat, qui ſciens, aut ſcire debens falſa in alicuius notabile damnum ſpirituale, vel temporale docet: vel ſubtilia magis, quam vtilia docendo auditorio notabiliter nocet: & qui docet malo fine mortali, per ſæpe dicta: vel ponendo vltimum finem in docendo: quia fruitur vtendis, contra doctrinam B. Auguſt. relatam à Magiſtro *b*.

Quinto peccat, qui per ſe aut alios inducit auditores alterius doctoris, vt eũ non audiant, cum notabili damno profectus eorũ, vel honoris doctoris, cũ obligatione reſtituẽdi *c*: & qui per factiones, aut ſubornationes, aut alias malas artes procurat, vt aliquis indignus creetur rector alicuius cathedræ, iuxta mẽtẽ Aluari *d*, & S. Antonini *e*, ſentiẽtes idẽ de procurãtibus vt creetur notabiliter minus dignus: quod eſt verũ ſaltem, quando, & vbi lectores, aut prouiſores iuramento ſtatuto, aut alio mandato ad digniſſimum eligendum ſub pœna peccati mortalis tenentur, & etiam in alijs, exceptis ad ſummum ſex caſibus, quos nuper ſcripſimus *f*. Et qui prælegit die feſto illis horis tamdiu, vt probabiliter credat auditores ob id omiſſuros miſſam: & qui facit ſeruari feſtum non ſeruandum cum damno notabili auditorij non conſentientis *g*. Dixi, *non conſentientis*, alias enim ſecus *h*.

58 *Sexto* peccat mortaliter, qui habens ſtipendium publicum, vel beneficium in id ei collatum, exigit aliquid ab auditoribus *i*. Dixi, *habens*, alias enim etiam à pauperibus non egentibus extreme exigere poteſt *k*, iuxta prædicta ſupra *l*, quidquid dicant Hoſt. Raymun. & alij ibi citati: & qui canonicatum, aut præbendam, aut aliud beneficium cum pacto docẽdi in ſcholis ſuſcipit, & eſt ſimoniacus *m*. Dixi, *cum pacto*; quia ſecus ſi cũ onere tali beneficio vacanti impoſito *n*.

Septimo peccat mortaliter, qui ſcholaſticum crudeliter caſtigat: quia ſolum leuis caſtigatio eſt ei permiſſa *o*: & ſi caſtigatus eſt clericus, eſt excommunicatus: niſi excuſetur per infra dicenda *p*: & qui ſimpliciores contemnit *q*: quod videtur reſtringendum ad contemptum, per quem notabile damnum honoris, aut bonorum illis ex iuſtitia legali debitorum infertur *r*.

Qua quidem in re Concilium Tridentinũ *ſ* ſtatuit, *primo* quod habens beneficium cui eſt annexũ onus prælegendi ſacrã Scripturam, cogatur prælegere per ſe, ſi eſt idoneus, alioqui per alium eligendum à nominatis ibi: & quod poſthac non conferatur niſi idoneo ad per ſe id faciendum.

Secundo, quod in omnibus Eccleſijs Cathedralibus, & collegiatis exiſtẽtibus in aliquo inſigni oppido, in monaſterijs quoque monachorum, & conuentibus mendicantium ſacræ Scripturæ lectio habeatur: in Eccleſijs vero tenuioris prouentus ſit ſaltem magiſter, qui gratis Grammaticam doceat.

Tertio,

t S. Anto. 3. partit. 5. ca. 2. parag. 11.
a Idem vbi ſup. parag. 10.
b Lib. 1. ſen. diſt. 1.
c S. Anto. 2. par. tit. 4. c. 2.
d Vbi ſupra.
e D. 3. par. tit. 5. c. 1. parag. 1.
f In miſcellaneis de orat. in miſcel. 38.
g Arg. c. fin. de immur. & l. 2. ff. de fur.
h Ca. ſcienti, de reg. iur. l. 6.
i Arg. c. pœnale, 14. q. 5.
k l. 2. parag. fin. ff. de ori. iur.
l Eod. n. 29. & c. præce. 3. & 5.
m Per dict. c. 23. num. 100.
n Ca. ſignificatum de præb. & not. in c. 1. vt Eccleſ. benef.
o Ca. presbyterũ de homic. & l. præceptoris, ff. ad l. Aquil.
p Cap. 27. à nu. 80. & ſeq.
q S. Anton. d. parag. 10.
r Per dicta ſup. cap. 23.
ſ Seſſ. 5. c. 1. de reform.

Tertio, quod docentes ſacram Theologiam, dum publice in ſcholis docuerint, & in ſcholis eam diſcentes priuilegijs omnibus de quinquennali perceptione fructuum in abſentia à iure cõmuni conceſſis gaudeant. Quod ipſum dicendum eſt de diſcente, aut prælegente canones, vt probat Felin. *a* cuius rationi hanc vnam addo, quod nulli ſcientię capeſſendæ tãto tempore eſt opus, ac canonicæ: vt enim quis perfectus canoniſta euadat, opus eſt vt canonicæ prudentiæ non mediocrem legum, & Theologiæ adiungat eruditionem. Rara itaque auis eſt perfectus canoniſta, etſi vtrique foro perneceſſarius, vt qui multo tempore prædictas tres diſciplinas profeſſus eſſe debeat *b*.

a In c.fin.de magiſt.

b Arg.c. pen. deres, 50.di.

Quarto, quod nemo ad huiuſmodi lectionis officium admittatur, qui non prius ab Epiſcopo loci de vita, moribus, & ſcientia examinatus & approbatus fuerit.

De peccatis Scholaſticorum.

59 *Scholaſticus vt mortaliter peccat ob finem mortalem ſtudens, non ſeruans præcepta ſtudij, diſcens vetita, auocans auditores concurrenti, negligenter ſtudens, male inſumens viaticum, non ſoluens ſalarium, arrogans ſibi gradum quem non habet.*

59 Dicendum quod peccat mortaliter *primo* ſcholaſticus, qui ob finem mortalem ſtudet *c*. Et qui ſtatuta præcepta Academię iuſta, & ad mortale obligantia non ſeruat, iuxta mentem S. Anton. *d* niſi iuſta de cauſa id fecerit, quam quo ad mortalis excuſationem in propoſito putamus eſſe illam, quæ pro tali communiter in Academia habetur *e*.

Secũdo peccat, qui ſuffragatur, aut curat alium ſuffragari alicui indigno, vt fiat prælector, rector, beneficiarius, imo & ſi ſit dignus, ſi tamen competitor eſſet dignior, præſertim ſi iurauit ſuffragari digniori, iuxta proxime dicta in ſimili.

Tertio peccat, qui ſcientias vetitas, aut ſuperſtitioſas diſcit *f*, & qui alicui lectori adimit ſcholaſticos, aut adijcit, vt proxime de doctoribus dictum eſt: & qui in ſtudendo notabiliter negligens fuit, iuxta mentem S. Antonini *g*: quod reſtringendum videtur ad eum, qui impenſis alienis, vel redituum ſuorum Eccleſiaſticorum, & non proprijs ſtudet, per ſupradicta de prodigalitate *a*: & multo magis, ſi prędicta bona in compotationibus, venereis, vel luſibus, & id genus alijs impendit: quin fratribus partem ſibi à patre datam reſtituere tenetur, iuxta communem, quam bene Iaſon defendit *b*.

Quarto peccat, qui contra veritatem quam ſcit, altercatur modo prædicto *c*: & qui ſtipendium debitum pręceptori, cum poſſit, non ſoluit *d*: aut qui dicit habere ſe gradum, quo caret.

c Arg.c.cum miniſter, 23. qu.5. cum ei nuper à nobis adnot.

d In d.parag. 11.

e Arg.eorum quæ de cauſa non ieiunãdi ſup.c.21.nu. 16.

f Arg.c.non magnopere, & cap.ſuper ſpecula, de cler.vel monach.

g In d.parag. 11. & aliorũ.

a Cap.23. num.70.

b In auth. quod locum col.2.C.de collat.

c Supr.c.23. num.34.

d Arg.c.ſæpe de reſt.ſpoli. & tradit S. Ant.vbi ſup.

e l.reddatur C.de prof.& med.lib.10.

De peccatis Chirurgi, & Medici.

60 *Medicus, & Chirurgus vt mortaliter ob ignorantiam peccant.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

60 *Medicus non curans ſecundum præcepta, & negligens viſitare, vel ſtudere.*

60 *Medicus præbens medicinam dubiam, & deſerens ægrotum, vt peccat.*

61 *Medicus abſcindens membrum, minuens ſanguinẽ, & non admonens confeſſionem.*

61 *Medicus medicinas non eligens, aut curationem differens, vt peccat.*

62 *Medicus conſulens, vel concedens animæ noxia pro ſalute corporis.*

63 *Medicus non admonens mortem vicinam, & tali caſu nimium ſtipendium petens.*

64 *Medicus nimias medicinas ordinans, pauperi non medens, vel diuiti nolenti ſoluere.*

64 *Medicus detrahens alijs medicis vt peccat.*

60 DIcendum, quod peccat *primo* medicus, vel chirurgus, qui abſque ſufficiẽti ſcientia medicatur, etiamſi ſit laurea donatus: & qui artem ſatis callet, ſed eius præcepta non ſequitur: & qui notabiliter negligit ſtudere, aut infirmos viſitare *f*, quamuis ægrotus ſanetur, iuxta S. Antoninum *g*, cum obligatione reſtituendi, iuxta mentem Panormitani, & omnium: *h* & qui adhibet medicamenta morbo, antequam eum cognoſcat *i*, licet qui per diuturnam experientiam didicit curare aliquos morbos, puta ſcabiem, oſſium fracturam, nubeculam ocularem, fiſtulas, dolorem dentium & molarium, aurium, & aliorum ſimilium, poſſit licite curare, quamuis regulas medicinæ ignoret, modo abſque aliquo incantamento, aut faſcino id faciat *k*, & modo ſuperueniẽte febri infirmo medicum adhibeat peritum, & modo ne quid, quod ignoret, intentet *l*.

61 *Secundo* peccat, qui dubitans de aliquo medicamento, an eſſet notabiliter noxiũ, an nõ, prębuit illud vt experiretur, aut lucraretur, aut non haberetur ignarus, &c. *a* & magis qui præbet rẽ quam ſcit notabiliter nociuã, etiamſi ob miſericordiã, aut vt ęgroto placeret, prębeat *b*: & qui ęgrotum derelinquit antequam debeat, ob quod mors, aut prolongatio morbi euenit, cũ obligatione reſtituendi damnũ *c*: & qui, cũ membrũ aliquod neceſſario eſt abſcindendũ, non quęrit quẽ credebat bene abſciſſurum, aut dubitans de neceſſitate abſcindendi, iuſſit abſcindi: & qui neſciens minuere ſanguinẽ, vel abſcindere mẽbrũ, alterum eorum, vel vtrumque facit *d*: & qui ſciens pharmacopolam medicamentis corruptis vſurum, non eligit incorrupta *e*: & qui quo plus ſtipendij accipiat, morbi curam differt *f*.

Tertio peccat, qui non perſuadet infirmo confeſſionem antequam medicinam ei applicet, per caput iuris *g*, cui nõ eſt locus, quando manifeſtũ eſt morbũ non eſſe periculoſum *h*, quidquid dicat Syluest. *i* nec etiã quando credit eſſe periculoſum & lethiferum, ſi iuxta conſuetudinem bonorum & honoratorũ medicorũ monet eius parochum, aut qui eius curam gerunt, vt illi Sacra-

f Ca. ına de homic. & ibi Innoc. & omnes.
g 3. par. tit. 7. c. 2 parag. 1.
h In d. c. tua
i Caieta. in ſum, verbo medicus.
k l. 1. parag. medicus, ff. de var. & extra. ord.
l Arg. c. non eſt ſine culpa de reg. iur. l. 6.
a Ant. Burtr. in d. ca. tua nos nu. 14.
b Panor. in d. c. tua.
c Aſten. li. 6 tit. 14. ar. 2. q. 14.
d Idem in c. tua, nu. 20. & Aſten vbi ſup.
e Innoc. in d. ca. tua.
f Anto. vbi ſupra.
g Ca. cũ infirmitas, de pœ. & remiſ.
h Iux. Ang. verb. medicus, parag. 6. & Roſel. ibid. parag. 3.
i Verb. medicus, q. 3.

li Sacramenta prębeant,& ipſi omittunt id dicere per ſe, non quia nolunt id facere,ſed quia putant id infirmo nociturū ,iuxta Caietanum *k*:nam vt ipſe ait, & nos *l*, illa conſtitutio hoc modo recepta eſt,& obſeruata: & quamuis infirmus confiteri nolit,non ideo à medico relinquendus eſt,iuxta omnes.

62 Et qui propter ſalutem corporalem contra ſalutem animæ conſulit vt illicite coeat,aut ſe inebriet,aut abortiat *m*, etiamſi per ignorantiam id conſulat, imo & ſi non conſulat, ſed dicit, ego non tibi conſulo,ſed ſi tale quid faceres,ſanareris *n*.

Quarto peccat,qui pręgnāti pręber aliquid quo abortiat,etiāſi prębeat vt eam à morte ſeruet,ſi credit vel dubitat fœtum eſſe animatum:ſed ſi probabiliter credit non eſſe anima rationali animatum,in quo inueſtigando debet diligentiam maximam adhibere,licite poterit illud prębere,quo vitam matris ſeruet, cum nō ſit culpa mortis alienę,nec corporalis,nec ſpiritualis *p*.

Quinto peccat, qui ſine iuſta cauſa concedit debilibus facultatem frangendi ieiunium,aut veſcēdi carnibus diebus vetitis,& qui affirmat ieiunia pręcepta corpora deſtruere, &c. *q* cum obligatione contrariū perſuadendi ſi poteſt, quamuis infirmus vtens facultate,quam purat ſibi iuſte datam, non peccat,ſecundum S. Ant. *r* & qui credēs infirmum moriturum, & quod eius admonitio eſt multum illi profutura ad exuendum peccatum mortale,& ad teſtandum,quo rixæ grandes inter hæredes impediantur,& neque per ſe,nec per alium admonet vt peccatum exuat,& teſtetur *a*. Dixi, *credens*; quia ſecus ſi iuſte putat ſuam admonitionem parum profuturam, quia credit eum in bono eſſe ſtatu,& de ſuis bonis teſtatum fuiſſe,ſecundum eoſdem *b*.

Sexto peccat,qui petit ſtipendium notabiliter nimium publico carens,aut accipit mediocre habens publicum, cum pacto nihil præter id accipiendi pluſquam pręſcriptum, etiam vltro ſibi datum,cum obligatione reſtituendi,niſi per alia obſequia, & viſitationes tempore valetudinis id compenſet *c*: & qui exigit ſtipendium quod ægrotus propter mortis metum promittit,ſi aliunde habet vitæ neceſſaria *d*.

64 Et qui facit,vt infirmus plura,quam opus eſt, medicamenta emat,ob conuentionem inter eum,& pharmacopolam, vel aliam cauſam iniuſtam,cum obligatione reſtituendi *e*.

Septimo peccat, qui non vult gratis mederi pauperi ęgroto *f*: quod noſtra ſententia reſtringēdum eſt ad eum,qui credit illum probabiliter moriturū,niſi ei medeatur, & non eſt alius qui id faciat,nec qui ſoluat ſalarium,& nō vult mederi ſalario credito: nam neq; conſtituto in extrema neceſſitate tenetur quis ſubuenire gratis,modo eum eximat ab ea mutuando, cōmodādo, vel operas credēdo per ſupradicta *g*: & qui nō vult mederi diuiti ſoluēre nolēti *h*: quod intelligēdū eſt de eo, qui vellet quidē ab eo curari,ſed ob auaritiam nō quęrit medicū exiſtēs in magna eius neceſſitate *i*,& ſi medeatur illi,poſt eius mortē,vel curationem

k Verb. medicus.
l In d.c. cum infirmitas.
m D. c. ca. cū infirmitas.
n Ioan. And. Dict. ca. cū infirmitas.
o Ioan. de Neap. in eo, quodlib. probatus à S. Ant. 3. par. tit. 7. c. 2. parag. 2. & à Syl. verb. medicus, q. 4. & communiter.
p Iuxt. eoſd.
q Arg. c. fi. de iniur. & cap. conſilium de obſeru. ieiu.
r Vbi ſupra parag. 1.
a Io. Neap. quodlib. c. 1. & B. Ant. vbi ſup. parag. 7.
b Vbi ſupra.
c S. Anto. vbi ſup. parag. 3. probatus ab Aug. verbo medicus, parag. 6. Syl. eod. q. 5.
d l. medicus, ff. de var. & extra cogn.
e Aſtenſ. li. 6. tit. 4.
f Iux. glo. celebrem, & recep. in ſumma 83. di. & S. Anto. vbi ſup. & alios, ver. medicus.
g Ca. 17. nu. 118 & c. præced. nu. 7. & ſup. eo. c. n. 24.
h Iuxt. eandē gl. in parag. 1. 83. di. & c. paſce 86. diſt.
i Iux. prædictam glo. & mentem omnium.

tionem exigere poteſt ſuum ſtipendium: & qui detrahit alijs medicis idoneis, ne ad curationes ſe omiſſo accerſantur *k*.

k Per dictũ cap. 18.

De peccatis exequutoris teſtamenti, tutoris, curatoris, & hoſpitalarij.

65 *Exequutor teſtamenti vt peccat mortaliter non ſoluens legata, & debita.*

65 *Viduus, aut vidua, cui aliquid relinquitur quoad caſte vixerit.*

65 *Exequutor teſtamenti nimis tardans vt peccat, & qui excommunicatus.*

66 *Rem pupilli non ſeruans, eius pecuniam lucro iniuſto deputans, vt peccat.*

67 *Vxor tranſiens ad ſecunda vota peccat tutela fungens.*

67 *Hoſpitalarius vt mortaliter peccat.*

65 DE ijs dicendum, quod peccat *primo* exequutor, qui non ſoluit debita, aut legata pręſertim pia defũcti, qui reliquit bona ad vtraque ſufficientia & qui, vt ſoluat legata, non ſoluit debita, credens bona non ſufficere vtriſque ſoluendis *a*: debita autem etiam ſunt vota realia defuncti, per ſupradicta *b*.

Secundo, quæ vidua, cui maritus reliquit vſum fructum ſuorũ bonorum quoad caſte viueret, ſtuprum committit, & perinde bonis vtitur, ac ſi id non cõmiſiſſet, cum obligatione reſtituẽdi, iuxta Caiet. *c* & ea quę diximus *d*: ſecus tamẽ, noſtro iudicio, ſi vſumfructum reliquit quoad nuberet: & idem eadem ratione videtur de marito, qui relinquitur ab vxore vſufructuarius.

Tertio, qui ſoluit quidem, ſed poſt moram notabilem *e*, & eſt excommunicatus, ſi qua conſtitutio ſynodalis excommunicãs non exequentem intra certum tempus cum comprehendat *f*.

66 *Quarto* peccat, qui tutor, aut curator nõ conſeruat, nec defendit bona ſui pupilli, vel minoris: & qui ſine vtilitate, vel neceſſitate alienat: & qui eſt in culpa vt actionẽ, vel aliud ius perdat: & qui non vendit res mobiles, quę obſeruatę nullã vtilitatẽ pariant, & pretium non conuertit in bona immobilia, quę vtilitatem parerent, ſi inuenitur emptor, cum obligatione damna reſtituendi *g*. Tutor autem dicitur, qui præficitur pupillo, hoc eſt minori 12. annorũ, ſi eſt fœmina, aut 14. ſi eſt maſculus, ad protegendum perſonã, & bona eius *h*: curator vero qui maiori 12. vel 14. & minori 25. pręficitur, aut furioſo, aut prodigo adminiſtrãdis eius bonis *i*, & vterq; iurat ſe officio ſuo recte vſurũ *k*.

Quinto, qui tutor notabiliter eſt negligens in pupillo bonis moribus imbuendo, & à vitijs, & peccatis ſeruando *l*.

Sexto, qui dedit ad lucrum pupilli, vel minoris pecuniã ſalua ſorte, niſi per tres cõtractus, de quibus ſupra *m*, & tenetur reſtituere, ſi pupillus, vel minor nõ reſtituat, ſed poteſt ſecreto de rebus eius accipere, quod huic rei ſatisfuerit, ſiue eorũ adminiſtrationem

a Arg. l. ſcimus, parag. & ſi præfata adiuncta gl. C. de iur. delib. l. 1. para. penul. ff. ad Trebel. S. Anto. 3. par. tit. 10. c. 3. parag. 21.
b Ca. 12. n. 56
c In summ. verb. pœn.
d In cap. 23. num. 62.
e Arg. c. nos quidem, c. tua, & c. Ioannes, de teſtam.
f Arg. c. præterea, 2. de appel.
g l. tutor qui repertorium, parag. 1. 2. & 3. ff. de adminiſtra. tutor. Bar. ibi & alij
h Inſtit. de tute. parag. 1.
i Inſt. de curat. in princ.
k Glo. celebris, clem. quia contingit, parag. vt autem de relig. domib. quæ glo. omnia hæc ponit poſt ſpecul. tit. de tuto. & tit. de curat. & ante Panor. in c. ex parte de appellat.
l Arg. c. 1. q. 2. & c. duo iſta, 23. q. 4.
m Ca. 17. n. 112.

ſtrationem habeat, ſiue non, ſeruatis ſupradictis *n*.

67 *Septimo* peccat mulier quæ officio tutelæ fungitur poſt ſecundas nuptias *o*, vel poſt ſtuprum commiſſum, per eandem legem, quam in hoc ponderat Salicetus *p*.

Octauo hoſpitalarius, qui reditus hoſpitalis non inſumit in ea, in quæ ſunt deſtinati: & qui ſinit eos perdi, aut in alia diſpendit *a*: & qui nimis tarde recuperat bona eius alienata *b*: & qui adeo negligit reficere ædificia, quod ob id cadãt, cum obligatione reſtituendi *c*.

Porro Concil. Trid. *d* commendata plurimum clericis hoſpitalitate ſtatuit quod hoſpitalarij hoſpitalium onera cõpleant, quę ſi cõmode non poſſint, fructus illorum in aliũ pium vſum cõuertant, prout ordinario cũ duobus peritioribus de capitulo videbitur, & quod omnes hoſpitalarij, etiamſi ſint laici, non tamen regularibus ſubiecti, vbi viget regularis obſeruantia, ad prædicta ab Epiſcopis compelli poſſunt, & præterea in foro cõſcientiæ teneantur ad reſtitutionem fructuum, quos contra hoſpitalium inſtitutionem perceperint, nulla eis remiſſione profutura: & quod adminiſtratio huiuſmodi vni, & eidem perſonæ vltra triennium non committatur, non obſtantibus etiam priuilegijs, & immemorabili conſuetudine, &c.

n In dicto c. 17. n. 112. cũ ſeq.
o l. ſi. C. quãdo mul. offic. tut. fung. poteſt.
p Et gl. nemo authen. eo tit.
a Clem. quia contingit de relig. domibus ex mente S. An. 3. par. tit. 11. c. 1. para. 1.
b C. quicunque, 12. q. 2.
c Gloſſ. dict. clem. quia contingit.
d Seſſ. 25. c. 8. de reformat.

De peccatis Clericorum quoad ordines.

68 *Ordinando prima tonſura hæc ſunt neceſſaria, & hæc minoribus ſacris.*

68 *Ordinando cui Capitulum, vel alius ſede vacante non poteſt dare licentiam.*

68 *Ordinandi facultas Papæ, quæ legitima, & qualiter intelligenda.*

68 *Ordinandi ætas mutata, & multa noua ab ordinatis, & ordinandis facienda.*

68 *Miſſa pro noua nil detur, nec merces pro alijs, ignotus non miſſet, nec quis extra ſacrum.*

69 *Diſpenſat quis ad ordines, & cum male ordinato.*

69 *Ordinem ſumens vt peccat, ſi eſt indignus, ſi per ſimoniam, ſi ab Epiſcopo excommunicato, ſi exiſtens illegitimus, etiam occultus, num. 70. ſi extra tempora legitima, ſi ante iuſtam ætatem, ſi ſine iuſta licentia, ſi furtim, aut per ſaltum, num. 71. ſi non ſupplet ſupplenda, ſi eodem die multos ordines ſumit, ſi deformis, ſi energumenus, epilepticus, aut inſanus, excommunicatus, aut mortali infectus. 72.*

73 *Clericus vt peccat Sacramenta in mortali miniſtrans, ſacra tangens, aut poſt notorium peccatum etiam acta pænitentia miſſans, n. 74.*

73 *Ordinem, & eius vſum quod peccatum notorium impedit.*

73 *Notorium quid dicitur.*

74 *Diſpenſat Papa aliter quam inferior, etiam in quo vterque poteſt.*

75 Inter

75 *Interdictus ingreſſu Eccleſiæ, rebaptiZans, chriſmate veteri vngens, poſt cibum celebrans, non confeſſus, concubinarius notorius*, n. 76.

77 *Diſpenſat vt Epiſcopus in irregularitate peccati notorij.*

77 *Concubinarius clericus, & fornicarius vagus, pares, non humantur in ſacro, & 78.*

78 *Miſſam concubinarij audire vt mortale, & cur melior boni quam mali*, 79.

80 *Concubinarius notorius quis euitandus.*

81 *Iacobus Sabellus Cardinalis multis nominibus ſuſpiciendus.*

81 *Miſſam extra locum ſacrum celebrandi facultas non datur, & vt peccat ſi celebrat intra illum*, 82. *& vt ſi in Eccleſia interdicta, ſi ſuper aram fractam, ſi ante preces matutinas*, 83. *ſi ſine alijs neceſſarijs etiam timore mortis*, 84. *ſi ſine lumine, aut aqua, ſi in pane, & vino corruptis, ſi in omphacio, ſi noctu, ſi poſt meridiem*, num. 86. *ſi pluris quam ſemel eodem die, niſi his ſeptem caſibus, non bis, aut ter in anno, ſi effundit ſanguinem, & ſi reliquias corporis poſt ablutionem ſumit*, num. 89. & 90.

85 *Benedicat quis veſtes ſacras, ſtola pro cingulo ſeruit.*

87 *Miſſæ triplici faciendæ die Natiuitatis quis optimus modus.*

87 *Miſſam quotidie audiat Epiſcopus, nemo eam niſi ſemel in die faciat, in ſeptem caſibus, nec in his vnquam ter, nec ſemel die Paraſceues, & Sabbatho ſancto*, 88.

90 *Miſſans ſic ſumat reliquias calicis, patenæ, & oris, & ſuppleat defectum vini*, n. 91. *hoſtias multas conſecrans*. ibid.

92 *Miſſa cui, & quomodo applicanda*, n. 111. *non dicenda à ligato cenſuris*, n. 93. *nec coram interdictis*, n. 94.

94 *Clericus vt peccat alios clericos ad diuina officia admittens.*

95 *Interdicta non ſeruans, excommunicatos ſepeliens, abſoluens indebite confeſſum, & non monens eum.*

95 *Vota male commutans, omittens, aut volens omittere horas canonicas, aut partem earum, male eas recitans, non attendens ad eas*, &c. à n. 97. & ſeqq.

101 *Auctor ob nullas occupationes, vel morbos omiſit horas niſi bis*, 70. *annis quibus recitat.*

101 *Horariæ preces ob quas cauſas iuſte omittuntur*, & ſeqq.

106 *Attentio ad horas ſufficiens triplex, & ſufficit virtualis*, & ſeqq.

108 *Horas ad quas tenentur clerici ſacri, & ad quas minores.*

109 *Clericus vt peccat ducens vxorem, cohabitans fœminæ, eam inuiſens, Monaſteria frequentans, habitans, & tonſuram nō deferens, arma geſtans, ludens, mendicans, lanius, tabernarius, mercator, aut menſam non benedicens, aut faciens quæ antiquo & nouo iure hic relato vetantur, in quibus ſunt omnia officia ſecularia cum arte medica*, num. 110.

109 *Concubinarij clerici pœnam innouat Conc. Trident. addens nouam.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

111 *Miſſæ triplex valor, quis applicandus, quid de vna dicta pro multis.*
111 *Miſſans pro duabus pitantijs non alendus ob miſſam.*

68 DIcendum quod peccat mortaliter *primo*, qui ſe facit ordine inſigniri contra canones Conc. Trid. quod *a* ſic ſtatuit: *Nemo initietur prima tonſura, qui confirmationis Sacramentum non ſuſcepit, & fidei rudimenta edoctus non fuerit: quique legere, & ſcribere neſciat, de quo probabilis coniectura non ſit, eum non ſecularis iudicij fugiendi fraude, ſed vt Deo fideliter inſeruiat hoc vitæ genus elegiſſe b.*

a Seſſ. 23. q. 4 de refor.
b Et c. 5. ſic.

Ad minores promouendus ordines, bonum à parocho, & magiſtro ſcholæ in qua educatus eſt, teſtimonium habeat. Aſſumendus vero ad ſingulos maiores vno menſe ante ordinationem Epiſcopum adeat, qui parocho, aut alteri, cui magis expedire iudicauerit committat, vt nominibus, aut deſiderio volentium promoueri publice in Eccleſia propoſitis, de eorum natalibus, ætate, moribus, & vita à fide dignis diligenter inquirat, & teſtimonium quamprimum ad ipſum tranſmittat c.

c Et Seſſ. 7. c. 10.

Non licet Eccleſiarum Capitulis ſede vacante infra annum à die vacationis ordinandi licentiam, aut literas dimiſſorias concedere alicui, qui beneficij obtenti, vel obtinendi occaſione arctatus non fuerit. Et capitulum contrauenient Eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto: ſic vero ordinatus: ſi in minoribus conſtitutus ſit, priuilegio clericali non gaudeat: in maioribus vero ab executione ordinum ad beneplacitum futuri Prælati ſit ipſo iure ſuſpenſus: quod ipſum ſtatuitur *d* de impetrante dimiſſoria ab alio quam eo qui loco Capituli ſuccedit in iuriſdictionẽ Epiſcopalem *e*.

d Seſſ. 23. c. 2. de reform.
e Seſſ. 7. c. 11.

Et alio in loco ſic: *Facultates de promouendo à quocunque non ſuffragentur, niſi habentibus iuſtam cauſam in literis exprimendam, ob quam à proprijs Epiſcopis non ordinetur, & tunc non ordinentur, niſi ab Epiſcopo in ſua diœceſi reſidente, vel pro eo Pontificalia exercente, idque præuio diligenti examine a.*

Et, Nemo ordinetur prætextu cuiuſuis reſcripti aut priuilegij, niſi eius probitas, & mores ordinarij teſtimonio commendentur b.

a Seſſ. 7. c. 11. ſic.
b Seſſ. 23. 8. ſic.

Et, Ordines minores per temporum interſtitia conferantur, niſi Epiſcopo aliud expedire videbitur, idque Latinam linguam callentibus: ordinandi vero non niſi poſt annnum à ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum ad ſacros promoueantur, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ vtilitas iudicio Epiſcopi aliud exigat c.

c Et c. 11. ſic.

Nullus ad Subdiaconatum ante 22. ad Diaconatum ante 23. ad Presbyterium ante 25. ætatis annum promoueatur, & quod nulli etiam regulares, niſi præuio Epiſcopi examine ordinentur. Et nota, quod huic non obſtat Bulla Pij V. quæ hoc onus, & aliquot alia prædicti Concilij adſtulit mendicantibus, ob reuocationem eius per S. D. N. Gregorium XIII. cuius tenor eſt qui ponitur ſub fin. ca. 22 & mox, ſic.

In minoribus conſtituti non promoueantur ad maiores, niſi bonum

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

habentes teſtimonium, in minoribus ſint probati, & per annum in iјs ſint verſati, ſperantes ſe Deo auſpice continere poſſe: & mox ſic: *Deceret eos ſaltem diebus* Dominicis, *& ſolemnibus cum altari miniſtrarint, communicare:* & mox ſic: *Duo ſacri ordines eodem die etiam religioſo non conferantur d.*

d Cap. 13.

Et, Aſſumendi ad presbyterium in minoribus probati ſint, ac bonum habeant teſtimonium, & anno integro diaconatum exercuerint, populoque docendo, & adminiſtrandis Sacramentis neceſſaria ſcierint, à quibus caſtitatis, & vitæ bonæ exempla exſpectentur, & quod cum promotis per ſaltum, ſi non miniſtrauerint, Epiſcopus ex cauſa diſpenſare poſſit e.

e Cap. 14. ſic.

Et, nullus ordinetur, qui non aſcribatur illi Eccleſiæ, aut loco pio pro cuius neceſſitate, vel vtilitate ordinatur, & ſi eum locum Epiſcopo inconſulto deſerat, ei ſacrorum vſus interdicatur, & nullus clericus peregrinus ſine commendatitiјs ordinariј ſui literis ad diuina officia admittatur f.

f Ca. 16. ſic.

Et, Epiſcopi in Eccleſiјs id ferre valentibus aſſignari ſtipendia minores ordines exercentibus procurent, & quod nulli exerceant officia minorum ordinum, quibus carent, vt in iјs conſtituti ſe in illis exerceant g.

g Seſſ. 22. Decret. de obſeru. & euit. in celeb. miſſ. ſic.

Et, Vt Epiſcopi omnino prohibeant, ne quid pro miſſis nouis celebrandis detur, & importunas ac illiberales eleemoſynarum exactiones, & ne cui vago, & ignoto ſacerdoti miſſas celebrare liceat, & nemo publice, ac notorie criminoſus ſancto altari miniſtrare, aut ſacris intereſſe permittatur, & ne ſanctum hoc ſacrificium extra Eccleſiam, ac ad diuinum tantum cultum dedicata oratoria à ſecularibus, aut regularibus quibuſcumque peragatur.

Secundo peccat mortaliter, qui ſuſcipit aliquem ordinem etiã minorẽ per ſimoniam propriã realem ante ordinationẽ commiſſam, quamuis occultã, quę eſt cauſa ordinationis; & eſt excõmunicatus *a*, etiamſi committatur dando tertio, & nõ ordinatori, ſecundũ Innocentiũ *b*. Dixi, *ante ordinationem*; quia datio poſt eam non efficit ſimoniam *c*, vel certe non talem quæ excommunicet. Dixi, *propriam*; quia ſi alius dat, aut promittit aliquid epiſcopo, aut alteri, vt eũ ordinet ipſo inſcio, vel ſcio, ſed contradicente, non peccat: & accipit nõ ſolum characterem, ſed etiam eius exequutionem, iuxta Bellameram, quem ſequitur Cardinalis Alexandrinus *d*, quidquid gloſſa cap. *ſi quis*, & aliј dicant: maxime poſt extrau. ad euitanda Martini V. de qua infra *e*: nec poſtea ſoluendo illud, quod ſe inſcio datum fuit, ſuſpenſionem, aut excommunicationem incurrit, ſecundum Syluestrum *f*, nec peccat, ſaltẽ in foro conſcientiæ, quidquid ille ſentiat, ſi non habet ratam, neque gratam illam dationem: quia nulla id lex vetat quoad illud forum. Dixi, *quæ eſt cauſa ordinationis*; alias enim contra, per dicenda infra *g*, & dicta ſupra *h*.

a Extrauag. 2. de ſimo. de qua infra c. 27. n. 100.
b In c. tanta de ſimo. n. 2.
c Arg. gloſ. c. emendari, 1. q. 1.
d In c. ſtatuimus, & c. ſi quis 1. q. 1.
e Ca. 27. n. 35.
f Verb. ſim. q. 8. pata. 5.
g Num. 113.
h C. 23. n. 110

69 *Tertio* peccat mortaliter, qui ſcienter ab Epiſcopo excommunicato denũtiato ordinatur, imo & poſtea vtens ordine illo abſque diſpenſatione Papæ: quia licet characterem accipiat, nõ

tamen

tamen illius exſequutionẽ, quoad quam ſolus Papa diſpenſat *i*.

Quarto, qui non exiſtens legitimus ſine diſpẽſatione ordinatur *k*. Ad minores autem epiſcopus diſpenſat *l*. Ad ſacros vero ordines ſolus Papa, & cum intrante religionem ius commune ad omnes ordines etiam ſacros diſpenſat *m*. Et nil refert quoad forum conſcientiæ, an illegitimitas (vt ita dicam) ſit ſecreta, vel publica, quidquid aliqui exiſtimauerint abſque textu, & iuſta ratione. Idem de qualibet alia irregularitate, quoad peccatum, licet non quoad diſpenſationem, de qua cum alijs pertinentibus ad irregularitatem infra *n* dicimus.

70 *Quinto* peccat mortaliter, qui ordinatur ordine ſacro extra tẽpora à iure ſtatuta, aut ante legitimã ętatem, aut abſque literis dimiſſorijs, & eſt ipſo iure ſuſpẽſus, & ſi ordine illo vtitur fit irregularis, in quo ſolus Papa diſpẽſat per extrauagantẽ Pij II. *cũ ex ſacrorum*, quę nuper fuit impreſſa, de qua meminit Villadie *o*, quã nos declaramus *p*. Dixi, *Ordine ſacro*; quia licet ſic minores capiendo peccet, non tamen eſt ipſo iure ſuſpenſus: quia iuxta cõmune ius defectu ætatis ſuſpenſio ipſo facto nõ incurritur *q*. Per quod omnes, qui prædictam extrauagantem nõ nouerant, contrariũ dixerunt, putantes non ſuſpendi quem ipſo iure, propterea quod ante legitimã ętatem ordinem ſacrum etiam preſbyterij ſuſcipiat, in quibus ſũt S. Anton. *a* & Maior: *b* nec videtur prodeſſe in hoc fratribus obſeruantiæ ſuum priuilegium *c*.

Sexto peccat mortaliter, qui furtim contra prohibitionem ordinantis ordinatur, & ſi prohibitio fiat ſub pœna excommunicationis latę ſententiæ, eſt excommunicatus, & irregularis, in quo ſolus Papa diſpenſat *d*.

71 *Septimo* peccat mortaliter, qui ſcienter per ſaltũ, id eſt, minore ordine omiſſo, maiore ordinatur: & eſt ſuſpẽſus. Super facultate autẽ diſpenſandi ſuper hoc ſequuti fuimus hic opinionem Hoſtienſis *e*, quã videtur etiã elegiſſe Conc. Trid. *f* ſcilicet quod Epiſcopus poteſt diſpenſare antequam miniſtret: quod tamen eſt intelligendũ, modo antequã vtatur diſpenſatione, omiſſum ordinem ſuſcipiat, quod nos hic poſt Hoſtienſem addimus *g*.

Octauo peccat mortaliter, qui ordinatur omiſſo aliquo neceſſario neceſſitate pręcepti, licet nõ de neceſſitate ſacramenti, & nõ ſuppleto defectu, eo vtitur, nõ tamen fit irregularis *h*. Et qui eodem die duos ordines ſacros ſuſcipit, nõ ſolum peccat, ſed eſt etiã à poſteriore ſuſpenſus, in quo ſolus Papa diſpenſat *i*, imo & irregularis, vt exprimitur infra *k*, vbi additur ratio, quare hic ponitur ſuſpenſus. Et qui eodẽ die ordines minores, & ſubdiaconatũ ſuſcipit *l*, & magis qui duos ordines ſacros eodẽ die ſuſcipit, etiamſi ſit religioſus, per prędictum Concil. *m* non tamen, qui quatuor minores eodem die ſuſcipit *n*, quod etiã poſt Cõcilium prędictum procedere poteſt in eo, cum quo Epiſcopus diſpenſaret, vt nõ ſeruatis temporum interſtitijs poſſet accipere. Quin videtur, quod poſſet accipere illos, & ſubdiaconatum

i Cap. ſi quis à ſimoniacis 1 q. 1.
k Ca. 1. de fil. presbyt. c. 2. eod. tit. li. 6.
l Ca. 2. eod. tit. l. 6.
m Dict. c. 1. de fil. presb. l. 6.
n Cap. 27. nu. 191. vſque ad 256.
o De irreg. col. 9. & Rebuf. 2. part. ſuæ prax. benef. titul de clerico ad ſacros or. male pro gl. 4.
p In reper. Cap. accepta; oppoſ. 8. n. 34. de reſt. ſpol.
q Ca. vel non eſt compos de tempor. ordina.
a 3 par. tit. 14. c. 16.
b In 4. d. 24. q. 5.
c Per ſupradicta n. 68.
d Cap. innotuit. de eo, fur. ord. ſuſcept.
e In ſumm. de Cler. per ſalt. prom. parag. 4.
f Relatum ſupra nu. 68.
g Per c. vlt. de cler. non ord. miniſt.
h Sylu. verb. irregularitas q. 12.
i Ca. literas, c. dilectus, adiuncta gl. de tempor. ordi. & d. ca. innotuit.
k Ca. 27. nu. 241.
l Ca. 2. de eo qui fur. ord.
m Sup. nu. 69. relatum.
n Secundum gl. de eo. de temp. ord. & c. 2. de eo, qui fur. ord.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

eodem die, vbi eſt talis cõſuetudo quę valet, ſecũdum S. Antoninum *o*. Concilium enim eiuſmodi conſuetudinem non tollit.

72 *Nono* peccat mortaliter, qui ordinatur habens faciem, vel manus notabiliter deformes: vt ſi oculo caret, vel habet naſum, & digitos abſciſſos, vel cõpactos, vel ſuperfluos *p*, non tamẽ fit irregularis, licet promotus celebret *q*. Et idem de eo qui poſtquam ſemel à dæmone obſeſſus, aut morbo caduco in terram eliſus, ordinatur *r*. Et qui antequam in hos morbos incideret, ordinatus, poſtea frequenter eis correptus celebrat *ſ*.

o 3. par. tit. 14. c. 16. parag. 16.
p Ca. ſi Euãgelia, 55. d.
q Panorm. in c. ſi celebrat. de cler. excõmuni. m[illegible].
r Ca. maritũ, & c. ſeq. 33. d. adiũcta gloſ.
ſ Iuxta communem ibidem.

Admoneo te, pie lector, quod in Manuali Hiſpano nihil dixi de verſo in inſaniã, vel furorem, licet prædictum ca. *maritum* etiam de illo agat, ne inijcerem ſcrupulos ijs, qui ante, vel poſt ordinationẽ alienantur à mente per ebrietatem, phrenesim, lethargiam, aut alium morbũ, quibus adimendis non occurrebat tunc ratio ſufficiẽs, quæ poſtea in caſu cuiuſdam nobiliſſimi viri occurrit: videlicet illud c. reſtringendum eſſe ad eos ſolos, qui alienantur mente directe, & immediate per inordinationem organi ſenſuum, nõ autem, qui mediate, & indirecte vi morbi, vulneris, iræ, vel alicuius paſſionis breuis. Quæ declaratio multis viris eruditiſſimis illuſtriſſimi ordinis Dominicani placuit.

Decimo peccat mortaliter qui excommunicatus ordines quãuis minores ſuſcipit *a*, & fit irregularis, ſi excommunicatio erat maior, cum quo ſolus Papa diſpenſat, Panorm. *ibi* & communis *b*: nec Syluester *c* contrarium ſentit, quamuis nonnullis ita viſum eſt. Et qui in peccato mortali exiſtens ordines ſuſcipit, aut aliquod ſacramentum miniſtrat *d*, & etiam ſi res ſacras tangit, aut aliquid aliud tamquam miniſter Eccleſiæ facit ſuo officio fungens, iuxta mentem S. Thom. *e* & Sylueſtri *f*: ſed non ſi eas tangit ita vt laicus poſſet: vt ſi tempore neceſſitatis baptizat, è terra ſacramentum leuat, aut epiſtolam ſine manipulo cantat, iuxta S. Tho. *g* per Sylueſtrum bene defenſum.

a Cap. ſi celebrat. de cler. excomm. miniſt.
b In c. cum illorum, de ſent. excom.
c Verb. diſpẽſatio, q. 10. parag. 10.
d Cap. illud, 95. d. Rich. in 4. d. 24. a. 4. q. 1.
e In 4. d. 5. & 24. & 3. part. qu. 64. art. 6.
f Verb. ordo 4. q. 5.
g 3. par. q. 64. ar. 6.

73 *Vndecimo* peccat mortaliter, qui notatus aliquo peccato notorio depoſitione digno ſuſcipit ordines ante diſpẽſationẽ, etiam poſt actã pœnitentiã. Dixi, *Notoriũ*; quia ad hunc effectum non ſufficit eſſe famoſum, nec teſtibus probabile. Notoriũ autem dicitur quoad hoc, quod eſt cõfeſſum à parte in iudicio: vel ſuper quo eſt lata ſententia, quæ tranſiuit in rẽ iudicatã, aut eſt adeo manifeſtum, vt nulla tergiuerſatione celari poſſit: vt eſt peccatũ eius, qui tam publicã habet cõcubinam, ac maritus habet vxorẽ, & publice filios alit *k*: & etiã illud quod ſcit euidẽter maior pars populi vicinorũ, aut collegij, modo in eo ſaltem ſint decem. Itaque ſcientia pauciorũ quã ſex non facit rẽ notoriã, neque ſex, quãdo illi non ſunt maior pars illius cõgregationis, cuius reſpectu illud dicitur notorium, quidquid dicat Syluester *l*, & alij per ipſum notati contra communem Antonini *m*, quem Panorm. *n* & communis ibi, & in alijs locis ſequuntur.

h Verb. baptiſmus, 3. q. 4.
i Cap. nũ. de tempor. ord.
k Ca. veſtra de cohabit. cler. & mul. & c. fi. de tẽpor. ord.
l Verb. notorium, q. 4. parag. 4.
m In d. c. veſtra, n. 31.
n Ibid. n. 16.

Neque obſtat id, quo nititur Syluester, quod ex hoc ſequeretur,

tur, nihil poſſe dici notoriũ in magna aliqua ciuitate, cũ fere nihil agatur, quod maior pars videat. Tũ quia multa fiũt tota ciuitate euidenter vidẽte: vt obſeruatio feſti, tormẽtorũ exploſio in ouatione publica, & id genus alia. Tũ quia multa sũt in magna vrbe, quę licet nõ ſint ei toti notoria, ſunt tamẽ talia regioni, viciniç, aut collegio, quod ſatis eſt vt aliquid notorium dicatur. Dixi, *Depoſitione digno*; quia ex alijs hic effectus non oritur, iuxta Cardinalem *a*: quæ ſunt adulteriũ, periurium, homicidiũ, & falſum teſtimonium. Dixi etiam, *Poſt factam pœnitentiam*; quia ad excuſandum à peccato non ſufficit illa ſine diſpenſatione.

a In d. c. fin. per exempla illius text.

74 Sed dubium eſt, An epiſcopus, qui cũ eo poteſt diſpenſare, cenſeatur ipſo facto ordinando eũ, diſpenſare. Ad quod reſpõdet Syluester *b* affirmatiue, ſi talis eſt eius intentio, licet nullis verbis vtatur. Et idem de prælato qui ſuum ſubditum ad ſuſcipiendos ordines mittit. Quod quamuis fortaſſis locum habeat in foro cõſcientię interiori, non tamen in exteriori, cum iuxta communem, & veram opinionem, quæ concilians Innocentiũ *c* ſibi ipſi *d* tenet, quod inter Papam, & Epiſcopũ hoc intereſt, quod Papa prębens aliquid ei, quem ſcit iure humano ad id inhabilem, ipſo facto ſine diſpenſationis expreſſione cẽſetur habilem facęre, non autem Epiſcopus. Cuius diuerſitatis ratio eſt, quod Epiſcopus non poteſt abſque cauſa diſpenſare, Papa vero ſic, vt copioſe ſcripſimus multos referendo *e*. Nunc autem addimus ex prędicta ratione ſequi, limitandum eſſe, quod dictum eſt de epiſcopo, vt procedat quãdo diſpenſat circa ius commune, non autem quando id facit circa ſuam cõſtitutionem ſynodalem, cum diſpenſatio eius circa eam ſine cauſa facta valeat.

b Ver. irregularis, q. 78.
c In c. veniẽs, de fil. presby.
d In c. diuerſis fallacijs, de cleri. coniug.
e In c. ſi quãdo, de reſcript. exceptio, 10. n. 3. & in comm. c. nõ liceat, 12. q. 1. parag. 3.

75 *Duodecimo* peccat mortaliter, qui interdictus ingreſſu Eccleſię, diuinis officijs intereſt, & ſi celebrat, eſt irregularis *f*: ſed nec eſt irregularis, nec peccat celebrãdo extra Eccleſiã *g*, nec intrãs etiã precandi cauſa tẽpore quo diuina officia nõ peraguntur. *h* *Decimotertio* peccat mortaliter, qui baptizat, quem certo ſcit eſſe baptizatum, & eſt irregularis, vt declaratur infra *i*. Et qui in baptiſmate vngit chriſmate veteri eũ, qui erat extra mortis periculũ *k*. Et qui celebrat aduertẽs ſumpto aliquo cibo, vel potu poſt mediã noctem *l*, etiam pro medicina, iuxta S. Tho. *m* Dixi, *Aduertẽs*; quia ſecus ſi non aduerteret ante miſſam inchoatã, licet aduerteret poſt eam cœptã, etiam ante conſecrationem, & eam ſine ſcandalo nõ poſſet imperfectam relinquere, iuxta Angelum *n*, & Sylueſtrum *o*, dicentes idem eſſe de illo, qui poſt inchoatam miſſam meminit ſe ſuſpenſum, excõmunicatum, vel irregularem eſſe, nec ob id nouam irregularitatem incurrit.

f Ca. is cui, de ſen. excommun. l. 6. cum annotat. per Dom. ibi.
g Secundum gl. 2. d. c. is cui.
h Iux. Archi. & communẽ in d. c. is cui.
i Ca. 27. n. 246.
k Cap. ſi quis de oleo, de conſe. d. 4.
l Ca. liquido, de conſ. d. 2.
m Recept. 3. par. q. 80. a. 8.
n Verb. Euchariſtia, 2. parag. 6.
o Verb. Euchariſtia, 2. q. 7.

76 *Decimoquarto* peccat mortaliter, qui aduertẽs ante miſſam inchoatam, ſe eſſe in peccato mortali, eoque nõ prius cõfeſſo celebrat, per dicta ſupra *a*. Dixi, *Aduertẽs, &c.* quia aduertens poſt inchoatam nõ debet à miſſa deſiſtere, etiamſi abſque ſcandalo poſſet, debet tamen illud ante ſecretã confiteri, ſi ſine ſcandalo

a Ca. 23. n. 49.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

facere poteſt, ſin minus, contritus miſſam perficiat *b*.

Decimoquinto peccat mortaliter notorius concubinarius, aut fornicarius, qui ante pœnitentiã celebrat, & fit irregularis, quia eſt ſuſpenſus ipſo iure *c*, ſaltem donec pœnitentiã agat *d*: & qui ſuſpenſus celebrat, eſt irregularis *e*. Idem eſt de diaconis, & ſubdiaconis *f*, & etiam de initiatis ſolis minoribus ordinibus, ſi aliquem actum ſui ordinis proprium exerceant *g*. in qua irregularitate ſolus Papa diſpẽſat, ſecundũ eoſdem. Dixi, *Notorius*; quia non ſufficit ad has pœnas incurrendas, quod ſit infamatus, vel probari poſſit eſſe talis, quãuis mortaliter iuxta omnes peccet.

77 Dixi, *Ante actam pœnitentiam*; quia poſt actam celebrans, aut ſui ordinis actum exercens, quamuis peccet mortaliter celebrando ſine diſpenſatione *h*, vt alij peccatores notorijs peccatis depoſitione dignis notati, nouam tamen irregularitatem non incurrit, quam ante actam pœnitentiam celebrando incurreret, ſuper qua ſolus Papa diſpenſat, licet remaneat in antiqua, quam peccatum notorium inducit, ſuper qua Epiſcopus diſpẽſare poteſt, vt expreſſius alijs reſoluit Ioa. Imola *i*. Dixi, *Concubinarius, aut fornicarius*; quia quoad effectum incurrendi ſuſpenſionem à ſacramentis, & excludendi ab officijs diuinis idem eſt de fornicario vago qui cum multis ſe permiſcet, quod de eo, qui vnam concubinam habet *k*.

78 Eſt autem non mediocre dubium inter recentiores: An qui audiunt miſſam publici concubinarij mortaliter peccent. Ad quod reſolutorie dico tria. *Primum*, quod peccant illi, quorum auditio eſt cauſa, vt ille eam dicat, & ſine iuſta cauſa eam audiunt: quia mortale peccatum eſt præbere cauſam mortaliter peccandi ſine iuſta cauſa, vt dictum eſt ſupra *l*.

79 Quo fit, vt prudentię ſit potius commendare miſſam ſacerdoti bono, quam malo. Tum quia commendare illi eſt aliquale peccandi periculum, commendare autem huic, nullum. Tum quia licet quoad eſſentialia miſſæ, ſcilicet continentiam realem corporis, & ſanguinis Domini, & quoad effectum operis operati pares ſint miſſa boni ſacerdotis, & mali *m*: quoad tamen preces, effectum operis operantis multo melior, & efficacior eſt miſſa boni, quam mali ſecundum omnes, vt diximus alibi *n*.

80 *Secundum*, quod qui probabiliter ignorat legem prohibentem, ne quis miſſam concubinarij notorij, aut fornicarij audiat, nõ peccat, quia ignorantia probabili iuris poſitiui excuſatur *a*. Neque cõfeſſarius tenetur ad docendũ eam pœnitentem: imo imprudentiæ eſſet id facere, vt ait Gabriel *b*, & Roſella *c*: quod noſtra ſententia intelligendũ eſt, quando conſiderata qualitate pœnitentis, & clerici, illa admonitio nihil prodeſſe crederetur.

Tertium, quod ſcientes, aut ſcire debentes prædictam legem, peccant mortaliter audiendo eam. Tum per ca. *præter* d, & alia multa. Tum quia S. Thomas *e* cum omnibus fere antiquis hoc tenet, & Cardin. Turrecremata *f*, addẽs ſe digniſſimam ſenten-

tiam,

b Vt Sylu. reſoluit, in q. 7.
c Ca. præter, 32. d.
d Cap. ſi qui ſunt 81. d.
e Cap. 1. de ſenten. & re iud. c. lib. 6.
f Ca. ſi quis, 82. diſt. & d. c. præter.
g Iux. Archid. in d. c. præter, parag. hæc de malis & Card. Turrec. in d. parag. verum.
h Cap. fin. de temp. ord.
i In ca. 1. col. 6. de iudic.
k Sylue. verb. concubinarius, q. 1.
l Ca. præc. n. 14.
m Ca. intra 8. q. 1.
n In Enchirid. de orat. & hor. canonic. ſuper c. quando, de conſec. d. 1. c. 19 n. 50 & c. 20. n. 40.
a Cap 2. de conſtit.
b In 4. di. 13. q. 1. dub. 4.
c Verb. clericus, 3. para. 2.
d Ca. nullus, 32. diſt. & c. ſi qui ſunt, cum multis alijs, 81. d. c. vestra de cohab. cleric.
e In quolib. 11 art. 8.
f In multis locis, præ̈ter tim in dictis c. præter, & c. nullus, & ſi qui ſunt.

tiam *g*, ſcilicet quod mortui in eiuſmodi peccato non ſunt in loco ſacro ſepeliendi. Quod notãdum eſt contra eos, quibus morientibus candelam in manu tenendam tradunt concubinæ. Tum quia idem aſſerit Panormitanus *h*, & cõmunis Theologorum *i*, quidquid dicat Gabriel *k*, & Maior *l*, cum alijs quibuſdam: nam Conc. Trid. canones antiquos ſuper hoc latos approbat, adijciendo pœnas grauiores, quam illi adiecerunt *m*.

81 *Decimoſexto* peccat mortaliter, qui ſacrificat extra locum ſacrum *n*: & quamuis ante Conc. Trid. de licentia epiſcopi, vt in Manuali Hiſpano diximus, celebrari poterat extra illum ſuper ara ſacra portatili, alijs neceſſarijs interuenientibus *o*, poſt illud tamẽ nõ licet epiſcopis illud cõcedere per decretum eius *p*, deſcriptũ. Nec ipſe Papa eam cõcedit, ſaltem nõ epiſcopis, etiam in vrbe morantibus, neque alijs quam Cardinalibus, licet nobis in ſingulare beneficium ea data ſit, cuius cõcedẽdi pars magna fuit illuſtriſſimus & Reuerendiſſi. Cardinal. Iacobus Sabellus S.D.N. Vicarius, generis Sabellorũ antiquitate, reconditæ prudentiæ, & immotæ in recto cõſtantię, alijſque nominibus Vrbi, & orbi gratiſſimus. Credimus autẽ, quod ſicut de licentia *q* poterat ante prædictum Cõcilium celebrari, propter neceſſitatem ſine licentia epiſcopi, ita poſſet etiam hodie: quia non videtur quoad hoc eſſe illi derogatũ per Concilium, & cõſequenter ei adhęrendũ *r*. Quod eſt notandũ pro terris, in quibus frequentiſſimę ſupplicationes fiũt ad aliqua parua eremitoria prę quorũ foribus ſolet dici miſſa, vt ab omnibus audiatur, & pro primitijs ſeu primis miſſis ſacerdotũ, ad quas maxima multitudo, quã eccleſia capere non poteſt, ſolet conuenire. Multo minus autem poſſet dari licentia celebrandi in mari, vel flumine, vbi effuſio ſanguinis timeri poſſet, etiã vrgente quauis neceſſitate *a*: per quod ipſum decretum videtur ſublatum priuilegium Prędicatorum, & Minorum, in quouis loco honeſto celebrandi, allegatum per Angelum *b*, cuius in Man. Hiſpano meminimus.

83 *Decimoſeptimo* peccat mortaliter, qui in Eccl. interdicta celebrat, & fit irregularis *c*, & qui in polluta ſanguine vel ſemine, non tamen fit irregularis. Et qui ſcienter, aut per ignorantiam craſſam celebrat ſuper ara enormiter fracta, aut non conſecrata, aut in conſecrata, quæ hoſtiam, & calicem, quo celebrat, non capit *d* Dixi, *Enormiter*, per c. *quod in dubijs* *e*.

Decimooctauo peccat, qui ante recitatas horas matutinas celebrat: quia eſt contra conſuetudinem generalem Eccleſiæ: niſi incidente aliqua repentina neceſſitate, ad vitandum graue aliquod damnum aut ſcandalum id faciat *f*. Ante tamen recitatã primam celebrari poteſt, niſi eſſet conſuetudo, vel conſtitutio contraria, quæ etſi eſſet, intelligenda foret de miſſa maiorę, & recitatione in choro, & non de alia, ſecundum Angelum *g*.

Nec quidquã obeſt cibus, & potus sũptus poſt matutinas preces recitatas ante mediã noctẽ, modo poſt eam nihil ſumatur,

g In d. c. præter.
h Cum communi, in d. c. veſtra, & alibi ſæpe.
i In 4. d. 9.
k Vbi ſupr.
l In d. d. 9. & Adrian. in 4. de ſacrament. Euchariſt. col. 5.
m In c. 14. de reforma. ſeſſ. 23.
n De conſec. di. 1. c. miſſarum.
o Ca. concedimus, de cõſec. d. 1.
p Supr. n. 68.
q Dicto c. cõcedimus.
r Arg. l. præcipimus, C. de appellat.
a S. Anto. 3. par. tit. 13. ca. 6 parag. 4.
b Verb. Miſſa, parag. 39.
c Ca. 1. is qui in princ. & para. 1. de ſen. excom. lib. 6.
d Ca. 1. cum ei adnota. de cõſecr. eccleſ.
e Eod. tit.
f Syl. verb. miſſa, q. 6.
g Vbi ſupra, parag. 1. & Sylu. vbi ſupra.

iuxta Adria. *h* & alios, quos retulimus alibi *i*.

84 Et qui ſine omnibus veſtibus ſacris, aut ſine corporalibus, aut ſine libro, ſaltē cōtinente canonē, ſcilicet, *Te igitur*, vſque ad cōmunionem, celebrat, iuxta S. Anton. *k* etiamſi feſtum vrgeret, iuxta eundem ibidem: etiāſi aliter mortem vitare nequeat, ſecundum Caiet. *l* (quod nobis ſatis durum videtur) licet ſi celebrat, non fiat irregularis. Et poteſt loco cinguli ſtolam lōgam adhibere, & loco ſtolę manipulum lōgum, iuxta Palud. *m* Quin etiam cingulum non benedictum adhibere poteſt iuxta Rich. *n* & Scotum *o*: quia cingulum, & calcei, ſecundum ipſos, benedici nō ſolent. Contra quos facit, quod etiam pro eis benedictio in Pōtificali noſtro reperitur. Hæc autem benedictio ad epiſcopū ſpectat iure communi: priuilegio autem Papæ miniſtri, & prouinciales fratrum minorum poſſunt benedicere corporalia, & ijdem, & cuſtodes, & guardiani alia ornamenta pro ſuo ordine, & pro monialibus S. Clarę tertij ordinis, & non pro alijs *p*.

85 *Decimonono* peccat mortaliter, qui ſine aqua aut lumine celebrat *q*. Et qui cōſecrat in pane fermentato, aut corrupto, ita vt ſubſtātiā panis perdat *r*. Aut in omphacio, aut in vino adeo acido, aut adeo lymphato, vt ſubſtantiā vini amittat, & conſecratio nulla eſt. Dixi, *Subſtantiā amittat*; alias ſecus, idem Richard. *ſ* Et qui ſolum vinum ſine aqua cōſecrat, licet valeat cōſecratio *a*. Et qui noctu ante lucem celebrat, iuxta omnes, excepto epiſcopo, ſecundū Paludanū *b*. Quæ quamuis nulla ratione firma videtur niti (vt alias hic dixi *c*) quia tamē vt audio, vſu recepta eſt, defēdi poſſe videtur ob epiſcopi prærogatiuas, quas gloſſa prędicta refert, & quia etiam, vt nos vidimus Tholoſę ab hinc ſexaginta circiter annos in Gallia Aquitanica, vbi omnes fere quotidie audiebant miſſam, quo operarij, filij, & famuli eam audirent, lōge ante lucem incipiebant fieri miſſæ. Quod ipſum & in Gallia Belgica etiam nunc fieri audio. Quem vſum difficile puto relictum iri, etiam poſt receptū Concil. Trid. iubens horis tantum debitis celebrari: nā & de epiſcopi, aut alterius ſuperioris licentia, propter neceſſitatē cōmunicandi infirmū morti proximū, & defectū Euchariſtiæ, eā ante lucē dici poſſe ait S. Antoninus *d*, quem Angelus, & Syluester, & poſteriores ſequuntur: imo & noſtra ſententia tali caſu etiam ſine licentia epiſcopi abſentis *e*.

Eſt etiam cōmuniter illicitum celebrare poſt præteritam notabiliter horā ſextam, ſecundū Ioan. Andream *f*: ſed noſtro iudicio, minus bene. Tū quia nō eſt textus, neque ratio, quæ prohibeat ieiuno, vbi ſine ſcādalo poteſt facere eā ante nonā. Tum quia eſt oblatio, & ſacrificium incruentum à ſacerdote in perſona Chriſti oblatum: & idem quod ea hora ab ipſomet Chriſto fuit oblatum cruentum: quod quædam prima miſſa fuit, vt copioſe probaui: & *g* frequenter id feci, præſertim diebus feſtis: vt ego, & mei iter faciētes, & poſt meridiem peruenientes ad loca intenta, ſatisfaceremus præcepto. Cui conſequens eſt, priuilegia de dicenda miſſa circa, vel poſt meridiem, continerę

h In 4. de Euch. col. 27.
i In c. liquido, de conſecr. d. 2.
k 3. par. tit. 13. c. 6. parag. 6. & Direct. l. 2. tit. 7. parag. 55.
l 2. 2. qu. 96. art. 4.
m 4. d. 13. q. 2. col. 5.
n In 4. d. 13. q. 4. 2. 3.
o In 4. d. 13. q. 2.
p Compend. priuileg. ver. benedicere.
q Cap. fin. de celeb. miſſ.
r Richard. in 4. d. 11. art. 2. qu. 2. de 1. & q. 5.
ſ In 4. d. 10.
a C. 1. & 2. cū gloſ. Arch. Cardin. & cōmun. de conſecr. d. 2.
b In d. di. 13. q. 2. concl. 1.
c 2. poſt gloſ. ca. fin. de priuileg. l. 6.
e Et in c. nocte ſancta de conſecr. d. 2.
d 3. par. tit. 13. c. 6. parag. 4.
e Arg. c. quod non eſt de reg. iur.
f In c. 1. de celeb. miſ. communiter recept.
g In c. ſolent de cōſec. d. 1. & breuius in præfato Enchi. de orat. ca. 3. nu. 44. & c. 61. n. 31.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ius commune, & tantum prodeſſe ad ſedandos animos ſcrupuloſorum, qualia eſſe etiam alia multa diximus *h*.

86 Nec videtur obſtare prædictũ decretum *i*, quatenus prohibet, ne ſacerdotes alijs horis, quã debitis celebrent: quia id intelligendũ eſt de horis ante lucẽ, vel poſt nonam, qua prædicta oblatio Chriſti conſummata fuit: nam & in Quadrageſima dici debet poſt nonam, quam cõſtat eſſe tertiam poſt meridiem, & horam cœnandi in die ieiunij, vt docet S. Thomas *k*. Conſequẽter videntur ſublata priuilegia Sixti IV. Innocent. V. & Leonis X. de dicenda miſſa ante horam legitimam, quorum tenores in Manuali Hiſpano hoc in loco relatos prętermitto.

Ad noue autem quęſitũ de presbytero nõ potẽte finire miſſam cœptam, reſpõdeo *primo*, quod poteſt relinqui imperfecta, ſi nõ erat facta cõſecratio: quia ca. *nihil* l, quod habet officium diuinum non debere relinqui imperfectum, intelligitur ſine iuſta in id cauſa: nam infra *a* dicetur miſſam cœptam relinquendam etiam ſuperueniente excommunicato qui nolit abeſſe.

Secundo, quod ſi facta ſit conſecratio, eſt perficienda per aliũ ieiunum, qui continuabit eam à loco, in quo alter reliquit *b*, vel per non ieiunum, ſi deeſt ieiunus: quia maioris momenti eſt præceptum de miſſa poſt conſecrationem per alium presbyterum perficienda, quod eſt diuinum, aut diuino proximum *c*, quam de communicando ieiune, quod eſt humanum *d*.

Tertio, quod quamuis nec prędictum cap. *nihil*, nec ei concordantia pręcipiant, vt alius presbyter eiuſmodi caſui præſens teneatur illam perficere: arbitror tamen teneri, etiamſi non eſſet ieiunus, debereq; ſe veſtire ſacras veſtes, & concipere cõtritionem, & confiteri, ſi opus foret, & copia id faciendi adeſſet: tum ad euitãdum ſcandalum, quod ex ea imperfecta oriri poſſet: tũ ad conſeruandum tãti ſacramenti honorẽ, ad quod longe magis tenemur, quam ad ſeruandas fortunas proximi: quas tamen, ſi ſunt notabiles, pręcipimur ſeruare, ſaltem quum cõmode poſſumus, per citata alibi *e*, & redacta in ſummam ſupra *f*.

Quarto, quod non eſt tamen perficienda per laicum, nec per clericum presbytero minorem: quia non poteſt *g*.

87 *Vigeſimo* peccat mortaliter, qui pluries quam ſemel eadem die celebrat *h*, (per quod probatur recte dici facere miſſã, quod moneo, ne quis male conſulat eam phraſin, qua interdũ vtor, & grauiter vtitur *i* illuſtriſſimus Cardinalis Sabellus.) niſi in ſeptem caſibus *k*, iuxta Paludanum, & S. Antoninum *l*. Primus die Natiuitatis, in quo tres dici poſſunt *m*: quarum dicendarũ optimus modus videtur, vt prima media nocte, ſecũda diluculo, tertia hora tertia dicatur: quãuis etiã bene dicãtur interdiu omnes tres ſine intercapedine, aut cũ ea: ſed ante lucẽ non poteſt dici recte, niſi vna, vt poſt Angelũ *n*, & Sylueſt. *o* diximus *p*. Secũdus caſus eſt, quãdo ſuperuenit dicta iã miſſa aliqua perſona notabilis, veluti epiſcopus, quẽ ſingulis dieb⁹ decet eã audire, vel di-

h In d. c. quãdo, de conſe. d. 1. c. 3. n. 57. & c. 19 n. 84.
i Seſſ. 22.
k 2. 2. q. 147. art. 7.
l 16. q. 1.
a In c. 27. nu. 13.
b Dicto c. nihil.
c Ca. comperimus, & c. relatum de conſecr. d. 2.
d C. liquido ead. d.
e In cõment c. non in ſuferendo, 23. q. 3.
f Ca. præced. n. 15.
g Arg. c. 1. parag. fin. de ſum. Trinit.
h Ca. conſuluiſti, de celebr. miſſ. & c. ſufficit, de conſecr. d. 1.
i In edict. reform. clericorum.
k In 4. d. 15. q. 2.
l 3. part. tit. 13. c. 6. parag. 4.
m Dict. c. nocte ſancta.
n Ver. miſſa parag. 40.
o Ver. miſſa 1. q. 6. & 7.
p In d. c. nocte.

q Dict. c. ſide prin l. 6.

cere *q*. Et eadem, vel maiori ratione, cum ſuperueniunt peregrini, etiamſi non ſint tanti ſtatus, ſi præcepto illo die ad audiendam miſſam teneantur. *Tertius*, cum repente poſt dictã miſſam corpus defuncti occurrit ſepeliendum, & conſuetudo habet, ne ſepeliatur ſine miſſa, quando ea celebrari poteſt. *Quartus*, quando aliquis ita ęgrotat, vt communicare neceſſario debeat, & non eſt Euchariſtia. *Quintus*, cum quis præeſt duabus eccleſijs vnitis duabus miſſis indigentibus, & nõ eſt alius qui alterã dicat. *Sextus*, ob nuptiarum benedictionẽ. *Septimus*, cum occurrit cauſa, quę iuſta videatur ad hoc arbitrio boni viri *a*, quod habet licitum eſſe celebrare pluries quam ſemel vrgente neceſſitate.

a Per d. c. cõſuluiſti.

88 *Notandum* tamen, quod neque in prædictis caſibus eſt licitum, ſi ſacerdos, qui ſemel celebrauit, nõ eſt ieiunus, etiamſi nihil præter ſolitam calicis purificationem ſumpſerit: neque ſi iã eodem die duas dixit, excepto die Natiuitatis: neque ſi adſit alius ſacerdos qui poſſit, & velit illam miſſam neceſſariam dicere, iuxta communem prædictorum. Notandũ eſt etiam omnibus diebus miſſam dici poſſe *b*, exceptis feria ſexta, & ſabbatho hebdomadæ ſanctæ *c*. Nec obſtat conſuetudo, quam cõtrariã in ſabbatho ſancto videmus: quia miſſa, quę nũc in illo dicitur, nõ eſt eiuſdem diei, ſed noctis reſurrectionis: quamuis eam paulatim imbecillitas humana tanti ieiunij impatiens ad horam reliquarum retraxerit, vt ſignificat collecta, quæ incipit: *Deus qui hanc ſacratiſſimam noctem, &c. d* In ſexta vero feria ſancta nec dicitur, nec dici debet, nec publice, nec ſecreto, ſed ſolum ſuſcipitur hoſtia, quę ex præcedenti die conſecrata remanſit. At die Iouis ſancto, aut feria quinta eiuſdem hebdomadæ, & publice, & ſecrete dici poteſt, quia id nullo iure prohibetur: imo dictum ca. *ſabbatho*, bene ponderatum, permittit, licet illo die fere omnes à celebrando abſtineant: alij ob defectum commoditatis, quia in illo die Sacriſtæ altaria denudant: alij quia falſo putant non licere: alij ob auditionem confeſſionum.

b Ca. viſum de conſecr. diſt. 1.
c Cap. ſabbatho, de conſecr. diſt. 3.
d Et in prædicto Enchirid. ſiue Manual. de ora. ca. 3. nu. 43. probauimus.

Vigeſimoprimo peccat presbyter, qui nõ celebrat ſine iuſta cauſa, ſaltem ter, aut quater in principalibus feſtis anni, in quibus laici religioſiores communicare ſolent *e*, vt latius tradimus in d. Enchirid. de orat. *f* etiamſi non habeat curam animarum, nec alia ratione, quam presbyterij ſit obligatus. Quin Concilium prædictũ *g* iubet Epiſcopis curare, vt presbyteri ſaltem dominicis, & feſtis ſolemnibus ſacrificent, & qui curam habent animarum tam crebro, vt muneri ſuo ſatisfaciant. Per quod tamen ante præceptum Epiſcoporum, non videtur presbyter teneri pluries ad miſſandum, quam ante Cõcilium: quum id non præcipiat, ſed tantum curam ad id agendi Epiſcopis committat.

e S. Thom. 3. part. q. 82. art. 10. & Rich. in 4. d. 13. art. 2.
f Arg. c. dolentes, de celeb. miſſ.
g Seſſ. 23. ca. 16.

89 *Vigeſimoſecundo* peccat is, cuius negligentia ſanguis in terra, aut altari effunditur: & quid ſit tunc faciendum, ſtatuitur *h* in hæc verba: *Si per negligentiam aliquid de ſanguine Domini ſtillauerit in terram, lingua lambetur, & tabula radetur. Si non fuerit tabula,*

h In c. ſi per negligentiam de cõſec. d. 2.

vt non

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vt non conculcetur, locus corradetur, & igne conſumetur, & cinis intra altare recondetur: & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si ſuper altare ſtillauerit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pœniteat. Si ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla peruenerit, quatuor diebus pœniteat. Si vſque ad tertium, nouem diebus pœniteat. Si vſque ad quartum, viginti diebus pœniteat: & linteamina, quæ tetigerit ſtilla, tribus vicibus miniſter abluat calice ſuppoſito, & aqua ablutionis ſumatur, & iuxta altare recondatur. Ex quo infertur non debuiſſe cremare ob hoc quædam corporalia pretioſa amicum cuiuſdam, qui è longinquo me ſuper hoc conſuluit.

Vigeſimotertio peccat mortaliter, qui reliquias ſacramenti, quę in calice, aut in patena remanēt quālibet exiguas, poſt ablutionē ſumit, iuxta mentē Paludani *a*, & Roſellæ *b*: quod eſt verum, ſi ex interuallo id faciat: ſecus ſi in cōtinenti, vt neruoſe probat Caietanus *c*: quia quę in continenti fiunt, ineſſe videntur *d*. Quare quas ex interuallo inuenerit, cuſtodire debet in alterum diem ſumendas, aut certe miniſtrare eas alicui ad communicādum diſpoſito, iuxta eoſdem. Porro humor in calice remanēs poſt ſumptionem ſanguinis, quoad omnino exſiccetur, magna cum reuerentia tractandus eſt, quia ibi eſt ſanguis D. N. Ieſu Chriſti: & ideo prima ablutio facienda eſt vino, & ſumma cum reuerentia ſumenda *e*: & quamuis poſt ſumptionem corporis, & ſanguinis aliqua particula hoſtiæ in ore remāſerit, licite poteſt ſumi ablutio, licet ea prius deglutiatur: quin & toties poteſt ſumi, quoties opus fuerit ad hoſtiam degluticndā: quod decentius videtur, quam ad id digitum ori inferri, ſecundum Roſellam *f*. Et ſi ſumpto ſanguine, aliquid hoſtię in calice manſerit, debet eam digito ori calicis admouere, & ante mixtionem vini ſumere, iuxta Scotum *g*. Decentius tamen videtur, quod Ang. dicit *h*, quodque ego ſoleo facere, ſcilicet, vt vinum infundatur, & ſimul cum particula hoſtiæ ſumatur *i*.

a In 4. d. 6. q. 1. in fin.
b Verb. Euchariſtiæ, 3. para. 13.
c 3. tom. de celeb. miſſ. q. 1.
d l. lecta, ff. de reb. cred.
e Ca. ad parrem de celeb. miſſ.
f Ver. Euchariſtia, 7. para. 12. Sylue. c. q. 8.
g In 4. d. 8 q. 3.
h Verb. miſſa, parag. 20. & Syl. ver. Euchariſtia, 2. q. 9. & Euchariſtiæ, q. 8.
i Arg. d. l. lecta, ff. ſi certi petat, & l. cōtinuus, ff. de verb. oblig.

91 Pręterea notandum, quod cum poſt hoſtiam ſumptam, volens ſumere ſanguinē, aduerterit nihil, aut ſolam aquam eſſe in calice, debet ſecundū Scotum *k*, accedere ad cornu altaris, quaſi ablutionē accepturus: & ſumpto vino, & aqua vel ſolo vino cū aqua, quę remanſit in calice, redire ad mediū altaris, & ibi conſecrare, incipiēs ab illis verbis: *Simili modo, &c.* proſequēs vſque ad illa: *Vnde & memores, &c.* alijs prætermiſſis, ne populus propter moram errorem intelligat, ſanguinem Domini cum reuerētia percipere, & mox purificatione accepta reliqua proſequi. Quę praxis videtur pręſtare praxi S. Thomę, qui *l* cenſuit, quod deberet alterā hoſtiam non conſecratam cum nouo vino aqua mixto ſumere, & incipiēs verſ. *Qui pridie*: cōſecrare ſub vtraque ſpecie, & miſſam in finem vſque proſequi, perinde ac ſi alterā hoſtiā nō cōſecraſſet, nec ſumpſiſſet, neque aquā calicis deguſtaſſet. At ſi is, cui hoc contingit, ignorat pręceptum Eccleſię: quo qui celebrat tenetur ſub vtraque ſpecie cōſecrare, & ſume-

k In 4. d. 2.
l In 3 par. q. 83. a. 6.

re *a*, aut inopinato caſu perturbatus non ſuſcipit, nec cõſecrat vinũ, nõ peccat ob id mortaliter, iuxta Adrianũ *b*. Subnotandũ item, quod qui multas hoſtias conſecrandas accipit, & memor tantum illius quam manibus tenet, verba cõſecratoria profert, omnes conſecrat: quia quamuis non habeat intẽtionem actualem eas conſecrandi, habet tamen virtualem manantem ex actuali quã habuit cõſecrandi quãdo illas accepit cõſecrandas *c*.

a Ca. relatum de conſe. d. 2.
b In 4. de ſacrã. Euchar. col. 23.
c Scot. in 4. d. 12. & Ange. verb. Euchar. 2. parag. 27. Panor. cum communi in c. ſacerdos, de offi. ord.

Vigeſimoquarto peccat mortaliter, qui aliquam pecuniam accipit ad per ſe, vel alium dicendas miſſas, & facit eas ab alijs dici, aliquid ſibi retinendo de pitantijs pro eis tradendis, ſecundum Maiorem *d*. Contrarium tamen ſentit Sotus *e*. Nobis vero videtur, quod opinio Maioris procedat, quando qui pecuniam accipit, non habet vllum officium ob quod lex, aut conſuetudo aliquod illi ſtipendium pro eiuſmodi cura ex quaque pitantia miſſæ conſtituit, impenſis eorum, qui eas dicere debẽt: quia licet omnes ſibi commiſſas dicere faciat, non tamen quantum debet eas dicentibus perſoluit, & ſic iniuſtitiam committit. Soti vero, quando eſt perſona quæ officium præfato modo habet, & etiam quando qui dat pecuniam, dat pluſquam ad ſalaria ordinaria ſufficit, cum voluntate ſaltem tacita, vt quod ſupereſt retineat ſibi pro cura, & induſtria, quam ei rei impẽdit *f*. Cuiuſmodi videntur eſſe aliquot parochi, & ſacriſtę, quibus conſueuerunt commendari miſſæ dicendæ, & tradi eleemoſynæ pro dicturorum pitantijs.

d In 4. d. 45. q. 3.
e Li. 5. q. 1. de iuſt. & iur.
f Arg. c. ſciẽti non fit iniuria, de reg. iur. l. 6.

92 *Vigeſimoquinto* peccat mortaliter, qui obligatus ad dicẽdam miſſam pro aliquo, non applicat ei totam illam eius partem, quã tenetur ei applicare. Tum quia, vt diximus *g*, vna miſſa pro multis dicta non tantum valet cuilibet eorũ, quantum valeret dicta pro eo ſolo. Tũ quia ſecundum Scotum pulchre *h* hac de re diſſerentem, triplex eſt valor miſſę: ſcilicet, generalis, qui debetur toti Eccleſiæ iuxta intentionem illius: medius, qui ei pro quo dicitur: & ſpecialis, qui dicenti: & ita qui totũ valorem generalem non applicat toti Eccleſię, ſecundũ ordinationẽ eius, & qui non applicat totum mediũ ei, pro quo dicit, peccat: quia iniuſtitiã cõmittit, quamuis valorem ſpecialem ſibi debitũ iuſte poſſit applicare ſibi, vel alij cui voluerit: ſiue addat plures collectas, quã debeat, ſiue nõ, iuxta Maiorẽ *a*, cui conſentit ibidẽ Vuend. *b* Gabriel, licet pugnare videatur in hoc vltimo Scoto *c*. Quę tota eſt doctrina ſingularis, vſu Eccleſię merito recepta: licet S. Th. *d* & poſt ipſum Sylueſter *e*, & Caietanus *f*, & nõnulli alij aliud tenuerint. Tum quia qui tenetur ad dicendum vnam miſſam alicui, ſiue quia liberaliter eam illi promiſit, ſiue quia pro ea dicẽda pitantiã accepit, nõ ſatisfacit illi eam etiam pro alio dicẽdo, niſi ille tacite, aut expreſſe conſentiat, vt *g* cum cõmuni diximus. Tum quia paupertas dicentis non ſufficit vt pro vna miſſa duæ pitantiæ capiãtur, quamuis Sotus *h* contra minus bene teneat. Tum quod nullo ad id textu, ratione, vel

alio

g In Enchirid. de ora. c. 20. nu. 75. & in c. viſum, de cõſe. d. 1. & c. nõ mediocriter de cõſecr. d. 5. & infra eo. nu. 111.
h Quolib. 20.
a In 4. d. 45. q. 2. ar. 4.
b In addi. ad 4.
c Vt ſupra.
d 3. part. q. 76. ar. 5.
e Ver. miſſa 1. q. 9.
f In opuſcu. tom. 2. tract. 3. de celeb. miſſ.
g Vbi ſupr.
h Li. 9. q. 3. a. 2. de iuſt. & iur.

alio auctore fulcitur. Tum quod ipſemet ait *i*, quod qui habet vnde ſuſtentetur, duas pitantias pro vna miſſa accipere non poteſt: & paupertas dicentis non tollit iuſtitiam nec debitū alterī *k*. Tū quod Eccleſia non inſtituit miſſas ad alendos pauperes clericos: imo ſanxit, vt nullus pauper ordinaretur *l*: & qui ordinatus in paupertatem inciderit, aliqua arte, ſiue agricultura ſibi victū quęrat *m*. Tum quod non obſtat illud *n*, *Qui altari ſeruit, de altari viuat*, per ea quę ad intelligentiam illius diximus *o*: & quia quilibet ſacerdos plus in alijs quā in dicenda miſſa Eccleſię ſeruit: ſiquidem vt minimū horas canonicas recitat *p*, & ideo non tenetur ei victum præbere ſolus ille, pro quo celebrat: & quia quælibet pitantia dari ſolita communiter, ſufficit pani, & vino emendis, quibus ſolis, quinimo paucioribus multi laici etiam coniugati ſuſtentantur, tota die laborantes. Ex quibus infertur reſponſio ad noue quęſitum, ſcilicet quod neque parochus, neque alius qui tenetur dicere miſſam pro vno, ſatisfacit dicēdo pro illo, & alio, niſi de conſenſu eius, pro quo tenetur expreſſo vel tacito: qualis colligitur ex cōſuetudine ſeruata in parochia, vt parochus dicat miſſam publicam de defūctis pro parochiano defuncto ſepeliendo, vt ſentit Scotus *q*.

93 *Vigeſimoſexto* peccat mortaliter excōmunicatus, interdictus, aut ſuſpenſus ſuſpenſione maiore, qui aliquem actum particularem, & proprie ſiue ſpecialiter ad ſuum ordinem pertinētem exercet: & fit irregularis, in quo ſolus Papa diſpenſat *r*, cū moderatione adhibenda infra *ſ*. Et qui miſſam, aut alia diuina officia celebrat in loco nō interdicto coram perſonis interdictis, & eſt ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpenſus *t*, & ſi ſtante illa ſuſpenſione celebrat, fit irregularis, *u*

94 Quod quantū ad ſuſpenſionē, & irregularitatē intelligēdum eſt de exempto à iuriſdictione ordinaria, & non de nō exēpto: quia cap. *epiſcoporum*, quod de hoc loquitur, non comprehendit non exēptos, iuxta opinionem Archidiaconi ibidē receptā per Dominicum Peruſinū, & Ioan. Colon. & Villadrego *a*: quo nonnullos cōſolati ſumus: quamuis S. Anton. *b* & aliqui Summiſtę ſequantur gloſſam eiuſdem cap. quæ oppoſitū tenet, non perpendentes Ioan. And. eius auctorem ſuper eadem gloſſa poſtea ob multas rationes tenuiſſe quod à nobis dicitur.

95 *Vigeſimoſeptimo* peccat mortaliter clericus vnius Eccleſiæ, qui clericos alterius Eccleſię ad diuina officia tēpore interdicti generalis admittit, iuxta opinionē Archidiaconi *c*, quā obſeruari in Gallia vidimus. Cuius tamen contrariam Ioan. Andreæ, quæ in tota Hiſpania obſeruatur, veriorem iudicamus.

Vigeſimooctauo peccat mortaliter, qui interdicta generalia, aut particularia (de quibus *d* dicetur) non prout debet obſeruat, & qui aliquem excommunicatum, aut nominatim interdictum, aut manifeſtum vſurarium ſepelit, & eſt excommunicatus *e*, de quo *f* dicemus.

i In eod. art.
k Arg. c. ex tenore de foro comp. & c. denique 14. q. 5.
l Ca. non liceat, c. epiſcopus, c. tuis, & c. cum ſecundum de præb.
m Ca. cler. victum 61. d.
n 1. ad Cor. 9.
o In c. 1 cum ſecundum.
p Cap. 1. cum eis adnot. de celeb. miſſ.
q In d. quolibet. art. 2.
r Ca. is cui de ſent. excōm. l. 6.
ſ Ca. 27. num. 244. & ſeq.
t Cap epiſcoporū, de priuil. l. 6.
u Dicto ca. is cui.
a De irregular. col. 7. & Cardin. conſil. 4. de ſen. excom.
b 3. part. tit. 15. c. 1.
c In c. alma mater, de ſen. ten. excom. lib. 6.
d In ca. 27.
e Clem. 1. de ſepul.
f C. 27 n. 168. & ſeq.

96 *Vige-*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

96 *Vigeſimonono* peccat mortaliter, qui non habens ad id facultatem ſcienter, aut per ignorantiam craſſam confeſſum à caſibus, & cenſuris, à quibus non poterat, excepto mortis articulo, abſoluit, ſed irregularitatem non incurrit, nec aliam cenſuram, tenetur tamen monere ſic abſolutum, ſi commode, & ſine ſcandalo poteſt *g*. Et qui commutat vota, aut in eis abſque auctoritate diſpenſat, vt dictum eſt ſupra *h*.

87 *Trigeſimo* peccat mortaliter clericus ordinis ſacri, aut beneficiarius, monacha, vel monachus, qui deputatus ad chorum omittit, vel vult omittere per totum diē horas canonicas aut aliquam partem notabilem earum: aut notabiliter male eas recitat, ſine propoſito iterum recitandi, abſque iuſta cauſa, aut abſque attētione neceſſaria: quia vt probauimus alibi *i*, hæc tria hominum genera tenētur ad legitime recitādas omnes horas canonicas ſingulis diebus *k*; adiuncta ratione forti S. Antonini, qua probat ad id teneri monachos. Dixi, *ad chorum*; qui enim profitetur ad alia obſequia extra chorum, puta bellica, vel ad alia opera ſeruilia, non tenetur ad illas, ſed ad alias illarum loco eis ab ordine ſtatutas. Dixi, *omittit vel vult omittere*; quia toties peccat mortaliter, quoties id facit, vel deliberat id facere *l*. Dixi, *per totum diem*; quia licet peccet qui eas non recitat, etiā priuatim extra, aut intra eccleſiā horis debitis ſine aliqua cauſa (vt probamus *m*) non tamen peccat mortaliter, ſi ante mediā noctem eas dicat, vt poſt S. Antonin. ibidem *a* probamus *b*: addētes *primo* melius eſſe anticipare illas, quam poſtponere, quando per occupationem debitis horis dici nequeunt: quia illud prouidentiæ, hoc negligentiæ videri poteſt. *Secundo*, non eſſe peccatum, imo meritum propter honeſtas occupationes matutinas horas veſpere præcedenti recitare, & mane vſque ad nonam incluſiue, & poſt meridiem reliquas ſimul *c*: quia vt ait S. Th. *d* melius eſt anticipare laudes Dei, & poſtea alium actum ſtudioſum agere, quam vnum per alterum impedire: quamuis anticipans, vt voluptuoſius mane dormiat, venialiter peccet *e*.

98 Dixi, *Partem notabilem*; quia omittere paruam, puta, vnam dictionē, aut partē verſus, etiā ſine voluntate repetendi, non eſt pluſquam veniale: modo nec ob cōtemptum, aut cum notabili ſcandalo omittatur, per dicta alibi *f*, quidquid ſentiat S. Anto. *g* Dixi, *Sine propoſito ſupplendi*; quia cū eo ne veniale quidem eſt aliquam partem notabilē cum aliqua cauſa omittere, veluti ob tuſſim, collocutionem, aut reſponſionem ad aliquam rem neceſſariam recitando cum alijs non expectantibus. Dixi, *Aut notabiliter male recitat*; propter eos, qui toties contrahūt ſyllabas, dictiones deglutiunt, & ſuos verſus incipiunt, antequam ij, quibus cum recitant ſuos abſoluāt: quod eſt graue peccatū, & omniū, quę in horis recitandis, & cantandis admitti vidi, frequentiſſimum: & propter eos qui recitant cū iis, qui toties hoc faciūt, vt iudicio boni viri fiat notabilis cōfuſio: ij enim mortaliter

g Sylu. verb. confeſſor. 3. in prin.
h Ca. 12. n. 72.
i In Ench. de orat. c. 7. n. 2. & 4.
k Arg. c. 1. de celeb. miſ. & c. fin. 92. diſt.
l Arg. ſupra dictorum, in c. 11. n. 2.
m In dicto Ench. c. 3. n. 45. per clem. 1. de celeb. miſſ. & per c. 1. eod. tit. vbi Ioan. And. id ſentit. 4.
a 2. par. tit. 9. c. 12. para. 3. & 5.
b In d. Ench. c. 3. n. 97.
c Arg. ca. 1. de cele. miſſ.
d Quolib. 5. ar. 28.
e Arg ca. clericus, 1. 91. d.
f In d. Ench. c. 30. n. 18. in fi. & ſupr. c. 11. c. nn. 2.
g 2. par. tit. 9. c. 12. para. 3.

liter peccant: quamuis qui parum, non niſi venialiter, per dicta ibidem *h*.

99 Dixi, *Sine propoſito eas iterum recitandi*; quia qui cum eo recitat, & poſtea iterũ eas repetit, nõ peccat mortaliter: vt faciebãt quidam amici mei, qui moniti à nobis, quod nõ ſatisfaciebant recitando cũ prælatis, & alijs balbutiẽtibus, & verſus notabiliter anticipãtibus, verentes eos monere, ne ſuos verſus anticiparent, excuſabant ſe, dicentes ſe ſic recitare cum propoſito iterum bene recitandi. Nõ etiam peccat mortaliter, qui per obliuionem, aut inaduertentiam aliquam horam, aut eius partẽ notabilem omittit, aut horam, quã prius recitare debet, poſterius recitat: veluti qui prius tertiam, quam primam, aut prius aliquem pſalmum, hymnum, aut lectionem poſterius dicendã: imo nec tenetur ad ea iterum recitanda, neque parte omiſſa ſuppleta ad proſequendum omnia quę poſtea dixit: ſatis enim eſt ſupplere per obliuionem aut inaduertentiam omiſſum *i*.

100 Dixi, *Sine cauſa iuſta*; quia ſunt etiam aliquot cauſæ excuſantes. *Prima*, infirmitas eiuſmodi, ob quã directe vel indirecte precum recitatio infirmo noceret, iuxta Innocentium, & Hoſtienſem *a*: quod videtur intelligendum de nocumento notabili, quod ſequeretur nõ ſolum recitando horis debitis, ſed etiã ante vel poſt illas, vſque ad mediam noctem, & etiam recitando cum ſocio, ſi eum haberet: & alias nõ, vt diximus *b*: inferentes febrim, quę ſtatis horis recurrit, nõ excuſare illum ante, vel poſt illas cõmode dicere valentem: nec conſequenter febrim quartanam, aut aliam leuem *c*, nec aliam, quę nõ impedit colloquia grauia, & negotiorum, ac rerum grauium ordinationem, vt dixi *d*. Quo fit, vt arbitrer multos nimis facile ſe excuſare. Equidẽ non ſum auſus excuſare me ob ægritudinem à pronuntiandis horis, niſi vno vel altero die ſpatio 70. circiter annorum, quibus recito; licet quinquies conclamatus fuerim. Porro, vt non eſt opus repetere poſt ægritudinem horas in illa omiſſas *e*, ita non eſt opus eas ab alio recitãte audire ægritudinis tempore *f*, nec aliud ſentiunt Innocentius, & Hoſtienſis *g*, quidquid dicat Gerardus *h*, & monſtrauimus vbi ſupra *i*. Neque eſt neceſſe loco horarum mente Deum precari, quidquid dicat Maior *k* ſine textu, aut ratione concludente.

101 *Secũda* cauſa à recitãdo excuſans, vt *l* diximus, eſt occupatio repentina, aut quæ ſine ſcandalo, aut peccato omitti nõ poſſit, iuxta Henricũ de Gandauo *m*, cui ſatis cõſentit Maior *n*, & Sylueſter *o*: vt ſi neceſſe foret horas omittere ad ſe dandos populi tumultus, qui excitantur: aut ad cõcionẽ, quę ſine ſcandalo aut magno damno omitti non poteſt, neceſſaria parentur. Et idem quando occurrit neceſſitas habendi pręlectionem in concurſu publico, vel cõcluſionum defenſione, quę recte facere plurimũ reipublicę, vel priuatæ intereſſet, & eorum ſtudium, & precum recitatio ſe nõ compaterentur, vt prefati ſentiunt: quamquam

nos,

h In d Ench. c.15.n.11.per clem.1.de celeb.miſſ.& c. dolẽtes, eod. tit.& in ſtatutis eccleſiæ Gallicanæ, tit. Qualiter horæ.

i Pala.in 4.c. 15.q.5. art.2.

a In c.1.de celeb.miſſ.

b Vbi ſupra, 11.n.1.

c Hoſtien. in d.c. 1.de cec. miſſ.

d In d.c.11. n.4 & 5.

e Iuxt.Inn.& Hoſtien.recepres, in d.c.1.

f Palud.in 4. d.11.q.5.a.2. concluſ.1.

g In d.c. 4.

h De aſſiduitate orand. col.4.

i Ca.11. n.3.

k In 4 d. 12. q.6 poſt.argum.10.

l Vbi ſupra.

m In quolib. 16.q. 92.

n In 4.di. 12. q.5. co. 4. & ſuper Mar. c. 6 col. 12.

o Verb. hora q.fin.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nos, gratia Deo, ad hunc vſque diem numquã earum recitationem ante, vel poſt eiuſmodi actus omiſimus, etſi frequēter nobis occurrerũt: neque ob geminas in die lectiones, quas multis annis Tholoſę, & Caturci primũ, deinde Salmanticę, & Conimbricæ habuimus: nec ob quaternas toto anno in Gallia ſingulis diebus etiam feſtis, exceptis Virginis matris, Dominicis, & Apoſtolorum habitas. Nec facile cõſuleremus alteri, qui recitando partem ante ſignatum concionandi, vel prælegendi punctũ, & partem poſt concionem, vel lectionem, & partem inter ſtudendum, ſatisfacere poteſt, attento quod ſine ope diuina nihil, & cum ea omnia fieri poſſint, iuxta illud Pauli *p*: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat, qui eſt Chriſtus.*

Tertia cauſa defectus Breuiarij, ſiue id ſua culpa, ſiue abſque ea contingat: quia quamuis peccet Breuiarium ſibi non cõparando, non tamen peccat non recitando, quum id præſtare nequeat: modo iuſte pœniteat illud non comparaſſe *a*.

102 *Quarta* cauſa eſt diſpenſatio Papæ, iuxta Cardinalem Turrecrematã *b*, neque aliud ſentit Cardinalis Florentinus *c*: quamuis illi ita viſum fuerit, vt *d* diximus admonendo, quod quãuis Papa in hoc diſpenſare poſſit, rariſſime tamen ſolet, nec cuiquã ea (mea ſententia) expedit: expertum enim eſt, benignitate Dei fieri, vt nihilominus quis proficiat in ſui muneris fũctione recitando eas horis animi cauſa conſumendis, quam omittendo. Vbi etiam probamus neminē à recitando excuſari, eo quod ſtudeat, inſeruiat, vel peregrinetur, quidquid dicat Gerardus *e*, & Abbas antiquus *f*, vt diximus *g* copioſiſſime *h*: quod neque excommunicatio etiam denuntiata à recitando ſeorſim excuſat *i*. Et *k* quod neque tenuitas beneficij excuſat *l*, quidquid Sotus *m* dicat: tum quia ſolo ſuo arbitrio nititur: tum quia tituli beneficiarij acceptatio, & non quantitas reditus ad id obligat: tum quia ſibi debet imputare quod accepit illud, pręſertim ſi permittitur dimittere, & non deſit qui velit illud accipere.

103 *Quinta* eſt, quod nõ teneatur ad hoc niſi ratione beneficij, & quod eius nullos fructus nec per ſe, nec per alium capiat, nec capere poſſit, nec in poſterum capturus ſit ob illud tempus, vt dixi *n*. Addo, *Nec per alium*, propter multos pueros, & alios familiares, vel amicos, quorum patres, heri, vel amici pro illis capiunt: quia iſti non minus, quam ſi ipſi caperēt, tenentur *o*. Addo, *Nullos*; quia quamuis non niſi diſtributiones quotidianas capere, ad illud tenetur, iuxta eoſdem. Addo, *Neque capere poſſit*, propter eos per quos ſtat quominus capiant, non accipiendo poſſeſſionem, vel non reſidendo.

104 Addo, *Neque in poſterum capturus ſit, &c.* quia ſi litigaret, & habita ſententia fructus ſequeſtratos, aut ab aduerſario perceptos obtinere deberet, tenetur ſecũdum omnes, quãuis poſſeſſionē nõ accepiſſet, nec accipere poſſet, quidquid Cardinalis S. Sixti, & Paludanus, tamquã magis Theologi, quã Canoniſtę in

hoc

p Ad Philip. 4.

a Arg. l. impoſſibilium, ff. de reg. iur. & c. nemo ad impoſſibile, eod. tit. l. 6.
b In c. Eleutherius, 92. d.
c In clem. 1. de celeb. miſſ.
d Vbi ſupra nu. 9.
e De aſſiduit. psaland. q. 9.
f In c. 1. de celebr. miſſ.
g In d. enchirid.
h Ca. 7. n. 18.
i Ca. presbyterum, 28. d. & c. 2. & eod. de cler. anno. iniuſt.
k Num. 27.
l Per gloſſ. ſing. in c. clã do eccle. victu, 91. d.
m Lib. 18. de iuſt. & iur. q. 6. a. 3.
n In d. c. 7. n. 28.
o Reg. qui per aliũ l. 6.

hoc ſenſerint: quia fructus percepti, ſaltem poſt litem conteſtatã, debentur vero beneficiario ſi vicerit, quamuis cõtra poſſeſſorem de proprietate litiget, tã in rebus ſpiritualibus, quam profanis *p*. Vnde infertur, non excuſari eum, qui in penſionem omniũ fructuum cõſenſit ei, qui in ſuum fauorem beneficium renuntiauit (quod quotidie fiebat olim, nunc autẽ ſub S. D. N. Gregorio XIII. nunquam, aut rariſſime) quia vere beneficiarius eſt, & habet poſſeſſionem beneficij, aut per ipſum ſtat quo minus eam habeat, & ſi vult poteſt aliquos fructus capere: quia poteſt ſeruire, & ad mercedem ſui ſeruitij cogere eum, cui omnes fructus reſeruati ſunt: fructus enim illi ſolum intelliguntur, qui reliqui ſunt deductis oneribus *a*. Oppoſitum tamen nobis ibi viſum fuit, & hic videtur de eo, qui conſenſit, vt renuntianti omnes fructus, & omne ſeruitium, & adminiſtratio beneficij reſeruarentur: quia is nil poteſt percipere, neque ſeruire nolente penſionario, quæ eſt cõcluſio quotidiana, & ſingularis.

p Deciſ. Rot. 24. in nouis, per notata, in c. grauis, & per Inno. in c. in literis reſtit. ſpol. l. certum, C. de rei vendi. & l. ex diuerſo, ff. eod.

a l. fructus ff. ſolut. matr. cum nota. ibi per Feli. in c. ad noſtram, de iureiu.

105 Dixi in principali concluſione, *Sine neceſſaria attentione*; quia eius defectus eſt mortalis, vt probauimus alibi *b*.

b In d. c. 13. per illud c. & per c. dolentes, de celeb. miſſ. & alia multa.

Porro, attentio neceſſaria cõſiſtit in habendo à principio horarum propoſito actuali, aut virtuali ad eas attendẽdi, & poſtea actualiter, aut virtualiter attẽdendo aliqua attentione ſufficienti, quæ eſt triplex. *Prima*, verborum, ne alia pro alijs, aut cõfuſe, aut irreuerenter dicantur. *Secunda* rerum ſignificatarum per ea. *Tertia* perſonarum ad quas diriguntur, puta Sanctiſſimę Trinitatis, Angelorũ, ac Sanctorum eius, & rerum petitarum ab eis, puta beatitudinis, gratiæ, charitatis, fidei, ſpei, & aliarum virtutum, vt clarius alijs *c* diximus, addentes, quod harũ trium attentionum ſecunda eſt melior prima, & tertia ſecunda. Item, tertiã omnibus eſſe cõmunem, & etiam primam fere omnibus, ſed ſecundam ſolum callentibus idioma quo horæ ſoluuntur.

c In Enchir. de orat. c. 13. n. 4.

106 Non abs re autẽ addidi, *virtuali*; quia vt *d* dicebamus, ſufficit virtuale: quale habet qui petit, vel accipit Breuiariũ animo huic obligationi ſatisfaciẽdi, aut eundi ob id ad Eccleſiã, & alia ſimilia: ita vt interrogatus, quare petis, aut facis hęc, vere reſpõderet, ad recitandi obligationi ſatisfaciendũ, iuxta ea, quæ poſt alios, præſertim Maiorem ſcripſimus *e*: quod tamen propoſitũ actuale, aut virtuale tollitur per propoſitũ actuale, aut virtuale nõ attẽdẽdi: quale habet expreſſim, qui nõ vult attẽdere, & tacite, qui aduertit ſe euagari cogitãdo res à ſua precatione alienas, & ad nullam dictarũ attentionũ animum reuocare nititur, iuxta communem: & etiam qui deliberate ſe occupat in rebus exterioribus omnibus tribus prędictis attẽtionibus impatibilibus, attenta ſaltem induſtria recitantis, & ita ſe occupantis.

d In d. c. 13.

e In d. c. 13. & in ca. inter verba, 11. q. 3. nu. 309.

107 Vnde *f* intulimus, eũ qui ſcribit, aut legit aliena ab ijs quæ recitat, cõmuniter peccare, etiam mortaliter, ſi deliberate id faciat, recitãdo partẽ notabilẽ precũ debitarũ, ſaltẽ ſine propoſito iterandi: quia ſcribere, aut legere aliena ab eis quę recitãtur,

f In d. c. 13.

eſt opus exterius, quod omnibus tribus modis attẽtionis repugnare videtur. Addidi, *Communiter*; quia neceſſitas, vel vrbanitas reſpõdendi alicui, vel ſubſcribendi epiſtolę, vel aliud ſimile faciendi, excuſaret eum qui cum alijs recitaret, & proponeret ſupplere poſtea, quę ſocij, dum ipſe ſcribit recitant. Addidi, *Deliberate, & recitando partem notabilem*; quia faciens illud nõ aduertendo eſſe ita contrarium recitationi, aut ſolum dum quid paruum recitatur, non peccat ſaltem mortaliter *a*.

a Per ſupra dicta.

Ad *primum* circa hoc noue quęſitũ reſpondeo, ita licere officiũ matutinum diei ſequentis recitare etiã ante ſolis occaſum, ſicut poſt illum toto horarum diei penſo perſoluto, vt poſt Caietanum dixi *b*. Ad *ſecundum*, quod non ſatisfacit recitans per Breuiarium nouum trium lectionum ſine diſpenſatione: quia ſine illa non eſt iuſtus modus recitandi horas canonicas, vt ex eius prooemio patet, & dixi alibi *c*. Ad *tertiũ*, quod nõ ſatisfacit quis recitando per Breuiarium cuiuſcunque dioeceſis, niſi eſſet ordinatus ad ſolum titulum patrimonij, & careret beneficio *d*.

b In d. Enchirid. c. 3.

c Vbi ſup. c. 19. n. 205.

d Secundum direct. l. 2. c. 8

108 Porro, ſupradictis non eſt locus in clericis minorũ ordinũ tantum, ſi nõ ſunt beneficiarij, vel monachi, vel penſionarij Iure namque cõmuni ad nihil determinatum recitandũ tenentur, niſi cum ordinantur, promittãt, vel ordinatori pręcipienti conſentiant dicere aliquid: vt fieri ſolebat ab hinc circiter ſeptuaginta duobus annis in Celtiberia, cum primum primam tõſuram accepi: promittebat enim, vel ordinatori pręcipienti cõſentiebat initiatus prima tonſura recitare quotidie, Miſerere mei: & initiatus alijs minoribus, Canticũ graduum, ſiue quindecim Pſalmos Graduales: quod tamen iam pridem non fieri audio. Dixi, *Vel penſionarij*; quia licet ante extrauagantem Pij V. infra relatam, ad nullas preces obligarentur, poſt eam tamen obligantur ad officium minus B. Mariæ quotidie recitandum.

Ad noue autẽ quęſitum reſpõdeo, licere etiam hodie inſigniri prima tonſura, ſine intentione aſcendendi vlterius. Tũ quia id nullo iure diuino aut humano prohibetur. Tũ quod illegitimus Epiſcopi diſpenſatione promouetur ad minores, & ſimplex beneficium, qui tamen poſtea non poteſt aſcendere vltra. Tum quia Conc. Trid. *e* requirit quatuor, è quibus non eſt hoc. Idem eadem ratione videtur dicendum de quatuor minoribus.

e Seſſ. 23. c. 4. ſup. n. 65. relatum.

109 *Trigeſimoprimo* peccat mortaliter, qui ordine ſacro inſignitus cõtrahit matrimoniũ, & matrimonium nõ valet, & eſt excõmunicatus, vt dictum eſt *a*. Et qui cohabitat fœminæ, qualiſcunque ſit illa, cognata, vel extranea, formoſa, vel turpis, ſerua, vel libera, iuuenis, vel ſenex, credẽs, aut credere debens ſe voluntate, vel opere, vel vtroque modo peccaturũ, per illud *b*: *Qui amat periculum, peribit in illo*, & ea, quę ſuper eo *c* ſcripſimus, & per cap. 1. *d* Nec obſtat c. *interdixit e*, quatenus habent licere clerico cohabitare filiæ, matri, ſorori, amitæ, aut fratriæ, aut extraneæ ſeni; quia procedunt quoad forũ exterius: & quando non ſunt

a Supra c. 22. n. 52.
b Eccle. 3.
c In c. ſi quis autem de pœnit. d. 1.
d De cohab. cleric. & mulier. & per adducta.
e Raph. Volaterano l. 8. 21. Anthrop. ca. 32. d. c. volumus, de cap. cũ omnibus, 81. d.

alias

alias ſuſpectę, nec habent famulas iuuenes, & clericus eſt bonæ famæ, iuxta mentem iuris diuini, & humani: quod ſatis ſentiũt Ioan. Andr. Panormitanus, & communis *f*: non autẽ procedunt quoad forum conſcientię, quando vere corã Deo imminet huiuſmodi periculum: licet à multis hęc non ſatis intelligantur. Et qui ſolus domum ſolius de fornicatione ſuſpectę adit *g*, aut ita ſibi periculoſæ, vt credere debeat ſe in conſenſum fornicationis mentalis, vel operis inductum iri, etiãſi eſſet religioſa, vel commater *h*. Porro Concil. Trid. *i* vetat clericis, ne cõcubinas domi vel foris habeant: alioquin pœnis à ſacris canonibus impoſitis puniantur: & ſi à ſuperioribus moniti nõ reſipuerint, ipſo facto ſint priuati tertia parte fructuum beneficiorum, & penſionũ fabricę Eccleſiæ, aut alteri loco pio arbitrio Epiſcopi applicãda. Si vero nec ſecundo moniti reſipuerint, non ſolũ eo ipſo perdãt omnes fructus, & penſiones, ſed etiam à beneficiorũ adminiſtratione arbitrio Epiſcopi tãquã Sedis Apoſtolicę delegati ſuſpendantur: & ſi ita ſuſpẽſi perſeuerent, beneficijs, portionibus, officijs, & penſionibus quibuſlibet perpetuo priuentur, & ad illa inhabiles reddãtur, donec iuſtis de cauſis cum eis fuerit diſpẽſatum. Si vero ad eas ſemel dimiſſas redierint, aliaſve mulieres ſcandaloſas ſibi adiunxerint, pręter dictas pœnas omni appellatione remota excommunicentur. Horum autẽ cognitio nõ ad Archidiaconos, aut Decanos, ſed ad Epiſcopos pertineat, qui valde ſummarie procedant. Clerici vero beneficia eccleſiaſtica non habentes pro delicti modo caſtigentur pœnis carceris, ſuſpenſionis ordinis, ac inhabilitatis ad beneficia, &c.

f In ca. 1. de cohab. cler. & mul.
g Cap. clericus, 81. diſt.
h Arg. proxime citatorũ.
i Seſſ. 25. c. 14

110 *Trigeſimoſecundo* peccat mortaliter, qui monaſteria monialium ſine iuſta cauſa & manifeſta poſt prohibitionem ſibi factam frequentat *k*. Dixi, *Qui ſine iuſta cauſa, &c.* quia ſola frequentatio ſine monitione, & mala mortaliter intentione non præbendi mali mortalis occaſionem, vel ſcandalum, non videtur peccatum, ſaltem mortale.

k Ca. monaſteria, de vit. & honeſt. cler.

Trigeſimotertio peccat mortaliter clericus ſacri ordinis, beneficiarius, vel monachus, qui habitum non geſtat, & tonſurã, aut comã, vel barbam nutrit, aut coronã non radit, aut veſtes ſibi indecentes induit, aut arma offenſiua portat, ſecundũ iura cõmuniter recepta *a*. Dixi, *Sacri ordinis, beneficiarius, &c.* quia alius licite poteſt tonſuram, & habitũ omnino exuere. Dixi *Exuere*, quia non poſſet tonſuram cum armis publice ferre, & raſurã *b* & arma portare, & alia omnia, quę laicus poteſt facere in ciuilibus, ſecundũ Panormitanum vſu receptum, & in theorica communiter probatum *c*: quod nullibi ęque bene probatur ac in *d* Concil. Trid. quod etiã ad hoc notauimus alibi *e*, imo in criminalibus eadem ratione: Nec obſtat quod irregularitatẽ contrahendi periculũ ſubit: quia etiam illud ſubit laicus. Et cum non teneatur ſacrum ordinem, vel beneficiũ ſuſcipere, non videtur teneri prædictum periculum vitare: licet putem non licere id

a Ca. ſi quis, & c. cler. 1. de vit. & honeſt. cler. & clem. 2. eod. tit.
b Arg. glo. recept. in ver. tonſuram cler. 2. de vita honeſt.
c In c. 1. & 2. de poſtul. & in prædictis, c. ſi quis cle. 6. c. cler. 2. de vit. & honeſt. cler. & c. 1 ne cler. vel monach.
d C. 6. de reform. ſeſ. 14.
e In com. ca. ſtatuimus, 14. qu. 3. n. 17

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

f In comm. c. non dicatis 22.q.1.n.60. g Per d. clement. c. de vit. & honeſt. cler. h Vnde præ dictum c. cleri.1. deſumptum fuit.

facere raſuram in capite deferendo, ſicut non licet cum ea veſtem partitam deferre: alioquin enim nulli iudices ſeculares, nec aduocati, vel procuratores coram eis cauſas criminales agentes, prima tonſura inſigniti poſſent abſolui, niſi firme proponerent nunquam id facere, vt etiam tradimus *f*, dicentes indolere nos non addidiſſe iſta in hoc loco. Dixi, *Omnino exuere*; quia non licet tonſuram & coronam deferre vna cum veſte virgata, vel partita, &c. *g* Dixi, *Secundum iura communiter recepta*: nam ſecundum ius Concilij Carthaginenſis *h* prohibetur radi barba, & conſuetudo Vrbis, & multę partis orbis eam permittit, modo labium ſuperius radatur.

i 44. diſt. k De vit. & honeſt. cler.

Trigeſimoquarto peccat quidem clericus non ſeruans infraſcripta decreta, ſed non mortifere, niſi iuxta reſolutionem ſubiectam in fine huius modi peccandi, nempe qui non ſeruat cap. *nullus*, vetans ingreſſum tabernę, & cap. *conuiuia*, vetans conuiuia ſine certis legibus, & cap. *quando*, vetans pluries quam ter bibere, & capit. *non liceat i*, iubens benedicere menſam à principio, & in fine gratias agere, & cap. *clerici* 2. *k* ſic habens: *Clerici officia, vel commercia ſecularia non exerceant, maxime inhoneſta, Mimis, Iocularibus, & Hiſtrionibus non intendant, & tabernas prorſus euitent, niſi forte cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti. Ad aleas, & taxillos non ludant, nec huiuſmodi ludis interſint. Coronam, & tonſuram habeant congruentem, & ſe in officiis eccleſiaſticis, & aliis bonis ſtudiis exerceant diligenter. Clauſa deferant deſuper indumenta nimia breuitate, vel longitudine non notanda. Pannis rubeis, aut viridibus, nec non manicis, aut ſotularibus conſutitiis, frænis, ſallis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra Eccleſiam non gerant, ſed nec alibi, qui ſunt in ſacerdotio & perſonatibus conſtituti, niſi iuſta cauſa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, ſed neque annulos, niſi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico, & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes vtantur, niſi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem. Palliis diſſibulatis non vtantur in publico, ſed vel poſt collum, vel ante pectus hinc inde connexis.*

a De vit. & honeſt. cler. b Clem. 2. eod. tit. c Seſſ. 14. c. 6. de reform. d Seſſ. 22. c. 1. de reform.

Clericus vero tabernarius, & lanio, ſiue macellarius vltra peccatum incurrit pœnam clem. 1. *a* & qui virgata, aut partita veſte, vel epitogio ſeu tabardo, vel caligis ſcacatis, viridibus, vel rubeis vtitur, aliã grauẽ pœnã *b*, quã innouando Conci. Trid. *c* addidit, vt beneficiarius etiã exemptus ab Epiſcopo ſuo monitus habitũ clericalem non geſtans, ab ordinibus & beneficijs ſuſpẽdatur: & ſi id nõ ſuffecerit, ijs priuetur. Et *d* ſic ſtatuit: *Obſeruentur quæ de clericorum vita, honeſtate, cultu, luxu, commeſſationibus, choreis, luſibus, nec non ſecularibus negotiis, fugiendis ſancita ſunt, ſub pœnis ſtatutis, vel maioribus, arbitrio Epiſcopi imponendis. & ſi qua in deſuetudinem abierint, Epiſcopi ea in vſum renocari iubeant.*

Ex quo

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ex quo *e* collige omnia ſecularia officia eſſe prohibita clericis: limitando per ſupra dictam limitationem Panormitani ad beneficiarios,& ordine ſacro inſignitos,& à fortiori monachos: & conſequenter artem chirurgicam,& medicam: & ita licet nullo iure ſpeciatim prohibeatur eis exercitium harum duarū artium,niſi cum fit cum aduſtione,vel inciſione *f*, quia tamen ſunt ſecularia officia,non poſſunt iuſte exerceri à prædictis,niſi cauſa pietatis erga miſerabiles,& cognatas perſonas *g*, quibus ſit eis facultas poſtulandi pro eiuſmodi perſonis. Poſſent etiam cauſa neceſſitatis,vel recreationis animi operari aliqua honeſta, puta,vt ait B. Hieronymus *h*,ſcribere libros, fiſcellam iunco texere,olera & plantas in areolis ſerere,& inſerere,&c. & illa vendere. Non autem exercere mercaturam,& vilius emere, vt carius vendant,licet id,quod ſibi ſupereſt de eo, quod vilius ad ſuam,& ſuorum ſuſtentationem emunt,vendere poſſint precio iuſto tunc currenti,licet ſit carius. Poſſunt etiam negotiari aliquo modo honeſto ad ſuam, & ſuorum neceſſariā ſuſtentationem,pręſertim per alium,vt ſentit gloſſa *i*,& S. Antoninus *k*.

Adde,quod Caietanus ait,quod clerici nō peccant mortaliter tranſgrediendo leges humanas,neque has,neque alias, niſi conſequatur graue ſcandalum,aut aliquod peccatum quod iure diuino ſit mortale,vel magna occaſio eius: vel niſi irregularitas vel excōmunicatio maior incurratur. Imo ſubdit, neque propter illa quemquā excommunicandum eſſe ante iuſtam monitionem iudicis: licet trāſgreſſiones huiuſmodi multa peccata venialia etiam grauia contineant: quæ tamen doctrina nimis laxa videtur,tum per reſolutionem ſupra poſitam *a*, ſcilicet canones,& conſtitutiones Eccleſię vtentes verbo *præcepto*, vel ei æquipollenti ad mortale obligare;(etiam ſine contemptu, & ſcandalo) tranſgredientes. Quod ipſum Caietanus ipſe fatetur *b*. Videtur tamen poſſe procedere quoad eas tranſgreſſiones earum legum,quę non vtuntur verbo pręceptiuo, & quæ communiter nec à prælatis,nec à ſubditis inter magna peccata numerantur: qualis videtur omiſſio benedictionis menſæ, & aliæ huiuſmodi,ſiue quod conſuetudo leges illas à principio obligantes ad mortale temperauerit, ne obligent pluſquam ad veniale: ſiue quod iam inde à principio ita receptæ ſunt *c*.

111 *Trigeſimoquinto* peccat mortaliter, qui obligatus ad dicendam miſſam pro aliquo,non applicat valorem eius cui, & vt debet,vt dictum eſt ſupra *d*. Pro cuius probatione, & multorum nunc hic quęſitorum ſolutione *dico primum*,quod miſſa eſt *actio qua ex inſtitutione Chriſti in memoriam eius paſſionis,panis & vinum in eiuſdem corpus,& ſanguinem tranſubſtantiantur,& illa ſub eorundem ſpecie Deo Patri offeruntur.* Nec dictio (*miſſa*) eſt noue, vt nonnulli aiunt,ficta,ſed deducta olim à patribus ex Hebręo, & Chaldęo miſſach *e*, quod oblationem ſpontaneam ſignificat;vt pie ac erudite tradit eruditiſſimus Demochares *f*.

e Cap. 1. ne cler. vel monach. & c. cleric. 2 de vit. & honeſt. cler.

f Iuxt. c. ſententi. ne cler. vel monach.

g Arg. ca. 1. & 2. de poſtul.

h Relatus in c. nunquā, de conſec. d. 5.

i In c. peruenit, 86. d. c. negotiatorem 88. diſt. & Panor. in c. 1. ne cler. vel monach.

k 3. par. tit. 2. c. 2. parag. 2.

l In ſumma ver. cleric. peccata.

a Ca. 23 n. 52

b 2. 2. q. 189 art. 3.

c Arg. c. 1. & ibi late ad. ductorum per Felin. de treug. & pac. Domini, in parag. leges, 4. diſt.

d Eod. n. 98.

e Deut. 16.

f Ca. 1 de ſacr. miſſ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

g In c. ſufficit de cõſec. d. 1.
h In ca. Salonitana 63. d.
i Ca. nihil. 7. q. 1.
k Lib. 3. c. 4.
l In tract. de ſacriſi. miſſæ.
m Lib. 6. c. 12
n Deut. 16.

Quare non impropriè dixit Felinus *g*, & Gregor. VII. *h* & Concil. Toletan. *i* facere miſſam, pro dicere, vel legere miſſam: nam & eius pars præcipua etiã in ordinario miſſę, actio appellatur, & etiam apud Innoc. *k* miniſterium miſſę. Pro quo faciũt etiam ea, quæ ſubtiliter Caietan. tradit de illo Chriſti: *Hoc facite, &c. l* licet ipſe Innocentius *m* immemor prædicti loci *n*, originem verbi (miſſa) à mittendo deducat. Ob quę omnia nos quoque interdum gratia breuitatis, vtimur verbo miſſare, pro miſſam facere, vel dicere.

Secundo, quod in illo articulo non minus obſcuro, quam quotidiano valoris miſſæ, & eius applicationis poſt multa diu cogitata, in hęc infra ſcripta digero. *Primum*, miſſã qua parte eſt bonus actus ex opere operãtis, habere vim merẽdi, & ſatisfaciẽdi, ſicut omnes alios actus bonos, non ſolum quatenus eſt actus miſſantis, ſed etiã quatenus eſt actus Eccleſiæ per illũ eius nomine factus: & qua parte cõtinet orationem, habere vim impetrandi, ſicut alias omnes orationes bonas, tã quatenus ſub nomine Eccleſiæ per eius miniſtriũ, quam quatenus fit à miſſante: qua parte vero cõtinet ſacramentum, operari ex opere operato gratiã ſoli ſacrificio communicanti, & alijs circumſtantibus communicantibus. Qua parte vero eſt oblatio, & ſacrificiũ incruentum corporis, & ſanguinis Domini, non ſolum repræſentans illud cruentum eorundem, factũ in cruce, ſed exiſtens omnino idem, prodeſt ex opere operato quoad remiſſionẽ pœnæ offerenti, & faciẽtibus offerri, & pro quibus offertur. Quod ſatis ſentit S. Tho. *a* quatenus ait, miſſam etiam ſacerdotis mali eſſe ſatisfactoriã pœnę eius, pro quo fit, quod etiã exerte affirmat Sotus *b*, & implicite Scotus, *c* & eius conterraneus Maior, *d* & VVendel. *e* Et conſequenter, quod vt gradus gratię, qui per ſacramentum cõfertur, eſt limitatus, certus, ſolique Deo notus, nobis autem ignotus, ita & gradus remiſſionis pœnæ, quem operatur miſſa, quatenus eſt ſacrificiũ, eſt limitatus, certus, ſolique Deo notus, nobis autẽ ignotus, qui diſtribuitur offerenti, & facienti offerri, & pro quibus offertur: nec mirum: quia licet id quod offertur, ſcilicet Chriſtus totus, ſit illimitatus & infinitus, & paſſio, & virtus eius illimitata, & infinita, limitato tamẽ, & finito modo applicatur, & ita limitatum & finitum effectũ operatur, ſicut & in alijs Sacramentis eadẽ virtus infinita, quia limitate, & finite applicatur, per ea finitum & limitatum effectum gratię operatur, vt pulchre B. Thomas, quoad hoc ab omnibus receptus dixit *f*. Quãta vero pars tribuatur offerẽti, & facientibus offerri, & quanta circũſtantibus offerentem, & quãta ijs, pro quibus offertur, ſoli Deo eſt notum. Arbitror autem, quod non præſtituitur à Domino Deo quantitas diuidenda æqualiter inter omnes qui participãt de hoc fructu ſatisfactionis miſſę, ſed quod pro ſua infinita benignitate cuilibet orthodoxo, eo ſolo nomine, quod eſt orthodoxus, deputat certã particulam,

a In 4. di. 45. q. 2.
b Lib. 9 de iuſt. & iur. q. 2. art. 2.
c Quodlib. 20
d Di. 45. q. 2.
e ibidem ab 4. Gob.
f In 3. part. q. 79. art. 5.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

culam, quæ nec creſcit eo quod ſint pauciores Orthodoxi, nec decreſcit, eo quod ſint plures, & præter hanc deputat aliã cuilibet circumſtanti, quę nec creſcit, nec decreſcit ob maiorem, vel minorem numerum circumſtantium, & aliam toti Eccleſiæ, & ſpeciatim iuſſis nominari ab ea, ſcilicet Papę, Antiſtiti, & Regi, quę etiam eſt ſtabilis, aliã facienti miſſam, & nominatis ab eo priuatim, quę creſcit, aut decreſcit pro numero maiore, vel minore à ſe voluntarie nominatorũ, aliam porrigenti pitantiam, vel facienti eam fieri, & ei, vel eis pro quo, vel quibus fit, quæ etiam creſcit, vel decreſcit pro numero facientium eam fieri, vel eorũ pro quibus fieri faciunt. Ratio autem diuerſitatis inter tres priores, & duos poſteriores ſit, quod in illis datur pluribus, vt ſingulis, in his autem pluribus, vt vniuerſis: cuius rationis ratio deſumitur ex quadam vnitate quam habent miſſans, & voluntarie nominati ab eo, & ex alia quadam vnitate, quam habent facientes eam fieri cum his, pro quibus eam faciũt fieri.

Ex quibus *infertur*, poſſe quem quadruplicem partem quærere, vnam, quia orthodoxus, alteram, quia circunſtans, tertiam, quia nominatus ab Eccleſia, quartã, quia facit eã fieri: miſſantem autem ſemper duas, vnam, quia orthodoxus, alteram, quia oblator, & interdum tres, quũ ſcilicet abſque vlla obligatione miſſat, quia tunc gerit perſonam facientis eam fieri: alios vero ſemper vnam, & interdum duas, vel tres, vt combinanti patet. Quæ omnia confirmantur ea ratione, quod vinculũ multiplex plus operatur, quam ſimplex *a*: credimus autem partes facienti fieri, & miſſanti deſignatas eſſe maiores, quam alias tres: quia plus impendunt in eam faciendo: ſecundum quid tamen minores, quatenus poſſunt per communicationem cum aliis decreſcere, vt prædictum eſt.

a Cap. 1. de treug. & pac.

Secundo ſequitur, quod ſacerdos tenetur ad applicandum valorem miſſæ ſatisfactorium ijs, & eo modo, quo dictum eſt: & ad hæc reducẽdũ eſt, quod dicunt Scotus, Maior & VVend. *b* quatenus loquũtur de applicatione valoris miſſæ generali, ſpeciali, & medio modo: & quod partem ſibi obuenientem totã, vel partem eius poteſt applicare cui, vel quibus voluerit, ſecundum Maiorem, & VVend. *c* quod ipſe frequenter ſoleo facere, licet Scotus aliter ſine iuſta ratione ſentiat contra rationem legis *d*. Ex quo ſubinfertur, eo ſibi minus de ſua parte obuenturum iri, quo plures ad communionem illius nominauerit.

b Vbi ſupra.
c Vbi ſupra.
d Quod fauore, C. de leg. c. quod ob gratiam de reg. iur. l. 6.

Tertio ſequitur eum, qui obligatur ad celebrandam vnã miſsã pro aliquo lege ſtatuto, promiſſione, vel pro poculento, ſiue pitantia, (quod verbũ videtur deductũ per maiores noſtros à verbo πῖθι, quod Latinis ſignificat bibe, iuxta illud vulgatum, ἢ πῖθι ἢ ἄπιθι id eſt, aut bibe aut abi) nequaquam ſatisfacere, dicendo illã pro illo, & alio, ſine illius conſenſu. Tum quia iniuſte partem ſatisfactionis vni debitã alteri applicat *e*. Tum quia, vt dictum eſt, miſſa non ſolum prodeſt ex opere operato, ſed etiam

e Contra ea, ea te de iniuriis.

etiam ex opere operantis,& ſecundum omnes ſatisfactio,quæ fit ex opere operantis,tanto minus prodeſt vni,quãto pro pluribus fit,vt patet de ieiunio,& eleemoſyna facta pro multis.

a Lib.9.q.3. art.2.de iuſt. & iur.
b Eodem c. n.92.

Quarto,quod paupertas dicentis non ſufficit vt pro vna miſſa duæ pitantię capiantur, quamuis Sot. *a* contra minus bene teneat,per fundamenta ſupra *b* formata.

c 1.ad Timoth.2.
d Vbi ſupra.

Tertio principaliter dico,quod ſacrificus tenetur orare nominatim pro Papa,& antiſtite ſuo,vt miſſale nouum Pij V.ex edicto Trident.editum iubet,& etiam pro Rege ſuo. Tũ quod D. Paulus *c*,quem in hoc allegat Innocentius III. *d* id ſatis iubet. Tũ quod in omnib⁹ fere miſſalibus ante hoc nouũ id iubeatur. Tũ quia licet in hoc nõ iubeatur expreſſe de rege , iubetur tamẽ tacite,quatenus iubetur fieri pro Papa,qui Romanis eſt Rex.

e Iuxta cap. cum nullus, de temp.ordin.l.6.
f In c.ſtatutũ parag.vero de reſer.l.6.
g In l.1. ff ad munici.n.33. & ſeqq.
h Argum.l. ciuem C de incol.l.11.

Quarto dico, presbyterum Romanum ſatisfacere nominando Papam,nullo alio Epiſcopo,vel Rege nominato:quia ipſe ſolus eſt Papa,Rex,& antiſtes,modo extra eius Imperiũ temporale, & Epiſcopatum Romanum particulare non habeat domiciliũ, vel beneficium,ſaltem reſidentiam perſonalem requirens: qui vero ſubditur diuerſis ratione domicilij,originis,vel beneficij, *e* videtur teneri orare pro Epiſcopo,& Rege domicilij:quia ſecundum gloſſam magnam receptam *f*, ſubiectio ratione illius maior eſt,quam originis,& beneficij: quod non ſatis aduertit, qui natus in vno regno , & habens domicilium in alio Regem originis nominat,quamuis ſcholaſticus, peregrinus,& alius nõ habens conſtitutum domicilium contra facere debeat,niſi beneficium requirat reſidentiam perſonalem , quod ſatis confert domicilium,iuxta doctrinam Bartoli *g*:origo enim pręſtat ſimplici habitationi *h*.

i Nec capit. viſum,& ſequent. de conſ.diſt.2.

Quinto,poſſe quidem eum iuſte,ſed non teneri orare nominatim pro alio à prædictis,& illo,vel illis,pro quibus miſſam ſpecialiter facit,vel pro illis qui eam fieri faciunt: nam nec canon miſſę *i*,nec alia id præcipiunt , ſed facultatem tantum faciunt nominandi alios,vt ſupra inſinuaui, quoad partẽ ſuam,quæ ex opere operato ei obuenire debet.

k In d. quolibet. 20.

Sexto,quod ſecurus,& breuis modus applicandi miſſam alijs à prędictis ex mente Scoti *k*,eſt hic: *Memento Domine mei, & eorum viuorum,quibus poſſum ſine piæiudicio prædictorum valorem huius miſſæ applicare, & humillime ſupplico tibi omnia ſcienti ,vt ita eum mihi, & illis, & eo ordine feras applicatum,quo poſſem ego tuo conſilio quam optime applicare.*

a In canon. miſſæ.

Septimo,quod ſacrifico volenti meminiſſe illorum , quos in 2. parte canonis ſiue primo memẽto,vbi licet ei nominare viuos, & vndecima parte,qui eſt locus nominãdi mortuos,expedit vti pro locis imaginũ ſex caſibus grammaticalibus,vt poſt,& ante alios conſuluit pius & eruditus Gabriel *a*, cuius conſilio iã inde à prima miſſa,quã feci,vti cœpi,qui tamen,nec alius quem legerim,ſatis aperit an expediat ſpeciatim nominare multos:

nam

nam à parte negatiua ſtat, quod id mentem vagam facit, & partem ſatisfactoriam, ſibi debitam cõmunicando multis, minuit, & neſcit cui quẽ pręponere debeat. Pro parte vero affirmatiua ſtat, quod multi pij, & eruditi id rogant, & rogãtur: & quod Eccleſia iubet prima parte canonis nominari Papam, Epiſcopũ, & Regem. E quidẽ mihi iam pridem perſuaſi nõ eſſe concipienda nimia propria nomina, ſiue imagines indiuiduas, ne mẽtẽ, quæ tota deberet eſſe in actione illa diuina, nimium diſtrahant: vtile tamen eſſe cõcipere aliqua, quæ affectum magis excitent: nec nocebit cõcipere quam plurimos generatim, & breuiter: quia id auget reuerentiam erga Deum, & amorem erga proximum. Quare vt arbitror nõ eſſe vtendũ prolixis memoriis cõpoſitis à pio, & erudito P. Ioan. Iuſto Lanſpergio Carthuſiano, & ab aliis poſtea auctis, ita credo vti poſſe vna mediocri, qua frequẽtiſſime vtor, collocando in nominatiuo me, & eos qui sũt cauſa meæ miſſæ: in genitiuo genitores & genitos: in datiuo, datores: in accuſatiuo, accuſatos: in vocatiuo vocatos ſiue inſeruientes: in ablatiuo, eos quibus obtuli preces meas, vel qui ſuas mihi obtulerunt, interdũ concipiendo propriã imaginẽ vnius, vel alterius per ſingulos caſus, interdum per aliquos tantum, interdũ per nullos, ſubiecta clauſula iuſtificatiua in hanc quę ſequitur ſententiam: *Memento Domine horum famulorum, famularumque tuarum in primis mei miſerrimi peccatoris, & N. qui eſt, vel qui ſunt cauſa impulſiua principalis huius miſſæ, & eorum, qui me genuerunt ſpiritualiter Sacramento, vel doctrina, & in his N. & N. & eorum, qui mihi benefecerunt, & in his N. aut N. & eorum, quos offendi, & in his N. aut N. & eorum, qui mihi inſeruiunt, & in his N. aut N. & eorum, quibus preces meas obtuli, & qui ſuas mihi obtulerunt, & in his N. aut N. quibus tamen hanc miſſam eo modo, & ordine volo applicatam eſſe, quo quam optimo te Domine (qui omnia noſti) conſulente, applicare deberem*: qui autem miſſat ſine obligatione extranea, tollat illa verba (& N. qui, &c.) & loco illorum ponat hæc (*etiam quatenus ſunt cauſa impulſiua miſſandi:*) qui autem habet parentes corporales viuos, addat in ſecundo caſu verbum (*corporaliter*) verbo (*genuerunt*) ibi poſito: in ſecundo vero memento, tollat in primo caſu verbum (*mei*) quia in eo ſolum mortui nominantur, vel concipiuntur, proſequendo reliqua vt in primo.

De peccatis Clericorum quoad beneficia.

112 *Beneficiarius clericus vt mortaliter peccat per ſimoniam in beneficio propriam.*

113 *Simoniacus an ſit, qui conſtituit certum ſalarium alicui, donec conferat ei aliquod beneficium.*

113 *Beneficiarius vt peccat per ſimoniam in beneficio alienam.*

114 *Beneficium ſine iuſto titulo habens, vexationem, vel penſionem male redimens, vt peccat.*

115 *Beneficiarius vt peccat per ſimoniam acceptum non reſtituens, non relinquens incompatibile.*

116 *Beneficium curatum capiens, aut dignitatem ante 25. annum, non ſuſcipiens presbyterium intra annum poſt beneficium curatum obtentum, aut ſine propoſito ſumendi presbyterium, & quid de dubitante, & accipiente non curatum, nu. 118.*

117 *Illegitimus capiens beneficium ſine diſpenſatione, vel penſionem.*

118 *Pœna ipſo iure incurſa quando ſoluenda in foro conſcientiæ.*

118 *Epiſcopus intra quot menſes ſub duplici pœna conſecrandus.*

119 *Penſio à Papa ob paupertatem conceſſa laico licita, & quare.*

120 *Beneficiarius non peccat vxore ducta beneficium retinens ſponſalia contrahens.*

121 *Beneficium quodlibet reſidentiam requirit, & quæ ab ea excuſent.*

121 *Reſidentia Epiſcopo, & curato iuris diuini, & quæ excuſant ab ea.*

122 *Horas non recitans etiam penſionarius, cui reſtituet, & per extrauag. Pij V.*

123 *Beneficiarius non perdit fructus ob peccatum regulariter, niſi qnum eſt excommunicatus, vel non recitat, & tunc cui reſtituet, & an ſibi pauperi retinere poßit, nume. 124.*

125 *Beneficinm vnicum ſufficiens habendum, & qua ex cauſa plura, & ſeqq.*

128 *Beneficium ad retinendum tam prodeſt conſuetudo quàm diſpenſatio.*

131 *Parochus non miniſtrans Sacramenta ſubdito ad ea non obligato remiſſiue.*

132 *Sepeliens excommunicatum, vel notorie malum, vel ad ſepulturam adigens, &c.*

133 *Beneficiarius vt peccat neſciens neceſſaria, & quæ ſunt illa, non iuuans peſte infectum.*

134 *Beneficium capiens in excommunicatione, & irregularitate, & mortali, non miſſans quotidie, vbi & quomodo tenetur.*

135 *Beneficij habendi ætas, curatus prædicet, & profiteatur fidem, quod requirit gradum, & ordinem ſacrum, num. 136.*

137 *Penſio quanta poni poßit ſuper Epiſcopatu, & parochiali.*

138 *Miſſas conſtitutas Epiſcopus, Generalis, & Abbas minuere poſſunt.*

139 *Beneficium ad nullum detur acceſſus, regreßus, mandatum, coadiutoria.*

139 *Parochialis Eccleſia, etiam reſeruata, per concurſum conferatur.*

140 *Religioſus vt peccat contra votum paupertatis remiſſiue.*

112 PRimo peccat mortaliter clericus, quoad beneficia, qui vult quęrere illa per ſimoniã, ſiue mẽtalẽ, ſiue conuentionalem, ſiue realem: ſine tamen excommunicatione, & obligatione reſtituendi, ſi non quærit, & etiam ſi quærit, niſi ſimonia ſit realis: quid autem ſit ſimonia, & quotuplex, & quæ excommunicat,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

excommunicat, dictum eſt late ſupra *a*.

113 Quibus addo non admittere ſimoniam Epiſcopũ, qui accipit aliquem in familiarem ſuum, conſtituta certa mercede annua, donec ei aliquod beneficium conferat, ſecundum Hoſtien. *b* modo nullum pactum poſt illud collatum de gratis ſeruiendo intercedat, & ita Maior. *c* cui conſentit Hoſtienſis, exiſtimans ſe contradicere illi.

a Supra cap. 23. nu. 100.
b In ca. cum eſſent, de ſimo. receptũ per Ioan. Andr. & cõmunem.
c In 4. d. 23.

Secundo peccat mortaliter, qui per ſimoniam ab alio commiſſam in fauorem eius ipſo ignorante, & non cõtradicente, quęrit beneficiũ, in quo, vel ad quod nullum ius prius habebat, & reſciens id cõſentit, ve illico non renuntiat illud *d*. Dixi, *in fauorem eius, & eo non contradicente*; quia ſecus ſi ad nocendum ei, vel commodandum, ſed eo contradicente committeretur *e*. Dixi, *in quo, vel ad quod nullam ius habebat*; alias enim ſecus ſi ipſe in eam nõ conſentit *f*: & etiamſi illa ſimonia aliena non fuit cauſa quęrendi illud: ſiue quia commiſſa fuit cum vno ex multis electoribus, pręſentatoribus, aut à collatoribus, quorum maior pars, ea non interueniente, illum elegiſſet, præſentaſſet, aut ei contuliſſet: ſiue quia is, cum quo admiſſa fuit, non fuit ob eam principaliter motus: quamuis ob id data fuiſſet, vt reſoluimus *g*, ſequuti primam opinionem gloſſæ *h*, quæ quamuis limitetur ab Hoſt. & etiam à Panormit. licet minus quam ab ipſo, & recte quidem quoad forum exterius, per rationem Ioan. Andreæ: tamen quoad forum conſcientiæ, quod ſola veritate nititur *a*, nõ nocet coram Deo ſimonia quæ vere non fuit cauſa quærendi beneficium, quod ſine illa æque atque cum illa quæreretur.

d 3. q. 5. per totam, & c. nobis, de ſimon.
e Dicto cap. nobis, & ca. ſicut eod. tit.
f Dict. cap. licet, 2. eod. tit.
g In d. cap. nobis.
h In verb. interueniente, per parag. ſi. 1. q. 6.
a Ca. tua, de ſponſ.

114 *Tertio* peccat mortaliter, qui ſine titulo canonico ſcienter accipit, vel tenet beneficium, cum obligatione relinquendi, & fructus perceptos reſtituendi, & qui à principio putat titulum eſſe canonicum, ſed reſciens non eſſe talem retinet illud *b*.

b Cap. 1. de reg. iur. li. 6. & c. cum qui de præb. & ca. 1. de eo qui mitt. in poſſ. cauſa rei ſeruan. eod. lib. & c. dilectus 2. cum ei adnot de præb.

Quarto peccat mortaliter, qui vexationem, vel penſionem redimit aliter quam debet, iuxta dicta *c*: & qui precibus ſuis, vel alienis male quærit beneficium: quod quando fiat, dictum eſt *d*: & qui permutat ius ad rem cum iure in re *e*.

c Sup. c. 23. num. 111.
d Supr. eod. c. 23. nu. 102.
e Vt ibidem. num. 104.

115 *Quinto* peccat mortaliter, qui quæſitum per ſimoniam commiſſam in beneficio non reſtituit Eccleſiæ, cuius eſt illud *f*: debet tamen ita illi reſtitui, ne quidquam cedat delinquenti, quod ſi ſic fieri non poteſt, reſtituat cum auctoritate ſuperioris alteri Eccleſiæ, vel pauperibus *g*: eam tamen auctoritatem non arbitror in foro conſcientiæ neceſſariam.

f Cap. de hoc de ſimonia.
g Arg. ca. de hoc, de ſimo. vbi omnes, & S. Tho. 2. 2. q. 100. a. 6. ad 4.

Sexto peccat mortaliter, qui poſt obtentum ſecundum beneficium curatum, dignitatem, aut perſonatum, & poſt habitam eius poſſeſſionem, vel poſtquam per eum, quo minus eam habeat ſtat, non renuntiat prius, vt debet: quia ipſo iure perdit illud *h*, imo & poſterius, ſi pergat retinere vtrumque, & ſit incapax ad quodlibet aliud, & etiam ad ordines *i*.

h Capi. de multa, de præbend.
i Per extrauag. execrabilis, parag. qui vero. eod. tit.

116 *Septimo* peccat mortaliter, qui beneficium curatum capit

ſine diſpenſatione Papę ante 25.annum cœptum,& collatio eſt nulla,*k* & tenetur relinquere illud cum fructibus: niſi remediū à Papa quęrat:& idem de eo,qui accipit dignitatē, aut perſonatum non curatum: excepto quod hoc cum diſpenſatione Epiſcopi poſt viginti annos completos obtinere poteſt *l*, quos tamen Concil. Trident. ad 22. produxit *m*, vt diximus *n*.

Ad noue autem quæſitum reſpondetur, quod in Epiſcopatu Palētino,in quo per concurſum dātur beneficia, poteſt eſſe cōpetitor ad presbyterale,etiam poſt Concil. Trid. licet nondum cōpleuerit 25.annos,& ſtet cōſtitutio ſynodalis iubens,vt obtinens beneficium presbyterale,intra annum fiat presbyter. Tum quia iure antiquo ſufficit attingere 25.annum ad obtinendum illud,& quodlibet curatum *o*,& ei nulla parte derogat Concil. Trident. nam qua parte habet,neminem ante 25. annum ordinandum presbyterio,intelligēdum eſt de anno cœpto: quia licet regulariter tēpus poſitum in accuſatiuo,intelligatur de perfecto,ſecundum communem,quam Baldus, Alexander, Iaſon ſequuntur *a*,tamen contra tenet ibi Bartolus, cuius opinio ſequenda eſt,ſecundū eoſdē,quando concurrit aliqua alia coniectura intelligendi de cœpto,puta fauoris: qualis adeſt in propoſito: & alia fortior,quod ius antiquum ſolum requirebat cœptum *b*,cui conciliandum eſt nouum, quum id fieri poſſit *c*: & alia vtraque fortior,quod idem Concil. *d* habet, poſſe conferri beneficium curatum ei,qui attigit 25.annum,& eadem ætas ad illud,& ad presbyterium ſufficit,ſecundum omnes. Tum quia mens Concilij non fuit mutare annum cœptum incompletū, ſed numerum,ita quod vt antea ſufficiebat, & requirebatur ad ſubdiaconatum 18.annus,& ad diaconatum 20. & ad presbyterium 25. nunc requiratur ad ſubdiaconatum 22. ad diaconatum 23.& ad presbyterium ſicut olim, 25. & ita poteſt hodie quis fieri ſubdiaconus in 22.cœpto,& diaconus in 23 cœpto,& presbyter in 25.cœpto. Tum quia non obſtat dicta conſtitutio ſynodalis: quia etiam hodie poteſt quis intra annum à ſuſceptis minoribus fieri presbyter, ſi Epiſcopo videatur id conuenire *e*: videri autem debet,vt is,qui per concurſum obtinuit presbyterale,ordinetur intra annum: quod ſi Epiſcopus noluerit aſſentiri,excuſatur à pœna qui obtinuit illud: quia iuſto impedimento ſine ſua culpa impeditur *f*.

117 *Octauo* peccat mortaliter illegitimus,qui abſque diſpenſatione Papæ beneficium curatū accipit,aut ſimplex ſine diſpenſatione Papę,aut Epiſcopi *g*:& acceptio eſt nulla,& tenetur relinquere,niſi diſpenſationē obtineat. Quibus addo,quod Concil. Trident. *h* ſtatuit,ne filij illegitimi clericorum habeātpenſiones ſuper beneficijs quę parentes eorum obtinuerunt: neque etiā vlla beneficia in Eccleſiis,vbi patres beneficium aliquod habēt aut habuerunt,quodque reſignationes,quæ poſthac à paren[illegible]bus clericis in fauorē filiorum,aut alias fraudulēter fient, ipſis

nequaquam

k Cap. cum in cuncta, parag. inferiora, de elect.
l Ca. 1. de ætat. & qualitat. lib. 6.
m Seſſ. 24. c. 12. de reform.
n In c. 1. quādo de reſcript. except. 9.
o Ca. cum in cunctis, parag. inferiora, de elect.
a In l. cui ff. de legat. 1.
b Clem. generalem, de ætat. & qualit.
c Cap. cum expediat, de elect. lib. 6.
d Seſſ. 24. c. 12. de refor.
e Seſſ. 23. ca. 11. de refor.
f Arg. c. licet canon. & c. commiſſa, de elect. l. 6. iuncta gloſſ. memorabili, verb. iuſto.
g Cap. 1. & 2. de fil. preſbyt. lib. 6.
h Seſſ. 25 c. 15

nequaquam ſuffragentur: quin peccat mortaliter omnis qui accipit beneficium aliquod carens qualitatibus, quas illud per fundationis ſuæ ſtatuta, vel alia requirit *i*.

118 *Nono* peccat mortaliter, qui poſt obtentam eccleſiam parochialem, & habitam illius pacificam poſſeſſionem, non promouetur ad presbyteriũ intra annũ, & eo lapſo, illam retinet, & non relinquit illam, vel fructus poſt annũ perceptos non reſtituit, quia eam ipſo facto perdit *k*: nec obſtat quod continenter ſolcã tenere, & tenui *l*, quod pœna temporalis, etiam ipſo iure incurſa, non debetur in foro conſcientię: quia id non procedit cum cõtrarium conſtat de mente legiſlatoris, vel cum non imponitur proprie vt pœna, ſed vt quędam cõditio, vel modus rei traditæ: vt cum teſtator relinquit aliquid alicui, vt quippiam faciat, alias perdat legatum, iuxta Panormitanum cõmuniter receptum *a*: & in propoſito conſtat ex ſtylo, mentem Pontificum ſtatuentium, vt illo vel illo caſu vacet beneficium ipſo iure eſſe, vt peccet, qui illud ita perditum retinuerit, & fructus non reſtituerit: & quod beneficia conferantur quodam modo ſub illo modo, vel conditione tacite vel expreſſe, vt tetigi alibi *b*, & latius trado *c*. Poteſt autem Epiſcopus ratione ſtudij diſpenſare, ne intra ſeptem annos ad presbyterium ſuſcipiendum teneatur, modo intra annũ, quo presbyter fieri debebat, ſubdiaconus fiat *d*: quæ tamen diſpenſatio nil prodeſt ei, qui ad ſtudendum non proficiſcitur *e*, iuxta mentem textus *f*. Adde quod Concilium Trid. *g* iuſſit vt promotus in Epiſcopum intra tres menſes teneatur conſecrari ſub pœna perdendi fructus ipſo iure, & intra alios tres, ſub pœna ipſo iure perdendi Epiſcopatum.

Decimo peccat mortaliter, qui Eccleſiam parochialem accipit ſine intentione presbyterium ſuſcipiendi, vt eius fructus intra annum percipiat, & poſteũ illam dimittat, cum obligatione reſtituendi fructus, niſi voluntate illa mutata presbyterium eo durante ſuſcipiat cap. *commiſſa* *h*, quod habet, nil minus peccare qui eam illi ſcienter confert, tenerique ad ſeruandam indemnẽ Eccleſiam: idemque dicendũ eſſe de illo, qui ſine animo aſcendendi ad presbyteriũ, quoduis aliud beneficium accipit, ſenſit gloſſa *i*: quod etſi prima facie æquum videri poteſt, contrarium tamen iure verius eſt, quum d. cap. *commiſſa*, pœnale, extra ſuum caſum non debeat extendi, præſertim ſine rationis (vt ita dicã) identitate, vel maioritate: qualis hic non eſt *k*: & quamuis alias idem viſum ſit de eo, qui à principio quidem voluntatem habuit ſuſcipiendi presbyterium, ſed poſtea ea mutata beneficium retinuit, contra tamen videtur de rigore iuris dicendum, quum longe magis peccet qui ab initio eiuſmodi contrariã intentionem habens accipit, quã qui bona accipiens, poſtea cum mala commutauit, vt patet ex ſe, & textus ſolum agit de accipiente malo animo. Quod ipſum maiori ratione videtur de eo, qui non mutauit, ſed de mutanda ea dubitare cœpit, & etiã de

eo, qui

i Seſſ. 21. c. 5. de reform.
k Cap. licet canon. de elect. li. 6.
l In comm. c. fraternitas 12. q. 2. & in rub. de pœn. & alias ſæpe.

a Super glo. verb. adii. ciens, in cap. Raynaldus de teſtam.
b In c. cum liceat, 12. q. 2.
c In d. c. fraternitas, 12. q. 2.
d Cap. cum ex eo. de ele. l. 6.
e Sylu. ver. beneficium, 3. q. 2.
f Verb. inſiſtẽtes, & quæ in eo dicunt Arch. & Io. And.
g Seſſ. 24. c. 2. de refor.
h C. cæterum de elect. l. 6.
i In c. relatum, de cler. non reſid. & clarius ibi Panorm.
k l. præſes. ff. de pœnit. & c. pœna, de pœn. diſt. 1.

eo, qui aliquod beneficium accipit animo illud relinquendi, ſi aliud pinguius ſibi conferatur, modo ſuæ functioni ſatisfaciat, quã diu primum obtinuerit, quidquid dicant Panormitanus *a*, Syluester *b*, Gabriel *c*, ſine textu & ratione iuſta, obligantes homines ad inſolita, & nullo iure præcepta *d*. Imo & de illo qui accipit beneficium, cui non eſt annexus ſacer ordo, animo firmo ſatisfaciendi quidem eius oneribus, ſed non aſcendendi ad presbyteriũ, nec alium ordinem ſacrũ: quia id nullo iure prohibetur. Quin etiã puto, quod & conſului, poſſe quem iuſte accipere beneficium animo, vt dictum eſt, ſatisfaciẽdi, & cũ propoſito, quod ſi frater eius primogenitus obierit mortem ſine liberis, aut ad cõponendam pacẽ, aut extinguendas lites, aut alia ſimilia, aut ad augẽdum decus ſuum, vel ſuæ familiæ, vel patriȩ, expediret ducere vxorẽ, id faceret. Videtur autem rectum, quod ait Sotus *e*, peccare mortaliter beneficiarios etiam ſimplicium beneficiorũ, qui abſq; animo ſe initiandi ſacris, incedunt ſine habitu clericali, non quidẽ eo quod nõ habeant eiuſmodi animum, ſed quia non deferunt habitum clericalẽ, quos tamen puto non obligari ad reſtituendos fructus, per prædicta.

a In d. c. extatum.
b Verb. beneficium, 3. q. 5.
c In 4. diſt. 25. q. 1. ar. 3.
d Contra c. conſuluiſti, 2 quæſt. 4.
e Lib. 10. q. 5. a. 6. de iuſt. & iur.

119 Nec tamen probo, quod ait, peccare coniugatos accipiẽdo auctoritate Apoſtolica penſiones ſuper beneficijs, modo eas accipiant in ſuſtentationem ſuo ſtatui neceſſariam: tum quia id non eſt contra ius diuinum: tum quia Papa poteſt applicare fructus beneficij de conſenſu beneficiarij illis piis operibus, quibus poteſt ipſe beneficiarius: & conſtat eum poſſe applicare illos coniugatis egentibus, quod tamen Papa raro, & numquam ſine magna cauſa videtur facere debere, ob ſcandalum quod inde orietur *f*: cui eſt conſequens, poſſe quem iuſte gaudere penſione à Papa ſibi conſtituta, non ſeruiendo Eccleſiæ: licet contra tenuerit Sotus *g*.

f Arg. c. nihil de præſcrip.
g Vbi ſupra.

120 *Vndecimo* peccat mortaliter beneficiarius minorum ordinum tantum, qui poſt matrimonium contractum per verba de prȩſenti, retinet beneficium, iuxta mentem gloſſȩ, & cõmunis *h* quia ipſo iure illud amittit, adeo vt nõ recuperet illud, quamuis vxor ante conſummatum matrimonium religionem ingrediatur, ſecundum omnes: quod eſt verum, etiamſi matrimonium ob aliquem defectum extrinſecum, veluti conſanguinitatis, aut affinitatis non valeat, modo conſenſus interueniat, vt declarat Panormitanus *i*: non tamen eſt idem de contrahente ſponſalia de futuro, ſecundum omnes: nec conſtituto in ſacris contrahente matrimonium, etiam per verba de præſenti: quia is non perdit beneficium ipſo facto, quamuis eo priuari poſſit, vt gloſſa *k* determinat.

h In c. 1. de cler. coniug.
i Dict. cap. 3.
k In d. cap. 1. communiter recepta contra Panor.

121 *Duodecimo* peccat mortaliter, qui in ſuo beneficio non reſidet, nulla ipſum ab ea cauſa excuſante: quia omne beneficium quamlibet tenue, iure cõmuni requirit reſidentiam *a*: multiplex tamẽ cauſa excuſat. *Prima*, auditio Theologiȩ ad quinquẽnium,

a Cap. conquerente, de cler. non reſident. & ibi communis ſententia.

prælе-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

prælectio eiuſdem donec durauerit, etiam ſine licentia Prælati: quia eam ius cōcedit *b*: & idem eſt de auditione, & prælectione iuris Pōtificij, iuxta Archidiaconum *c*, & Panormitanū *d*, quod per nouas rationes defendimus *e*. Ad alias autē ſcientias licentia Epiſcopi requiritur, niſi vbi contraria conſuetudo viget, per notata *f*. *Secunda* cauſa eſt obſequiū Epiſcopi, quoad duos canonicos, ac etiam alios, ſi occupentur ab eo in vtilitatē Eccleſię ſuę, vel Cathedralis: non autem ſi ſolum occupentur in ſeruitio ſuo perſonali, niſi ex vrgente cauſa, & Eccleſia non indigēte ſeruitio *g*. *Tertia* cauſa eadem vel maiori ratione, eſt obſequium Papę, per eadē iura: modo id fiat principaliter ad inſeruiendū, & nō ad procurandū beneficia, ſecundum Angelū *h*. Dixi, *principaliter*; quia minus principalis intentio non nocet *i*. *Quarta*, licentia legitima *k*: voco autem legitimam eam, quam dat is, ad quē ea res pertinet, & ex cauſa boni viri arbitrio probabili, & in ſcriptis, quando id ius requirit, de quo infra. *Quinta*, conſuetudo honeſta, iuxta Innocentium *l*: quamuis conſuetudo abſentandi ſe ſine cauſa nihil valeat, iuxta eundem ibidem, & omnes: neque cum ea fraudando Eccleſiam obſequio debito. In omni tamen caſu obſeruandum, vt beneficium debito non fraudetur obſequio, & ſubditi bene gubernentur: & quamuis qui abeſt ſine cauſa probabili cum licentia, aut ſine illa peccet: non tamen videtur teneri ad reſtituendos fructus, quoad condemnetur, iuxta mentem Panormitani *m*, quamuis Angelus teneat contra *n*, niſi quando iure exprimitur.

Quæ omnia, & aliquot alia clarius quam vnquam explicuit Concil. Triden. *Primo o*, præmittendo quales debeant in Epiſcopum promoueri, monēdo promotos, vt ſuū officium impleant, innouādo omnes antiquos canones de reſidētia Epiſcoporum, & noue ſtatuēdo, vt quicūque Epiſcopus, vel eo ſuperior, ſex mēſes à ſuo Epiſcopatu ſine legitima cauſa abfuerit, perdat quartam partem omnium ſuorum redituum: & ſi per alios ſex, alteram quartā, & ſi vltra, denūtietur Sedi Apoſtolicæ per eos, qui hoc facere ibi pręcipiūtur, quo grauius puniantur. Et mox *p* iubet, vt omnes habentes inferiora beneficia requirētia reſidentiā perſonalem, cogantur facere illam: & quod priuilegium perpetuū de fructibus in abſentia percipiendis nulli proſit, nęc tēporale, niſi ex cauſa, quo caſu Epiſcopi tamquā delegati Sedis Apoſtolicę prouideant, vt per deputationem idoneorū Vicariorum, & congruæ portionis fructuum aſſignationem, cura animarum nullatenus negligatur, nemini quoad hoc priuilegio ſeu exemptione quacumque ſuffraganec. *Setundo*, pręd ictum Concilium *a* adijcit omnium pręd ictorum, & aliorū rationem, in hęc verba: *Cum præcepto diuino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oues ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique diuini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, paupe-*

rum,alia-

b Cap. fin. de magiſt.
c In ca. 2. de priuil. lib. 6.
d In d. c. fin. de præbend.
e In c. tua
f In c. licet de cleri, non reſid.
g Ca. ad audientiam, de cler. non reſid. adiunctis quæ ſcribit ibi Panorm. n. 5. ad quod reducenda ſunt c. de cætero, & c. cum dilectus, eod. tit.
h Verb. clericus, 7. parag. 2
i Per dicta ſupra, c. 23. num. 101.
k Gloſſ. recepta, cap. inter quatuor, de cler. non reſid.
l In c. non reſid. receptum à Pan. in dict. c. inter quatuor, & alios communiter.
m In c. 1. de celeb. miſſ.
n Verb clericus, 7. parag. 5.
o In ſeſſ. 6. c. 1. de refor.
p In ca. ſecundo.
a Seſſ. 23. c. 1. de reform.

vem, aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cætera omnia paſtoralia incumbere, quæ omnia ab ijs nequaquam preſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non inuigilant, neque aſsiſtunt, &c. ex quo obiter notandum, non ſolum Epiſcopos, ſed etiam parochos iure diuino teneri ad reſidendum in ſuis parochiis, & ad prædicandũ populo, quę alibi nõ videntur ita expreſſa. Declarat itẽ male colligere aliquos *b*, licere Epiſcopis abeſſe per quinque menſes: & exprimit, quod quilibet Epſſcopus, qualiſcumque, & quantuſcumque, etiamſi ſit Cardinalis, obligatur ad prędictam reſidentiam perſonalem: ſubijciens tamen, quod licet abeſſe, quum Chriſtiana charitas, vrgens neceſſitas, debita obedientia, ac euidens Eccleſiæ, vel Reipub. vtilitas id poſtulat. Decernit autem, quod cauſa huiuſmodi approbanda eſt in ſcriptis à Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo abſente à ſuffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente, qui idem Metropolitani abſentiam probare debebit, niſi cum abſentia inciderit propter aliquod munus, & Reipub. officium Epiſcopatibus adiũctũ: cuius quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinę, ne eas quidem ſignificari Metropolitano neceſſe erit. Poterit item abeſſe duos, vel tres menſes in anno ex cauſa, cuius iuſtitia ſoli ipſius conſcientiæ relinquitur. Addit autem contra facienti nouam pœnã vltra peccatum mortale, & pœnas ſtatutas per canones antiquos *c*. Et vt pro rata tẽporis abſentię non faciat fructus ſuos, & eos perceptos nõ poſſit tuta cõſcientia tenere, imo teneatur eccleſię, fabricæ, vel pauperibus erogare, non obſtante vlla compoſitione. Ex quo obiter nota caſum, in quo non prodeſt compoſitio. Addit item hæc verba: *Eadem omnino, etiam quoad culpam, amiſsionem fructuum, & pœnas de curatis inferioribus, & alijs quibuſcunque, qui beneficium aliquod Eccleſiaſticum curam animarum habens obtinent, Sacroſancta ſynodus declarat, & decernit: ita tamen, vt quandocunque eos, cauſa prius per Epiſcopum cognita & probata, abeſſe contigerit, Vicarium idoneum ab ipſo ordinario approbandum cum debita mercedis aſsignatione relinquant. Diſcedendi autem licentiam in ſcriptis, gratiſque concedendam vltra bimeſtre tempus, niſi ex graui cauſa, non obtineant.* Et quamuis hæc litera in vtramque partem flecti poſſit, arbitror parochum poſſe abeſſe duos menſes abſque licentia ſcripta, cum cauſa quę videatur ei iuſta. Tum quia ante Concilium id licebat, & à iure antiquo non recedendum ſine iure nouo expreſſo *a*. Tum quia Epiſcopo, qui magis tenetur reſidere, permittitur. Tum quia verba Concilij habent eadem omnino ſeruanda quoad hoc in curatis inferioribus, quę in Epiſcopis. Tum quia eſt pars benignior. Ad *primum* autem noue quęſitum reſpondeo, Capellanos Regum perinde poſſe cãpere fructus in abſentia, ac capellanos Papæ, ſi vtriſque eiuſdem generis priuilegia ſunt conceſſa, imo & magis, ſi forte plus ſit eis fauore Regum conceſſum *b*. Ad *ſecundum* vero, quod Caietanus non diſſentit ab his, quæ ante Concil. Tridẽt.

quod

b Ex d. ca. 1. ſeſſ. 6.

c Dict. ſeſſ. 6.

a l. præcipimus. C. de appellat. etiam per argu. a contrario ſenſu, ca. à nobis, 2. de excom.

b Arg. c. indultum, de reg. iur. li. 6.

quod poſt eum habitum eſt, ſeruanda fuiſſe ſupra diximus.

122 *Decimotertio* peccat mortaliter beneficiarius, qui horas Canonicas non recitat, & fructus perceptos non reſtituit, iuxta Conc. Late. habitum ſub Leone X. [c] cuius tenor eſt: *Statuimus vt nemo beneficium curatum, aut ſimplex habens, qui elapſis ſex menſibus ab eius conſequutione ſine legitimo impedimento officium diuinum recitare omiſerit, pro tempore quo non recitauit, fructus ſuos faciat, imo eos impendere tamquam rem iniuſte captam in fabricam beneficij, aut eleemoſynas pauperum teneatur.* Cui adde, quod felic. rec. Pius V. cui noſtra de hac re opinio, quam hic tenueramus, placuit, declarauit hunc parag. per extrauagantem ſequentem.

[c] Seſſ. 9. parag. ſtatuimus.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Ex proximo Lateranen. Concil. pia & ſalubris ſanctio emanauit, vt quicunque habens beneficium cum cura, & ſine cura, ſi poſt ſex menſes, quam illud obtinuerit, diuinum officium, legitimo ceſſante impedimento, non dixerit, beneficiorum ſuorum fructus pro rata omiſſionis, & officij, & temporis ſuos non faciat, ſed eos tamquam iniuſte perceptos in fabricas ipſorum beneficiorum, vel pauperum eleemoſynas erogare teneatur. Verumtamen multorum animi ſuſpenſione tenentur, cuiuſmodi ratæ prædictæ ratio ſit habenda. Nos huic rei euidentius atque expreſſius prouidere volentes, ſtatuimus, vt qui horas omnes canonicas vno, vel pluribus diebus intermiſerit, omnes beneficij ſeu beneficiorum ſuorum fructus, qui illi, vel illis diebus reſponderent, ſi quotidie diuiderentur, qui vero matutinum tantum, dimidiam, qui cæteras omnes horas aliam dimidiam, qui harum ſingulas, ſextam partem fructuum eiuſdem diei amittat, tametſi aliquis choro addictus non recitans omnibus horis canonicis cum alijs præſens adſit, fructuſque & diſtributiones forte aliter aſſignatas ſola præſentia iuxta ſtatuta, conſuetudinem, fundationem, aut alias ſibi lucrifeciſſe prætendat, is etiam præter fructuum, & diſtributionum amiſſionem. Item ille, qui primis ſex menſibus officium non dixerit, niſi legitimum impedimentum ipſum excuſauerit, graue peccatum intelligat admiſiſſe. Declarantes, præſtimoniales portiones, & qualiacumque alia beneficia, etiam nullum omnino ſeruitium habentia, obtinentes, cum prædictis pariter contineri. At quicumque penſionem, fructus, aut alias res Eccleſiaſticas vt clericus percipit, eum modo prædicto ad dicendum officium paruum B. Mariæ Virginis decernimus obligatum, & penſionum, fructuum, rerumque ipſarum amiſſioni obnoxium.

Ex quibus *nota primo* reprobari opinionem Soti, & nonnullorum dicentium non obligare prędictum §. ſtatuimus.

Nota ſecundo, verum eſſe, quod dixi, declarando prædictum §. [a] videlicet, quod prædicta reſtitutio non eſt neceſſario facienda fabricis Eccleſiarum, vbi ſunt beneficia, ſed ſatis eſt largiri eos pauperibus.

[a] In d. cap. quando poſito in Enchi. de ora. ca. 7. num. 32.

Nota tertio, id, quod hinc ibi intulimus: & quod non ſemel cō-

ſolati

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſolati ſumus aliquos ſcholaſticos pauperes, qui ob hoc fructus ſuorum beneficiorum amiſerāt, ſcilicet, quod ſatisfaceret eiuſmodi obligatus, capiendo, ſaltem de conſilio confeſſarij, eos ſibi tamquam vni de pauperibus.

123 Tum quia qui ad dādum aliquid pauperibus tenetur, poteſt illud ſibi accipere tamquam vnus ex eis, ſi vere talis eſt, ſaltem de conſilio confeſſarij, & quoad forum conſcientiæ *b*, per ea quæ latius ſcribimus alibi *c*.

Nota quarto, quod non ſufficit reſtitutionem prædictam facere fabricę, vel pauperibus, quando reſtituenda ſunt lucrifacta per diſtributiones quotidianas, quę debentur ijs, qui horis illis diebus, in quibus illi non recitarunt, interfuerunt, quibus accreſcunt *d*: & non ſufficit dare pauperibus quod debetur alteri *e*, niſi quando ignoratur quis ſit *f*.

Nota quinto, quod idem eadem ratione dicendum videtur de fructibus Eccleſiarum, vbi eſt ſtatutū vt fructus male percepti reſtituātur certis operibus pijs: quia illis deberet fieri prędicta reſtitutio. Quod ipſum videtur de parte, quā corpus, ſeu groſſam canonicatuum vocāt, quam canonici ita lucrantur ratione ſuorum canonicatuum, vt pars non lucrifacta ab vno accreſcat aliis, & obueniens tēpore vacationis, non reſeruatur ſucceſſori, qualē regulariter non habet canonicus *a*, ſed diuiditur inter ſuperſtites *b*. Idem eadē ratione videtur de eo, quod canonicus perdit ob excōmunicationem, ſuſpenſionem, aut aliam quamcunque cauſam, ſicut per hanc non recitandi: quia de ſimilibus idem eſt iudiciū *c*. Nō tamen tenetur ad reſtituendum fructus beneficij, eo quo in pec. mortali occulto, aut notorio fuerit. Tū quia id nullo iure cauetur. Tum quia licet Angelus teneat quod ſic *d*, Roſella tamē, & Sylu. *e* idē quod nos tenent. Tū per prędictū §. ſtatuimus: quo id probatur irrefragabiliter, quatenus habet, beneficiariū, qui ſuas horas recitare omittit, nō teneri ad reſtituendū quod primis ſex mēſibus à conſequutione beneficij accepit: & manifeſtū eſt illum in peccato mortali notorio fuiſſe, ſi notoriè omiſit, & ſi occulte in occulto. De capiente autem parochialē, & nolente ordinari presbyterio, diximus *f*.

124 *Decimoquarto* peccat mortaliter, qui beneficij ſui ædes, vineas, prædia, & alia bona dolo, vel negligentia deſtruit, vel dānificat, cum obligatione reficiendi, & reſtituendi *g*.

Decimoquinto peccat mortaliter, qui ſuſpenſus à beneficio, aut excommunicatus per canonem, aut per hominem, recipit fructus, & impendit eos perinde, ac ſi nō ita eſſet ligatus: quia ſuſpenſus à beneficio non poteſt de fructibus beneficij diſpēdere, niſi ad ſe, & ſuos modeſte ſuſtentandos, & hoc ſi bona non habet vnde viuat, ſecundū gloſſas *h* receptas per Panor. & communem *i*: ſed excōmunicatus nihil poteſt accipere *k*, iuxta gloſſam receptam. At quia hoc intelligēdum eſt de excommunicato, per quem ſtat, quominus abſoluatur, & illud de ſuſpenſo in

pœnam,

b Per tradita à Bal. in lib. quod pauperibus q.22. C. de Epiſc. & cle. Cald. cōſil. 30. de teſta. Ancha. in conſil. 84. Domina Apollonia.
c In d. cap. 7. num. 34.
d Per c. 1. de cler. non reſid. l. 6. cum ei adnot.
e Arg. c. eate de iureiu.
f Ca. cum tu, de vſur. vbi glo. cum commun.
a Secundum gloſſ. ſingul. in c. quod ſicut, de elect. verbo conſentire.
b Iux. notata in c. relatum 1. de teſt.
c Ca. dudum 2. de elect.
d Verb. clericus, 8. parag. 51.
e Verb. clericus, 2. q. 24.
f In Ench. de orato. c. 21. n. 55. & ſeq.
g Hoſtien. in ſumma de pœn. & remiſ. parag. quibus ver. 1.
h Cap. cum Vinconienſis verb. amiſerant de ele. clem. vt hi qui, de ætat. & qualit. ca. paſtoralis, parag. final. de appel.
i In locis ordinarijs, & in c. Apoſtolicæ, de except.
k In d. c. paſtralis fine.

pœnam,qui non poteſt facere,vt abſoluatur, videtur nihil differre in hoc excommunicationem à ſuſpẽſione ob cõtumaciã, quę tam facile,ac excommunicatio tollitur, vt recte ſenſit Decius *l*. Qualiter autem peccetur per diſpenſationem fructuum beneficiorũ inter viuos,vel per vltimas voluntates, dictum eſt ſupra *m*: quibus addo Concilium Tridentinum, quod *n* omnino interdicit,nedũ Epiſcopis,ſed & cęteris beneficiarijs,etiam Cardinalibus, ne conſanguineos, familiareſve ſuos reditibus Eccleſiaſticis augeant,aut illos ijs niſi pauperes ſint,diſtribuãt, eoſque monet,vt omnem humanum erga conſanguineos & propinquos affectum,ſeu malorum ſeminarium,penitus exuãt. De celebrante autem,& recitante horas principaliter propter pecuniam(quod ſimonia eſt)dictum eſt ſupra *a*.

125 *Decimoſexto* peccat mortaliter, qui habet multa beneficia diuiſa in titulũ,quorum vnum ſuo ſtatui decenti ſufficit:vel ſine diſpenſatione,vel conſuetudine iuſta,iuxta gloſſam ſingularem *b* receptam à Panormitano,& communi *c*,& ſentit S. Thomas. *d* Dixi,*diuiſa*; quia ſecus ſi legitime vnita,aut annexa *e*.

126 Dixi,*in titulum*;quia licet habere vnum in titulum,& aliud ad tempus commendatum,ad ſex menſes tantum, ſi eſt Eccleſia parochialis *f*. Dixi,*ad tempus*,nam de commendato in perpetuum idem dicendum eſt,quod de dato in titulum, iuxta Cardinalem Alexandrinum *g*: quod probauimus *h*: excepto quod vacans per mortem commendatarij cenſetur vacare eo modo,quo vacabat tempore quo fuit ei commendatum: quod ſtylus Romanę Curię hodiernus palam ſeruat.

127 Dixi,*quorum vnum ſufficit*;alioqui ſecus: nam quamuis Cõcil. Trident. *i* quod approbat tacite prędictam gloſſ. ſtatuerit, vt vnum tantum conferatur vni,qualis, & quantuſcumque ſit ille:adijcit tamen,quod ſi illud ei non ſuffecerit, liceat ei aliud ſimplex ſufficiens, dummodo vtrumque perſonalem reſidentiam non requirat habere. Ex quo duo collige, poſſe quem iuſte tenere duo beneficia ſimplicia,non requirentia reſidentiam perſonalẽ,quorum alterum non ſufficiat, abſque vlla diſpenſatione,quæ ante hoc Concilium fuit cõmunis opinio *k*. Et quod Concilium non prohibet retentionem plurium, etiam requirentium reſidentiam perſonalem,per iuſtam diſpenſationẽ. Dixi,*abſque diſpenſatione*; quia non ſufficit habere iuſtam cauſam eam obtinendi, attento ſolo iure naturæ & diuino, ſine diſpenſatione iuris poſitiui id prohibentis,iuxta S. Thom. *l*

128 Dixi,*aut conſuetudine iuſta*;quia tantũ, licet non plus valeret illa,quantũ diſpenſatio,iuxta eundem *m*: quia vtraque poteſt iuri humano derogare,& neutra naturali, vel diuino *n*. Porro iuſta cauſa tenẽdi plura attento iure naturali, & conſequenter diſpenſandi,& conſuetudinem circa id inducendi,eſt ſecundum eundem circumſtantia eiuſmodi,quę ſufficiat ad tollendam deformitatem,quam multitudo beneficiorum præ ſe fert: plura

Yy ſiquidem

l In d. 5. fin.
m Cap. 17. num. 94.
n Seſſ. 25 ca. de reform.
a Cap. 23. nu. 101.
b In c. dudũ 2. de elect.
c Ibid. & ab alijs, quos cito in repe. c. ad hæc de præbend. & probatur per c. conquerẽte de cleric. non reſid.
d Quolib. 8. art. 13 & Quolib. 9. art. 15.
e Ca. vnio. 10. q. 3. c. cum veniſſent, de reſt. ſpol. ca. eam te de æta. & qual. c. extirpandæ, parag. qui vero de præb.
f Cap. nemo de elect. li. 6.
g In ca. cum autem 44. d. Gomes, in reg. de infirmis reſig. q. 13. & citatur per eum Maior in 4. d. 24. q. 13.
h In c. multa de præbend.
i Seſſ. 24. c. 17. de reform.
k In c. cũ iam dudum & c. extirpanda, parag. qui vero, de præben.
l In dicto Quolib. 9. art. 15.
m Ibidem.
n Cap. fin. cum ibi late notatis, de conſuetud.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſiquidẽ beneficia tenere, vt ille ait, nec adeo ſuapte natura eſt malũ, vt per nullam circumſtantiã iuſtificari poſſit: vt fornicatio, & alia id genus vitia: neque adeo indifferens, vt ſine aliqua circumſtãtia iuſtificãte liceat: vt habere duo prædia, vel domos, vt ſupra diximus *a*. Talis eſt circũſtantia eius, cui atteta ſuæ perſonę qualitate non ſufficit vnum beneficium ad honeſte, decẽterque viuendum. Talis irẽ tanta prudentia, ſagacitas, & induſtria alicuius, vt ſperetur plus, eis quibus pręeſt profuturus etiã abſens, quam cõmuniter alius præſens: & potius accipit propter vtilitatem beneficiorũ, aut ſubditorum, quã propriam, iuxta Innocentium *b*: talis eſt etiã defectus aliorum idoneorum iuxta Hoſtienſem *c*: talis inſuper notabilis animi virtus, nobilitas, & ſcientia *d*: quãuis hęc cauſa videatur includi in prima: quoniam ideo cum nobili, & graduato diſpenſari poſſe videtur *e*, quia eius honeſta ſuſtentatio pluribus quam alterius indiget, vtibi diximus. Talis etiã viſa fuit Cardinali *f* intentio tenentis plura beneficia, non ad ſplendidiorem victum, veſtitum, & famulatum, & alia eiuſmodi: ſed ad largius erogandum in pauperes, & opera pia, retento ſibi tantum ad vitam decentem neceſſario, & vera huius intentionis exequutione.

a C.23.n.2.

b Ca. cũ iam dudum, n.4. de præbend. recep.

c Ca. graue, col.2. eod. tit.

d Dict. c. de multa.

e Per d.c. de multa.

f In clemen. gratia de reſcript.

129 Quare cõfeſſarius nõ debet abſoluere habentẽ plura beneficia, niſi ſaltem cõcurrat aliqua prædictarum, vel alia ſimilis circumſtantia *g*. Dico, *ſaltem*; tum quia nõ ſufficit quælibet illarum ſine diſpenſatione iuris humani. Tũ quia vltima Cardinalis, licet ante prędictum Cõcilium ſuſtẽtari poſſet, poſt illud tamen nõ licet, cũ abſolute prohibeat habere plura beneficia, etiam cõpatibilia vltra id, vel ea, quæ ſufficiũt honeſtę atque decenti ſuſtentationi, iuxta prędictã gloſſam *h*. Quoniã tamẽ cõcilium nõ prohibet tenere beneficia illa, quę ante fuerũt collata, ſed ne de cætero conferantur plura vni: cõſuluimus eum, qui ante illud plura obtinuit, poſſe nũc retinere, limitando ſe iuxta d. opinionem Cardinalis, quam, licet ſit cõtra Panormitanum, & communem, ſemper putauimus veram ante illud: quo fit, vt iure quis miretur, etiam poſt prædictum Conc. à Pontificibus Max. conferri multa, quorum vnum ſufficit vni, & multos ſibi collata retinere, quę profecto iure retinere nequeunt, etiã cum diſpẽſatione, niſi iuſtificetur per intentionẽ à Cardinale requiſitam. Addo quod idem Cõcilium *i* ſtatuit, vt plures parochiales Eccleſias, aut vnam parochialem, & vnam cathedralem obtinentes, cogantur alteram infra ſex menſes dimittere: in quo põdera verbum *cogantur*, &c. per quod reſpondimus neutrum ipſo iure vacaſſe: pondera item id habere locum, etiã in his qui per iuſtam diſpenſationẽ tenebãt plures parochiales: quamuis audiam aliquos contradicere *a*, quod aiunt eſſe innouatum per idẽ Concilium *b*: quorum opinio licet diſputando forte defendi poſſet, cõſuli tamen non debet. Tum quia eſt cõtra mentem Concilij, vt ex eius contextu patet. Tum quia ſic interpretatur

g Maior vbi ſup. arg. 6.

h Dict. c. dudum 2. de elect.

i Seſſ. 24. c. 17

a Arg. c. ordin parag. ceterũ de off. ord. l. 6

b Seſſ. 6. c. 1. de reform.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Curia cogens ad dimittendam alteram Eccleſiarum omnes, qui ante etiam cum legitima diſpenſatione tenebant duas. Tũ quia licet principium d. c *ordinarij*, innouetur vſque ad §. *cæterum*: ille tamen tacetur: hoc tamen eius nouum non extenditur ad alia incompatibilia legitime obtenta: & ita qui habet alia beneficia incompatibilia, puta plures perſonatus, vel vnam parochialem, & aliam dignitatem, vel perſonatum, quæ non ſunt Eccleſię parochiales, non eſt cogendus relinquere vllum.

130 *Decimoſeptimo* peccat mortaliter, qui fructus ſui beneficij in plures, quam tres annos, locat, aut in emphyteuſin dat *c*, & eſt excommunicatus in terris, vbi eſt recepta extrauag. Pauli II. de qua infra *d*.

131 *Decimooctauo* peccat, qui parochiano petenti Sacramenta non miniſtrat: vel non dat licentiam alteri confitendi, vel intereſt matrimonio clandeſtino *e*, aut benedicit ſecundas nuptias *f*, aut primas tempore indebito *g*.

132 *Decimonono* peccat, qui inducit aliquem ad promittendum, aut iurandum ſe accepturum ſepulturam in ſua Eccleſia; aut quam iam accepiſſet, non mutaturum *h*, & eſt excommunicatus excommunicatione Papę reſeruata *i*, de quibus infra *k* diximus: & qui aliquem in peccato mortali notorio mortuum in loco ſacro ſepelit *l*.

133 *Vigeſimo* peccat mortaliter, qui nõ diſcit ea, quę neceſſario ſcire tenetur ratione beneficij, vel officij, neque vult illud renũtiare *m*. Porro ſacerdos, quatenus eſt ſolũ ſacrificus, eſt obligatus ſcire legere, cantare, & conſtruere, iuxta gloſſam *n*, quã Cardinalis, Panormitanus, & Imola probant *o*, & faciunt multa, quę adduximus *p*: & quatenus Sacramenti miniſter ſcire debet cuiuſcunque Sacramenti formam, materiam, & modum debitũ adminiſtrãdi: & quatenus cõfeſſarius, & iudex fori conſcientię, ſcire debet quod ſupra *q* dictũ eſt. Quo fit *primo*, vt religioſis, & quibus nõ eſt onus curę animarũ, neque audiẽdi confeſſiones, ſatis ſit ſcire quæ ſunt neceſſaria presbytero, iuxta mẽtẽ Innocentij recepti. *Secundo*, quod qui habet prędictũ onus, ignorãs ad id neceſſaria, tenetur diſcere illa, aut relinquere onus, vt dictũ eſt: & ita, qui licet ſit idoneus ad aliquod beneficiũ, ſi tamẽ nõ eſt idoneus ad id, quod obtinet ratione loci, aut perſonarum ſubditarũ, & non vult diſcere, quo fiat talis, nõ debet abſolui *a*.

Vigeſimoprimo peccat ſacerdos, qui negligit, aut ob timorem omittit communicare proximum iam morientem, vel eius cõfeſſionem audire, quamuis peſtilentia laboret, ſi eſt in extrema neceſſitate ſpirituali conſtitutus, iuxta dicta *b*.

134 *Vigeſimoſecundo* peccat mortaliter, qui beneficiũ Eccleſiaſticum accipit ſciens, aut ſcire debens ſe irregularẽ, ſuſpenſum, excõmunicatum, aut interdictũ eſſe; & titulus eius eſt nullus: & qui in ſolo peccato mortali id facit, iuxta Panormitanũ *d*: quod nõ eſt verũ, vt probauimus ibidẽ poſt Felinum *e*, Ioan. Maior. *f*

c Clem. 1. de reb. eccl. non alienand.
d Cap. 27. n. 149.
e Vt ſup. c. 22 n. 68.
f Num. 83.
g Ibid.
h Cap. 1. de ſepul. lib. 6.
i Clem. cupientes, para. ſane de pæn.
k Cap. 27. n. 144.
l Ca. quibus 3. q. 2.
m Cap. non eſt putandũ, 1. q. 1. & l. idẽ iuris, para. 1. ad leg. Aquil.
n Clem. 1. de conceſ. præb. verb. reputamus.
o Ibid.
p In præle&. c. ſi quando except. 11. & 12. de reſcri.
q Cap. 4.
r In c. cum in cunctis, de elect.
a Arg. d. c. cũ in cunctis, & eorũ, quæ ibi Inn. recc. ait, & Pan. in ca. venerabilis, de præben.
b Ca. 24. n. 10.
c C. cum inter de elect. c. poſtulaſtis & c. ſi celeb. de cleric. excom. miniſt.
d In d. cap. ſi celebr.
e In c. dile. de exce. co. 3.
f In 2. di. 44. q. fin. & in 4. d. 18. q. 4.

134 *Vigeſimotertio* peccat mortaliter, qui non dicit tot, & tales miſſas, quot, & quales, & quo in loco tenetur, abſque iuſto impedimēto: aut quas omiſit, vt debet non complet *g*. Quot autē teneatur dicere parochus in quantum parochus, non videtur iure determinatū, nec ſufficienti ratione probari: quia nulla ratio cōcludit omnibus diebus eū miſſā dicere debere, neq; omnibus, quibus commode poteſt, quamuis ſic omnibus feſtis de præcepto colendis, quia in eis populus eam tenetur audire *h*: quare *primo* inſtitutio, vel conſtitutio particularis ſeruanda eſt, *Secundo* conſuetudo, quę pro lege habetur, quando lex deeſt: & ita vbi eſt conſuetudo dicendę miſſæ omnibus diebus per ſe, aut per alium, non ſatisfacit dicendo diebus, quibus commode poteſt: quia tenetur per ſe, vel per alium quolibet die dicere: & vbi eſt conſuetudo, vt ſolis dominicis & feſtis, vel certis hebdomadę diebus, tenetur dicere per ſe, vel alium in illis: quamuis Sotus *k* non ſatis caute iudicet parochum teneri, & ſatisfacere celebrando quoties decenter poteſt: ſacellani autem, ſiue capellani, tenentur dicere quas, vbi, & quomodo inſtitutio ſacellorum, vel eorum promiſſio habet *l*. Addo quod onus annexū beneficio, vt illud obtinens quotidie celebret de S. Maria, non obligat ad miſſandum omnibus diebus, neque ad miſſam dicēdam de illa omnibus, quibus miſſare tenetur, ſed ſolum illis, quibus frequentius ſalua honeſtate, & deuotione debita poteſt *m*: onus autem dicendi per ſe, vel per alium omnibus diebus, de omnibus diebus intelligendū eſt, vt ibidem diximus.

135 *Vigeſimoquarto* peccat mortaliter, qui contrauenerit alicui ſequentium præceptorum Concil. Trid. quod *n* præcipit ſic: *Habens beneficium cum onere legendi, legat per ſe, ſi eſt idoneus, ſin minus, per alium, & in poſterum non valenti legere per ſe non conferatur eiuſmodi beneficium, decernens collationem ei factam eſſe nullam.* Cui cōſequens eſt, acceptantem peccare *a*. Et *b* quod habens beneficiū curatum prędicet verbum Dei ſuo populo, vt minimum Dominicis, & feſtis ſolemnioribus, & doceat ad ſalutem neceſſaria: quod eſt tanquam nouum, & ſingulare notandū. Et *c* quod nullus obtineat beneficium ante 14. annum. Et quod in minoribus conſtitutus niſi beneficium eccleſiaſticum habeat, aut in ſeminario, vel aliqua ſchola, quaſi via ad maiores ſuſcipiendos verſetur, non gaudeat priuilegio fori. Quæ res nouiſſima eſt. Et *d* quod archidiaconi ſint magiſtri, aut licentiati in theologia, aut canonibus. Nota non ſufficere quoad hoc doctoratū, vel licentiam iuris ciuilis, medicinæ, vel artium, quod curia ſeruat: per quod ſoluitur quęſtio miſſa mihi ex Hiſpania. Et quod per archidiaconum intelligitur ſolū is, de quo loquitur rubrica, *e* qualem in Hiſpania neminem ſcio: quia prædicta rubrica ſolum videtur loqui de illo, qui eſt caput capituli, & primus poſt pontificē, & tales Hiſpania in ſecularibus eccleſijs vocat decanos, & in regularibus priores, & Gallia, vt plurimum, præpoſitos: cui

g Arg c. 1. de pact. & proœ. Greg. & ca. ſignificatum de præb.

h Ca. miſſas de conſecr. diſt. 1.

i Ca. conſuetudo 3. diſt.

k De iuſt. & iur. li. 9. q. 3. art. 1.

l Arg. d. c. cū dilectus de conſuetu. c. 1. & c. qualiter de pact.

m Dict. c. ſignificatum, de præbend.

n Seſſ. 25. c. 1. de reforma.

a Arg. c. eum qui de præb. li. 6.

b In Seſſ. 5. c. 2.

c Seſſ. 13.

d Seſſ. 24. c. 12

e De offic. arch.

tos: cui

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

toſ:cui alludit cap. *quamuis* *f*. Reliquę vero dignitates non cō-ferantur niſi conſtitutis in anno 22. Per hoc corrigitur cap. 1. *g* quod præſcripſit in hoc annum 20. Et prouiſi de beneficijs curatis teneantur infra duos menſes à die poſſeſſionis coram Epiſcopo, aut eius vicario profiteri fidem Catholicam, ſpondentes ſe in Romanæ Eccleſię obedientia permanſuros.

f De verb. ſign.
g De ætat. & qualit. l. 6.

136 Quod ipſum de canonicatibus, & dignitatibus prouiſi faciant, non ſolū coram Epiſcopo, ſed etiam in capitulo, alioqui nō faciant fructus ſuos, nec illis ſuffragetur poſſeſſio. Quod etiā valde nouū eſt, quatenus multum addit cap. *ego N.* h *reſpectiue.* Nemo etiam obtineat dignitatem, canonicatum, aut portionē, qui non ſit ordine ſacro, quę illa requirunt, initiatus, aut in ea ætate cōſtitutus, vt infra tempus ſtatutum initiari valeat. In omnibus vero Eccleſiis cathedralibus omnes canonicatus habeant annexum ordinē presbyterij, diaconatus, vel ſubdiaconatus. Hortatur etiā Concilium, vt ſaltem dimidia pars canonicatuum conferatur tantū magiſtris, vel doctoribus, aut etiam licentiatis in Theologia, vel iure canonico. Pondera, quod poſtremum non eſt præceptum, ſed tantum exhortatio quæ non obligat *i*. Quodque nullius ſtatuti, aut conſuetudinis vigore liceat ab Eccleſijs vltra tres menſes quolibet anno abeſſe.

h Et c. nullis de iureiur.
i parag. fin. 4. d.

137 Hic videtur permitti maior abſentia dignitates, & canonicatus obtinētibus quam parochis *k*, quod ſuper fructibus epiſcopatus, non excedentibus ſummam ducatorum mille, aut fructibus parochialium non excedentibus centum ducatorū, penſiones, aut fructuum reſeruationes non aſſignentur. Hoc videtur tangere Papam, qui licet ligari non poſſit *a*, ſeruat tamen hactenus inuiolabiliter: & vbi parochiales non ſunt diuiſæ, diuidantur, & vbi non ſunt, erigantur, non obſtantibus, &c.

k Per c. 1. ſeſſ. 23. de reform. & c. 13.
a Ca. propoſuit, de conceſſ. præben.

138 Item *b*, quod Epiſcopi in ſynodis, & Abbates, & Generales ordinum in capitulis ſuis generalibus pro ſua cōſcientia diſponant de miſſis, ſi earum fuerit exorbitās numerus, vel eleemoſynæ iis dicendis impares. Hoc videtur ius nouum quoad Abbates, & Generales, ſed non quoad epiſcopos, qui poſſunt hoc facere *c*, etiam ſine ſynodo, iure antiquo, quod non videtur per hoc ſublatum, cum fuiſſet additum ad augendum *d*.

b Seſſ. 25. c. 4. de refor.
c Arg. c. cum acceſſiſſent, & c. ex parte de conſtit. & eis adnot.
d Arg. c. fin. de verb. ſig.

139 Item *e*, quod quarta funeralium ſolita iam ante annos 40. perſolui Eccleſiæ parochiali, ſoluatur, etiamſi poſtea conceſſa fuerit alicui monaſterio, nō obſtātibus, &c. Et *f* ſtatuit, quod in poſterum acceſſus, regreſſus, aut coadiutorię cū futura ſucceſſione nō concedantur, niſi quoad epiſcopatum, & abbatiam, certis ad id cauſis occurrentibus. Et *g* quod nec mādata de prouidendo gratiæ exſpectatiuę, etiam ſub nomine indulti, nec alię quæcūque gratiæ ad vacatura, aut indulta ad alienas Eccleſias cuiquam concedātur, & hactenus conceſſa abrogata cenſeantur. Et *h* quod nulla Eccleſia parochialis, etiāſi reſeruata fuerit, & vacet in Curia, niſi per concurſum, & oppoſitionem præuio

e Cap. 15. Seſſ. 25. c. 7. de reform.
g Seſſ. 24. ca. 19. de refor.
h Cap. 18.

examine, de quo ibi, conferatur.

140 Qualiter autẽ religioſus peccet contra votũ paupertatis, altius quam hactenus trado in Comment. cap. *non dicatis i.*

De peccatis Prædicatorum, ſiue Concionatorum.

141 *Prædicans vt peccat, ſi id facit ſine facultate, quam is dare poteſt, & aduertens ſe eſſe in mortali, vel mentiens.*

142 *Prædicans vt peccat miſcens ridicula, detrahens prælatis, decimare diſſuadens; ſi religioſus ſine conſenſu epiſcopi, n. 143.*

143 *Prædicandum quid, quoties, quibus, & à quibus.*

141 Circa hæc dicimus, quod peccat mortaliter *primo* cõcionator, qui publice concionatur abſque facultate legitima *k*: qualem habet Epiſcopus per totum orbem, & parochus in ſua parochia, qui poteſt dare illam alteri noto, & alias probato, quoad ſuam parochiam, ſicut epiſcopus quoad ſuam diœceſin, & Papa quoad omnes, vt colligitur ex Panor. & communi *a*, quia ſunt ordinarij, & ordinarius poteſt omnia quæ ſunt iuriſdictionis, delegare iure canonico *b*.

Secũdo peccat mortaliter, qui aduertẽs ſe eſſe in peccato mortali, ante iuſtam cõtritionem cõcionatur, ſecundum Caietanũ *c*, qui retractauit quod dixerat in ſumma *d*, vbi oppoſitũ tenuit: quia actus prædicandi ſaltem per legem humanã eſt actus peculiaris ordini Diaconatus. Et qui aduertens mentitur concionando circa doctrinam fidei, bonorum morum, hiſtoriarũ, ſanctorum, miraculorum, aut prophetiarum, ad cohortandum, inducendum aut mouendum auditores, iuxta Caietanum *e*. Dixi, *Circa doctrinã fidei, &c.* quia mentiri circa alia non eſt peccatum mortale, niſi notabiliter ſcandalizaret: vt de mentiente in iudicio, & confeſſione dictum eſt ſupra *f*. Et peccat, qui principaliter, vel minus principaliter, ob laudem, honorem, vel pecuniã prędicat: & quanto plus mereatur, qui pure ob Dei gloriam id facit, colligas ex cap. 23. *g* & latius ex commen. noſtro. *h*

142 Qui vero concioni fabulam, & facetias, aut aliquid ridiculum miſcet, peccat quidem iuxta S. Antoninum *i*, & Caietanum *k*: ſed communiter non pluſquam venialiter, iuxta eundem *l*: imò nec ſemper venialiter, vt cum ad hilaritatem honeſtam breuiter dicuntur, vt tradit Auguſtin. Triumphus *m*.

Tertio peccat mortaliter religioſus, qui concionando prælatis Eccleſię, & ſacerdotibus detrahit, præſertim quo laicis placeat. *n* Quod intelligendum eſt *o* de detractione nominatim, expreſſe, vel æquipollenter facta: licet enim generaliter prælatorum vitia reprehendere, modo id prudenter, & abſque ſcandalo fiat. Et quamuis d. clem. ſolum loquatur de religioſis, quia ſępius in eo peccant, idẽ tamen de ſecularibus dicendum eſt quoad peccatum, quamuis nõ quoad pœnas ibi conſtitutas *p*. Quę confirmantur

i 15.q.1.nu.2.& ſeq.

k Ca.excommunicamus. parag.qui vero de hæret.

a In c.inter cæteras, de off.ord.& d. parag.quia vero de hæret.& ex Cardin.in clem. dudum de ſepult.

b Iuxt gloſſ. recept.c.peruenit.95 di.

c In 3.part. q.64.ar.6. & 2.2 qu.187. art.1.

d Ver.prædicatorũ peccata in princ. & tomo 2. de vſu ſpirit q.1

e In ſumma verb. prædicatorum peccata.

f C.18. nu.3.

g Sup.n.5.

h Sup.c.cum miniſter, 23. q.5.num.44.

i Par.3.tit.12 c.4.

k 2.2.q.164. art.2.

l In dicto verb.prædicatorum peccata.

m In ſumma de poteſta. eccleſ.q.107. art.1.

n Clem.1.parag.quibus de priuig.

o Iuxt.gloſſ. ibidem verb. detrahend.

p Arg.gl.cl.1 de reſcrip. ver.præſidẽtes adiuncto textu, in l.interpretatione, ff.de pœnis.

mantur per Conc, Lateranenſe, quod *q* vetuit concionatoribus populo prædicare miracula falſa, incerta, aut prophetias per ſacram ſcripturam non approbatas: & Prælatis Eccleſię detrahere, addens alijs pœnis excommunicationem latę ſententiæ reſeruatę Papæ, quod non latuit Caietanum *r*. Et religioſus qui concionando diſſuadet populo decimarum ſolutionem, eſt excommunicatus *ſ*.

q Sub Leone X ſeſſ. 1.
r In ſumma verb. excommunicatio c. 18. ſub fin.
ſ Clem. cupientes de pœ. de quo infra c. 27. n. 145.

143 *Quarto*, qui contrauenit pręceptis Cōcil. Trident. quod *a* præcipit ſic: *Nullus regularis prædicet in Eccleſijs ſui ordinis, niſi prius examinatus, & approbatus à ſuo ſuperiore de vita, moribus, & ſcientia, & obtenta ab eo licentia, quam Epiſcopo præſentet benedictionem ab eo petendo. In Eccleſijs vero, quæ ſui ordinis non ſunt, etiam licentia Epiſcopalis neceſſaria erit. Epiſcopi etiam neminem regularem extra clauſtra viuentem, nec ſecularem ſacerdotem prædicare ſinant, niſi eis noti ſint, & moribus, & doctrina probati, etiam cuiuſcumque priuilegij prætextu.* Et *b* ſic: *Nullus ſecularis, vel regularis, etiam in Eccleſijs ſuis ordinis prædicet contradicente Epiſcopo. Epiſcopi autem ſingulis Dominicis, & feſtis ſolemnibus diuinam legem per ſe in ſuis Eccleſijs annuntient, vel ſi legitime impediti ſint, per deputatos ab eis: in alijs vero Eccleſijs per parochos, vel alios, tempore vero Aduentus, & Quadrageſimæ quotidie, vel ſaltem tribus diebus in hebdomada legem diuinam, & ſacram Scripturam annuntient, & feſtis diebus pueros doceant doctrinam Chriſtianam, & obedientiam erga Deum, & parentes.* Et *c* ſic: *miniſtrantes Sacramenta, etiamſi ſint Epiſcopi, ijs qui ea ſuſcipiunt, illorum vim, & vſum explicent, & inter miſſarum ſolemnia, vel alia diuina officia vernacula lingua feſtis diebus legem diuinam populo exponi curent, poſtpoſitis inutilibus quæſtionibus, quæ non ædificant. Res item incertas, aut ſpeciem falſi habentes proponi non permittant, & curent prædicari doctrinam veram de purgatorio.* Et *d* ſic: *Omnes curam animarum gerentes per ſe, vel per alios aliquid ex his, quæ in miſſa leguntur Dominicis, & feſtis exponant, & myſterium ſanctiſsimi huius Sacramenti declarent.*

a Seſſ. 5. c. 2.
b Seſſ. 24. c. 4. de refor.
c Cap. 7.
d Seſſ. 22. c. 8.

De peccatis coniugatorum.

144 *Sponſalia clandeſtina poſt Concil. Trid. complens, & vtens Matrimonio præſumpto, &c. vt peccat.*

144 *Matrimonium præſumptum ceſſat, & coram quo parocho contrahendum, ſine cuius præſentia contractum nullum.*

144 PEccat *primo* coniux modis ſupra *e* poſitis, & non cōplens ſponſalia clandeſtine cōtracta, etiā poſt Conc. Trid. quia illud ſolum matrimonium, & non illa annullat: & qui vtitur matrimonio præſumpto per copulam carnalem habitam poſt prædictum Conc. quia poſt illud ceſſant matrimonia præſumpta *f*. & qui diſcedit à matrimonio contracto coram parocho habitationis fœminę, etiamſi parochus habitationis viri non aſſiſtat: & qui vtitur cōtracto publice, etiam coram toto populo, ſine præſentia parochi, vel alterius presbyteri cum licentia

e Cap. 14. n. 24. & c. 22. à nu. 30.
f Per ca. is qui, de ſpōſ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

illius, vel ordinarij: quia congregatio Concil. Trid. ſub Pio V. interpretata fuit, ſufficere parochum mulieris, quando matrimonium contrahitur in parochia mulieris: ſicut eadem ſub Gregorio XIII. cenſuit ſufficere parochum viri, quando in eius parochia contrahitur, vt dictum eſt ſupra *a*.

a Ca. 22. nu. 38. 65. & 69.

Confeſſarius erga confeſſum vt ſe geret.

CAPVT XXVI.

1 *Confeſſarius doceat confeſſum hoc, & hoc.*
1 *Confeſſarius alium ad aliud exhortetur, alium laudet, alij nil dicat.*
2 *Confeſſarius hoc præſtari faciat quinque caſibus.*
3 *Confeſſarius facile non iudicet eſſe mortale quod eſt controuerſum, & quid tunc faciet.*
3 *Confeſſarius non abſoluat nolentem facere neceſſaria.*
4 *Confeſſarius quid faciet, quando pœnitens contrariam ſuæ opinionem habet, & quid quando vterque dubitat.*
5 *Confeſſarius quid dicet ei qui reſtituere debet, & quid ei, qui reſtituturum ſe promiſit, & non præſtitit.*
6 *Confeſſarius quid faciet in abſolutione reſeruatorum, cum breui reſolutione.*
6 *Peccatum reſeruatum cui, & quando confitendum, & ſoluendum.*
7 *Abſolutio excommunicationis præcedit peccatorum abſolutionem, ante illam faciet hoc, & hoc, nu. 8. & 9.*
10 *Abſoluatur pœnitens ab omni excommunicatione maiore, & minore ſic.*
11 *Abſolutio peccatorum detur in hac forma, quamuis ad ſubſtantiam eius minus ſufficit.*
12 *Abſolutio conditionalis non detur: & data à peccatis, cenſuris, & irregularitatibus ab eo, qui pœnitentem poterat abſoluere ab omnibus, quas incurriſſet, etiam oblita includit, &c. num. 13. & cum datur ab eo qui non poterat, quid fiet, & an abſenti dari poſſit, num. 14.*

1 CIrca hæc dicimus *primo*, quod confeſſarius, vt diximus *b*, doceat ea, in quibus pœnitētē errare animaduertit, putādo peccatum eſſe, quod non eſt: aut contra: aut eſſe mortale, quod eſt veniale: aut contra, ſaltem in his, quæ ſcire tenetur: idem faciet de cenſuris, quas falſo credit eſſe, vel non eſſe *c*.

b In princ. c. de pœn. diſt. 6. num. 50.
c Per principium, ca. 1. de pœn. d. 6. & quæ ibi tradimus, & arg. c. omnis parag. ſacerdos, de pœn. & remiſſ.

Secundo, pro varietate pœnitentium alium arguat, alium ſoletur, alium de diligentia, & ordine memorādi, & accuſandi modeſte laudet, & ad gratias ob id agēdū incitet: alijs alias virtutes magis cōmendet, alijs alia vitia acrius increpet. Porro, pœnitēti docto, diligenti, & ſępe confitenti, & celebranti, aut nil dicat, aut ſolum, vt faciat, quę nouit facienda: & cum ſit lux, & ſal aliorum, caueat ne ſit eis offendiculo, vt copioſius diximus *a*.

a In d. c. 1. n. 51. & ſeqq.

2 *Tertio*,